

แฉ่วิญญานครุ ที่ฉันรักยั้งชีวิต

ร.พ. ลาศริก

จัดพิมพ์โดย ฝ่ายวิชาการ
โครงการห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาศริก

คุณครูครับ! ผมจะเรียกคุณครูอย่างสนิทใจ
ได้บ้างไรครับ กรุณาช่วยบอกผมด้วย?

"ครูผู้เป็นที่ปรารถนาของสังคม" น่าจะเป็นผู้สอนที่ไม่คิดว่าตนเองสอน
เพียงแต่ได้ถึงความจริงแล้วว่า สิบห้าและเขาสอนทั่วไปเป็นผู้สอนตนเอง
กว่า

ครูที่สมควรยกย่องว่าเป็นครูจากจิตวิญญาณ น่าจะมีความคิดหรือ
กล่าวไว้ได้อย่างมั่นใจว่า "เข้าถึงจุดที่มองสิ่งต่าง ๆ ในมุมกลับ" ทั้งนี้
สามารถให้ทุกสิ่งแก่คนรุ่นหลังได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีผลถึงศิษย์อย่างลึกซึ้ง มากกว่าครูพูดหรือ
อ่านจากตำรา

ครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครูอยู่ในหัวใจ บ่อมไม่ยึดติดอยู่กับ
ชั่วโมงสอน ไม่มีคำคำหือระเบียบ ไม่มีรั้วรั้วกับนกรศึกษา ไม่มีแม่
กบที่รั้วบ้านตัวเองและครอบครัว รถมทั้งไม่ยึดติดอยู่กับกระต๋เรียน
การสอนทุกตำรา ทั้งนี้และทั้งนั้น เมื่อตกใจในส่นลึกๆของหัวใจ มี
ความพร้อมที่จะสอน อย่างเห็นธรรมชาติอย่างแล้ว ในทุกโอกาส

ครูที่ไม่ต้องเตรียมการสอน บ่อมสอนด้รจากมศรีงอย่างได้ผล
เมท: สอนจากความรักใจอันเป็นธรรมชาติซึ่งตนมีอยู่ แต่ก่กนใจ
ว่า สอนแบบสุกเอาเผากิน ซึ่งในยุควัยศกนิยม อาจเข้าใจเช่นนั้น

การสอนจากธรรมชาติจึงครูมีอยู่ในจิตวิญญาณ บ่อมท่ในที่
สิบห้าสามารถรับได้ อย่างปรารถนาความรู้อย่างลึกซึ้งใจใต ๆ ทั้งสิ้น
นอกจากนั้นยังทำให้สิบห้าได้รับสิ่งอันมีคุณค่าสูงส่งด้วย กังไม่มี
ผลที่ลบลบรากฐานจริยของศิษย์ ซึ่งควรมีความคิดริเริ่ม อย่างเป็น
ธรรมชาติ.

ว: พ ส.ศรี

๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๒

“ครูไม่ใช่เรือจ้าง”

มีบางคนชอบพูดว่า “ครูเปรียบเสมือนเรือจ้าง” พอส่งคนขึ้นฝั่งแล้ว ก็ถูกเขาผลักให้ล่อง

ท้ายน้ำไปตามความเจริญไม่ได้ แล้วจึงทบทวนว่า ผู้ที่คิดเช่นนั้นเข้าใจวิชาตถวิญญานความเป็นครูอันแท้จริง

“ครูคือผู้สร้างบุญกุศลเป็นสรวง” จึงมีแต่การนำใจจากหัวใจอันบริสุทธิ์สุดต่ออง โดยไม่นึกถึงบุญคุณ ซึ่งหวังว่า ตนก็จะต้องได้รับผลตอบแทนใดๆทั้งนั้น

คงมีแต่ความสุข จากการกระทำของตน อันมีผลส่งให้ชนรุ่นหลังอุทิศตน มุ่งมั่นทำงานให้แก่สังคม และเข้าถึงสัจธรรมได้อย่างลึกซึ้ง

ว.พ. ลาดรัก

๑๖ กันยายน ๒๕๔๒

แฉ่วัญญวนครุที่ฉันรักยั้งชีวิต

ร.พ. ลาคริก

ฝ่ายวิชาการ
ห้องสมุดกลัวยไม้ระพี สาคริก

ชื่อหนังสือ แต่วิญญานครูที่ฉันรักยิ่งชีวิต
ผู้เขียน ระพี สาคริก
พิมพ์ครั้งที่ ๑ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๒
จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม
ราคา ๖๐ บาท
ISBN 974-87234-0-2

จัดพิมพ์โดย

ฝ่ายวิชาการ โครงการห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก

อาคาร ๓ ชั้น ๒ หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐
โทร. ๖๒๘-๕๑๓๘

ภาพปก : จรวยพร ศรนวนะพิทย์

พิมพ์ที่ : บริษัท นาโกต้า จำกัด

๑๗๔ ซอยเจริญนคร ๘ ถนนเจริญนคร คลองตันโทร

คลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

โทร. ๔๓๗-๔๑๙๙, ๘๖๑-๐๒๒๕

แด่วิญญาณครูที่ฉันรักยิ่งชีวิต

เธอที่รักทุกคน ฉันรู้ซึ่งแล้วว่า หยาดน้ำตาทุกหยดของครูที่หลั่งลงสู่พื้นดิน
 ผืนนี้ มันหมายถึงจิตวิญญาณ ซึ่งอุทิศให้กับความสุขของมวลมนุษยชาติ อย่าง
 ปราศจากรอยเปราะอะเปื้อนอันเกิดจากมลทินของสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น

เธอที่รักของฉัน เธอคงจะรู้แล้วใช่ไหมว่า ชีวิตฉันมันผ่านพ้นมาแล้วจนถึงวัย
 ใกล้ ๘๐ ปี เข้าไปทุกที ตลอดชีวิตที่ผ่านมา ตัวเองไม่เคยคลาดความรักความสนใจที่
 จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างจากเพื่อนมนุษย์เช่นเธอทุกคน ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตามที่ผ่าน
 เข้ามาสู่ชีวิตฉันเอง ทำให้

รู้ความจริงว่า ทุกสิ่งสถานเหตุกับผลถึงซึ่งกัน
 และกันหมด กับอีกด้านหนึ่งก็คือ ฉันไม่
 เคยขาดความรักขนุ่นหลังเช่นเธอ ซึ่ง
 เป็นความหวังของสังคมด้วย

ประสบการณ์ชีวิตอันล้ำลึก
 ด้วยคุณค่าซึ่งฉันได้รับจากเธอ
 แต่ละคนเท่าที่ตัวและใจฉัน
 เองได้สัมผัสมาแล้วอย่าง

ปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชัง
 มันได้บอกให้ฉันรู้ชัดเจนยิ่งขึ้น ท่ามกลาง

ความรู้สึกซาบซึ้งในเธอทั้งหลายที่เพิ่มพูนมากขึ้นเรื่อยๆ ว่า **เธอนั้นแหละคือครูผู้มีคุณค่าที่สุดสำหรับชีวิตฉันเอง**

ฉันขออนุญาตกล่าวว่า การพูดอย่างนี้ เกิดจากการถอดความรู้สึกจากหัวใจออกมาพูดจริงๆ ไม่เช่นนั้นแล้วก็เหมือนกับว่า ฉันพูดเพื่อทำลายความสุขของตนเองซึ่งมันขัดกับธรรมชาติอันมีอยู่ในใจฉันมานานมากแล้ว

เพราะเท่าที่เวลาผ่านพ้นมารวม ๘๐ ปีจากการมุ่งมั่นปฏิบัติ มันก็นานมากพอสมควรสำหรับชีวิตบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งช่วงหลังๆ ฉันคิดครั้งใดก็พบความจริงได้ทุกทีว่า เธอต่างหากที่เป็นฝ่ายให้ความสุขอันแท้จริงแก่ฉัน ยิ่งทุกครั้งที่ฉันเห็นว่า วิถีชีวิตเธอแต่ละคนเจริญเติบโตขึ้นมาแล้วมีแนวโน้มทำให้ฉันเชื่อมั่นว่า **คงจะมุ่งสู่วิศยทางที่สวยสดงดงามด้วยคุณธรรมประจำใจ**

สิ่งนี้เอง ที่มันทำให้ฉันรู้สึกว่า มีความสวยสดงดงามเหนือความงามของดอกไม้ซึ่งแม้ว่าจะบานแล้วทำให้รู้สึกสวยงามแค่ไหนก็ตาม แต่แล้วมันก็ผ่านไปสูความเหี่ยวและร่วงหล่นลงสู่พื้นดินสูญสิ้นไปในที่สุด ส่วนความงามซึ่งมีอยู่ในหัวใจเธอนั้นซิ มันมีวิญญานที่สามารถสานต่อไปสู่เพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ในเมื่อเราแต่ละคนต่างก็แสวงหาความสุขด้วยกันทั้งนั้น แต่ถ้าฉันคิดต่อไปอีกสักนิดหนึ่งมันก็ยังคงมีสิ่งซึ่งน่าจะค้นหาความจริงด้วยตัวเราเองต่อไปอีกว่า **ความสุขอันใดเล่า ที่ช่วยให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนและยังมีสัจธรรมที่สามารถสานต่อไปกับเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ ได้อีก**

มาถึงช่วงนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่ชีวิตฉันผ่านพ้นมาแล้ว มันไม่มีคำว่าดีหรือไม่ดีหลงเหลืออยู่ในความรู้สึกอีกต่อไป คงมีอยู่แต่คำสอนจากเธอทุกคนที่ช่วยให้ฉันรู้ว่า **เธอได้มอบสิ่งอันทรงคุณค่าไว้ให้แก่ฉันมากกว่า สิ่งซึ่งฉันได้ให้เธอไว้แล้ว** หากวิถีชีวิตเธอเองมีโอกาสดำเนินต่อไปสู่ออนาคต สามารถรักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้ได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางกระแสสังคมซึ่งมีอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลง ที่โหมกระหน่ำเช่นพายุร้าย ในที่สุดเธอก็คงจะมองเห็นความจริงจากสิ่งซึ่งฉันถอดหัวใจออกมาพูดกับเธอในโอกาสนี้

ตลอดชีวิตอันยาวนานสำหรับบุคคลคนหนึ่ง ฉันรู้ว่าสิ่งซึ่งตนรักษาไว้อย่างสุดหัวใจมาโดยตลอดนั้น คือสิ่งซึ่งฉันมีอยู่เพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น แต่มันก็เป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับชีวิตเราแต่ละคนผู้ซึ่งไฝหาคความมีคุณค่าที่แท้จริง นั่นคือความเป็นตัวของตัวเองซึ่งฉันปฏิบัติตามตลอดเส้นทางชีวิตไม่ว่ามันจะราบเรียบหรือขรุขระแค่ไหน ฉันอุตสาหะสู้ระมัดระวังอย่างดีที่สุด จากความรู้สึกรักและเป็นห่วงใยต่อเธอทุกคนว่า น่าจะได้รับสิ่งซึ่งมีเหตุมีผล อันนับได้ว่า เป็นการสอนที่ไม่ได้สอน แต่มีผลถึงรากฐาน

* ความรู้สึกซึ่งอยู่ในหัวใจเธอทุกคนได้อย่างเป็นธรรมชาติ

นี่คืออีกสิ่งหนึ่งซึ่งฉันนำมาพูดแล้วทำให้ฉันรู้สึกขึ้นได้ ถ้ามองในมุมกลับก็น่าจะพบความจริงว่า เธออีกนั่นแหละคือผู้ที่สอนให้ฉันมันคงอยู่กับเหตุและผล ซึ่งมันเป็นการสอนที่เธอคิดว่าไม่ได้สอน แต่มันให้คุณค่าอันล้ำลึกเพิ่มขึ้นในหัวใจฉันเอง

ฉันหวนกลับไปนึกถึงภาพซึ่งอยู่ในช่วงที่ยังเป็นเด็กเล็กๆคนหนึ่งเช่นเดียวกับกับเธอหลายต่อหลายคนเท่าที่ตนพบความจริงอยู่ในขณะนี้ ทำให้เห็นได้ว่า ฉันเองมีหัวใจเปิดกว้างมาตั้งแต่ช่วงนั้น ฉันยังจำสิ่งซึ่งอยู่ในอดีตได้ชัดเจนว่า ตนเป็นคนจริงใจกับเพื่อนๆทุกคน แม้ระหว่างนั้นเพื่อนฉันที่เป็นรูปธรรมก็ยังมีขอบข่ายไม่กว้างนัก แต่ดูเหมือนว่า ความคิดฉันมักจะมองทุกสิ่งโดยไม่มีกรอบกำหนดตัวเองมาตั้งแต่ช่วงนั้นแล้ว อีกทั้งยังไม่ยอมให้มีสิ่งอื่นใดเข้าไปแอบแฝงอยู่ในส่วนลึกของหัวใจ แม้แต่น้อย

ถ้าใครซึ่งเป็นผู้ใหญ่จะพูดว่า “เป็นไปตามประสาของเด็กๆ” ก็คงจะต้องมองย้อนกลับไปหาผู้ใหญ่คนที่พูด เพื่อค้นหาความจริงสำหรับเก็บไว้เป็นความรู้จากอีกมุมหนึ่ง

สมัยที่ฉันมีอายุเพียงเริ่มต้นขึ้นเลขสองตัว ตนก็เป็นคนมีนิสัยรักที่จะสอนเพื่อนมนุษย์ทุกคนอยู่ในหัวใจแล้ว กับอีกด้านหนึ่งก็พบว่า หลายคนที่มีมองมายังฉันแล้ว รู้สึกว่าเป็นคนมีหัวใจคิดไว้มากแม้ภายในกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนซึ่งมีลักษณะเน้นที่ด้านรูปแบบ หลังจากครูให้การบ้านเลขคณิตบ้าง เรขาคณิตบ้าง มันทำให้

ฉันเห็นคำตอบทันทีตั้งแต่สิ่งเหล่านั้นยังปรากฏอยู่บนกระดานดำ

มันไม่ใช่เป็นเพราะธรรมชาติในตัวฉันเองซึ่งมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคนดอก หรือ ที่ทำให้สัญชาตญาณของเขาทั้งหลายมันบอกตัวเขาเองว่า “เจ้าจงเข้าไปถามเขาเถอะ แล้วเขาจะอธิบายทุกสิ่งทุกอย่างตามที่เขาเข้าใจ ชนิดถอดหัวใจออกมาจากส่วนลึกของตัวเอง อย่างปราศจากการปิดบังอำพรางไว้แม้แต่น้อย”

มันทำให้รู้สึกจากธรรมชาติที่อยู่ในตัวเองว่า ความจริงน่าจะเป็นอย่างนั้น เพราะการที่บรรดาเพื่อนแทบทุกคนเข้ามาหาฉันด้วยความรู้สึกเชื่อมั่น ที่จะถามปัญหาเกี่ยวกับบทเรียนซึ่งตนสงสัยอย่างสนิทใจนั้น มันคือภาษาธรรมชาติซึ่งยืนยันความจริงในสิ่งที่ตัวฉันเองมองเห็นได้แล้ว

เพื่อนฉันหลายต่อหลายคนยังคงรู้สึกว่ เราคาดคิดคือวิชาที่ว่าด้วยเรื่องเส้นตรง และเรื่องราวของแ่งมุมรูปแบบต่างๆ แต่ฉันเริ่มรู้สึกตั้งแต่บัดนั้นว่า วิชานี้ฝึกให้คนคิดเพื่อสานสิ่งซึ่งมีเหตุมีผลถึงซึ่งกันและกันทั้งระบบ หรืออีกนัยหนึ่ง การเรียนวิชานี้มีผลช่วยชำระล้างภาวะยึดติดซึ่งมีอยู่ในรากฐานความรู้สึกของแต่ละคน เพื่อพัฒนาคนให้เป็นผู้รู้เหตุรู้ผลได้ตั้งแต่เล็ก แต่ฉันไม่เคยได้ยินครูที่ยืนสอนอยู่หน้าชั้นหลายต่อหลายคนเคยพูดถึงสิ่งนี้ให้นักเรียนฟังเลยแม้แต่น้อย

ดังนั้น แม้จากการเรียนวิชาเรขาคณิต มันก็ได้สะท้อนให้เห็นความจริงว่า ทั้งตัวและใจฉันเองไม่ค่อยจะยึดติดอยู่กับอะไรมากมายอะไรมาตั้งแต่เล็กๆแล้ว จึงมองเห็นความจริงว่า คนที่มีความเป็นครูอยู่ในวิญญานจริงควรมีจิตใจเปิดกว้างต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคน อยู่ภายในรากฐานตัวเองอย่างเป็นธรรมชาติ

แต่ในช่วงนั้นฉันเองก็ไม่เคยคิดเลยแม้แต่น้อยว่า ตนเป็นครูใครต่อใครทั้งนั้น แต่กลับรู้สึกว่า ฉันทำทุกสิ่งทุกอย่างเพราะความรักมากกว่า มาถึงช่วงหลังๆ เมื่อหวนกลับไปค้นหาความจริงจึงมองเห็นว่า น่าจะเป็นเพราะเหตุว่า นิสัยตัวเองคงไม่ชอบคิดและทำอะไรอยู่เหนือคนอื่น แม้กระทั่งคนที่วิถีชีวิตยังมาไม่ถึงตนก็ตาม แต่ก็ยังมีความเชื่ออยู่ในหัวใจมาตั้งแต่ช่วงนั้นแล้วว่า ความรักที่จะให้แก่เพื่อนมนุษย์ทุกคน ซึ่งเกิดจากรากฐานจิตใจที่อิสระ มันช่วยให้ตนมีความสุขตามที่ปรารถนา

เธอที่รักของฉันทุกคน จากประสบการณ์ชีวิตเท่าที่ผ่านพ้นมายาวนานมากพอสมควรแล้ว ฉันมีเรื่องราวที่ช่วยสอนให้ตนเรียนรู้ความจริงเป็นช่วงๆ แต่ก็ใคร่จะขอหยิบยกมาเป็นตัวอย่างเพื่อฝากไว้ให้เธอคิดสัก ๒-๓ เรื่อง ซึ่งฉันคิดว่ามันเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนพอสมควร

* พ่อกับแม่คือครูผู้แรกของชีวิตฉัน

ถ้าใครมองเห็นได้แต่เพียงภาพเปลือก อาจคิดว่าพ่อกับฉันคงจะสบายมาตั้งแต่เกิด แต่มันหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ พ่อฉันพึ่งสิ้นเมื่อปีที่ผ่านมารวมอายุได้ ๑๐๐ ปี ขณะที่ฉันมีอายุ ๗๖ ปี **พ่อกว่าฉันสองรอบ** แม้ว่าพ่อจะทำงานอยู่ใกล้ชิดพระยุคลบาทรัชกาลที่ ๖ มาตั้งแต่เริ่มเข้ารับราชการจนกระทั่งสิ้นพระชนม์ แต่ถ้าใครได้อ่านหนังสือในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงศพพ่อ หลายคนบอกว่า **อ่านแล้ววางไม่ลงง่าย ๆ เลย**

ชีวิตพ่อต่อสู้มาด้วยลำแข้งตัวเองอย่างโชกโชน เคยเป็นเด็กรับใช้ในโรงพยาบาล เคยพายเรือบลำใหญ่ รับจ้างส่งคนข้ามฟากอยู่ตรงทำนน้ำปากคลองมหาชัยจังหวัดสมุทรสาครในขณะที่ยังไม่ถึง ๑๐ ขวบ โดยที่ไม่เคยรู้จักหน้าพ่อแม่เลย ลูกเจ้าของโรงพยาบาลเคยเล่าให้พ่อฉันฟังว่า ปู่ฉันเป็นขุนนางผู้ใหญ่

จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่ง พ่อเดินทางมาที่นั่นและนั่งเรือลำที่ลูกพาย เสร็จแล้วหันมาบอกลูกคนนั้นว่า **เจ้าเด็กคนนั้นมันพายเรือเหนื่อยมาก ทำไม ไม่ให้อะไรมันเลยนั่นแหละจะ** ลูกจึงบอกว่า **ท่านจำลูกตัวเองไม่ได้รีครับ** ทำเอาพ่อยิ้มน้ำตาซึม ยังมีอีกหลายต่อหลายเรื่อง

ที่พ่อบันทึกไว้ด้วยลายมืออันประณีตของตัวเอง ชนิดที่หากคนจับได้ไม่จ่ายเลย

สรุปแล้ว พ่อเป็นคนที่มีความเป็นตัวของตัวเองชัดเจนมากๆ แม้มีคนนำมาถวายตัวแต่ในวัง จนกระทั่งได้เข้าเรียนในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงในรุ่นแรกๆ และยืนอยู่ท่ามกลางลูกขุนนางที่มียศศักดิ์สูงๆ จึงถูกดูถูกดูแคลนและได้ยินเสียงพุดจาถากถาง แต่พ่อก็ไม่รู้สึกสะทกสะท้าน ยิ่งถัดมาได้เป็นหัวหน้าชั้น และเลื่อนฐานะขึ้นมาเป็นหัวหน้าคณะ จนกระทั่งเป็นหัวหน้านักเรียนทั้งโรงเรียน ซึ่งในนั้นมีบรรดาลูกเจ้านายระดับสูงอยู่หลายองค์ ฟังแล้วคล้ายกับชีวิตฉันก่อนจะเข้าไปรับตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มากทีเดียว

หลังจบการศึกษาแล้ว ในหลวงทรงชุบเลี้ยงต่อมาโดยให้อยู่กินใกล้ชิดพระยุคลบาท แต่พ่อก็ไม่เคยเลยที่จะเอ่ยปากขอรับพระราชทานอะไรจากในหลวง อีกทั้งยังไม่เคยเข้าก็ก้เข้าพวกใครทั้งนั้น คงมุ่งมั่นทำงานรับใช้พระยุคลบาทจากรากฐานที่อิสระมาตลอด แม้ตัวเองจะอยู่บ้านไม้ชั้นเดียวซึ่งมีลักษณะคล้ายเรือนแถวหลังเล็กๆ

ฉันรับสารภาพว่า ตนไม่ค่อยจะได้พบหน้าพ่อ เพราะทุ่มเททำงานอยู่แต่ในวังอย่างหามรุ่งหามค่ำ ช่วงนั้นฉันยังมีอายุไม่เกิน ๖ ขวบ **ฉันเป็นลูกคนโต** ยังมีน้องๆ อีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ชายทั้งหมด ตัวฉันเองได้รับการเลี้ยงดูจากคุณยายมาตั้งแต่เกิด จนกระทั่งมีอายุได้ ๖ ขวบคุณยายก็สิ้นชีวิต

ฉันได้ยินแม่เล่าให้บางคนฟังว่า **คุณพ่อพูดว่า** แป๋วเป็นลูกคนโต ถ้าเอาไว้กับเราเขาจะไม่ตีเท่าที่ควร (ชื่อเล่นของฉันชื่อ ตาแป๋ว คุณตาตั้งชื่อนี้ให้ เพราะเมื่อเล็กๆ นัยตาแป๋วจริงๆ) น้องๆ ก็เรียกฉันว่า **พี่แป๋ว** จนกระทั่งขณะนี้

คำพูดจากพ่อมีอะไร แฝงอยู่ในความลุ่มลึกมากทีเดียว แต่ระหว่างช่วงนั้นฉันเองยังคงไม่อาจรู้ได้

จากนั้นเป็นต้นมาฉันก็ถูกเอาไปไว้โรงเรียนประจำ ซึ่งมีนักเรียนโตะๆ เป็นจำนวนมาก และยังพบว่า ตัวเองเป็นเด็กเล็กที่สุดในโรงเรียน **ตลอดหนึ่งปีเต็มๆ ที่พ่อกับแม่ไม่ได้ไปเยี่ยมเลยแม้แต่ครั้งเดียว** ไข้แล้ว ฉันต้องกลายเป็นเด็กลองมือลองเท้าของนักเรียนโตะๆ ไปโดยปริยาย ฉันไม่มีเงินติดตัวเลยแม้แต่สตางค์แดงเดียว แต่ก็ยังดีที่มีข้าวของโรงเรียนกิน ๓ มื้อ

ถึงกระนั้นมันก็ยังไม่ถึงใจพ่อ หลังจากเวลาผ่านพ้นมาแล้วหนึ่งปี พ่อก็ให้ลาออกจากสภาพนักเรียนประจำมาพักอยู่ที่บ้านคุณครูซึ่งพ่อมีความเคารพรักอย่างมาก มาถึงช่วงนี้ มันทำให้รู้สึกเสมือนว่า ตนต้องทำงานทุกอย่างเพื่อแลกกับที่พักและอาหาร แถมยังไม่มีเงินติดตัวเลยแม้แต่เล็กน้อย

ฉันต้องตื่นนอนตั้งแต่ตีสี่ ลงมือทำงานหนักท่ามกลางความมืดมิดของสภาพอากาศ นับตั้งแต่การตักน้ำใส่โอ่งใบใหญ่จนเต็ม และกวาดถูบ้านไม้สองชั้นหลังใหญ่จนเสร็จ จากนั้นก็หุงหาอาหารกินเอง เสร็จแล้วจึงเดินเท้าเปล่า ย่ำก้อนหินตามถนนไปโรงเรียนประมาณ ๓ กิโลเมตร เพราะไม่มีรองเท้าใส่ แขนอนที่สุดคงไม่มีเงินติดกระเป๋าแม้แต่สตางค์แดงเดียวเช่นเคย ทำให้พบความจริงว่า พ่อเดินไปถึงโรงเรียนอาหารซึ่งใส่ไว้ในท้องตั้งแต่ที่อยู่บ้านมันก็หมดไปแล้ว

ฉันเข้าเรียนหนังสือโดยไม่สนใจเลยว่าเพื่อนคนไหนจะมีเงินมีรถเก่งมาส่งเทียบถึงหัวบันไดโรงเรียน พอถึงช่วงหยุดพักครึ่งเวลา หลายคนวิ่งไปยังโรงอาหาร แต่ฉันไม่มีหนทางเลยแม้แต่เล็กน้อย มันมีสภาพที่ฝึกจิตใจฉันได้ดีมากพอสมควรแม้ว่าจะหนักสักหน่อย

จนกระทั่งถึงมือเที่ยง ที่นี้แหละเธอเอ๊ย ทั้งที่เห็นภาพคนอื่นวิ่งไปซื้อหาอาหารกินกันอย่างเอร็ดอร่อยแถมยังได้กลิ่นอาหารซึ่งโชยมาตามกระแสลมชนิดที่ห้ามมันไม่ได้ ในที่สุด เด็กๆ ขนาดฉันแม้ว่าจะหักห้ามใจได้แค่ไหน ในที่สุดสายตาก็สอดส่ายไปตามพื้นดินบนพื้นโรงเล่นซึ่งเป็นซีเมนต์ รวมทั้งที่พื้นดินกระทั่งถังขยะ พอสัมผัสเศษอาหาร ใจมันก็ห้ามมือไว้ไม่อยู่

ฉันกำลังคิดว่าคนอื่นมองไม่เห็น จึงเอามือเก็บเศษอาหารจากพื้นมาปัดๆ แล้วใส่ปาก ทำอยู่หลายครั้งหลายหน ฉันไม่เคยนึกในใจเป็นอย่างอื่นเลยแม้แต่เล็กน้อย ถ้าจะถามว่าใครผิด หรือถ้าจะถามว่า มันเหมาะไหมที่ฉันทำอย่างนั้น พฤติกรรมอย่างนั้นในช่วงนั้นถ้าจะถามฉันคงบอกว่า ไม่เหมาะแน่ ไม่เช่นนั้นคงไม่แอบทำโดยที่ไม่มีคนอื่นรู้เห็น หลังจากนั้นต่อมาอีกปีหนึ่ง ชีวิตฉันก็เข้าไปเป็นเด็กซึ่งในหลวงทรงชุบเลี้ยงแต่ก็ไม่นานนัก

ถ้าใครกำลังคิดว่า พ่อทำทารุณกับฉัน ก็ขออย่าเพิ่งคิดเลย รอฟังกันต่อไปก่อน

ถ้าใครรู้สึกว่าคุณเอาเรื่องที่น่าอับอายมาแล้วให้คนอื่นฟังทำไม ทั้งๆ ที่ชีวิตตัวเองก็เคยผ่านตำแหน่งหน้าที่อันยิ่งใหญ่และมีหน้ามีตามามาก

มาถึงช่วงหลังๆ ประสบการณ์ชีวิตมันสอนให้ฉันมองเห็นอีกด้านหนึ่งชัดเจนยิ่งขึ้นว่า อดีตย่อมไม่มีการต้องอายอะไรกัน และเมื่อไม่มีอายก็ย่อมไม่มีการโอ้อวดด้วย คงเหลืออยู่แต่ สิ่งซึ่งเป็นความจริง ที่สามารถสอนชนรุ่นหลังได้เท่านั้น

ดังนั้นมาถึงช่วงนี้ ถ้าสิ่งใดที่ตนแสดงออกมันเป็นความจริง หากจะเอาฉันไปฆ่าทั้งฉันก็ยอมได้เสมอ และไปอย่างมีความสุขด้วย ดังนั้น เธออันเป็นที่รักของฉันทุกคน ถ้าชีวิตของฉันจะเป็นไปอย่างนั้นแล้ว ขออย่าได้เป็นทุกข์ และขออย่าได้เป็นห่วงฉันเลย ในเมื่อการไป มันเป็นความสุขของฉันเองแล้ว

ใช่แล้ว แม้ชีวิตฉันจะผ่านการเข้าไปรับตำแหน่งซึ่งหลายคนเห็นว่าสูงมาก แต่ตนก็รู้ว่าแท้จริงแล้วไม่เคยมีความอยากที่จะเข้าไปตรงนั้นอยู่ในหัวใจเลยแม้แต่น้อย หากมีคนคร่ำคร่ามานำไปเองทั้งสิ้น ส่วนตนต่างหาก หลังจากเข้าไปอยู่ได้ช่วงหนึ่งแล้วก็ถอนตัวออกมาเองอย่างมีความสุข เพราะรู้มากขึ้นว่า นั่นมันไม่ใช่วิถีทางที่แท้จริงซึ่งตนควรปรารถนา

* คุณค่าซึ่งตนได้รับจากประสบการณ์ในการปฏิบัติ

ปกติ ฉันมีธรรมชาติที่ไม่ค่อยจะไปยึดติดอยู่กับอะไรมากนัก จึงทำให้หัวใจเปิด

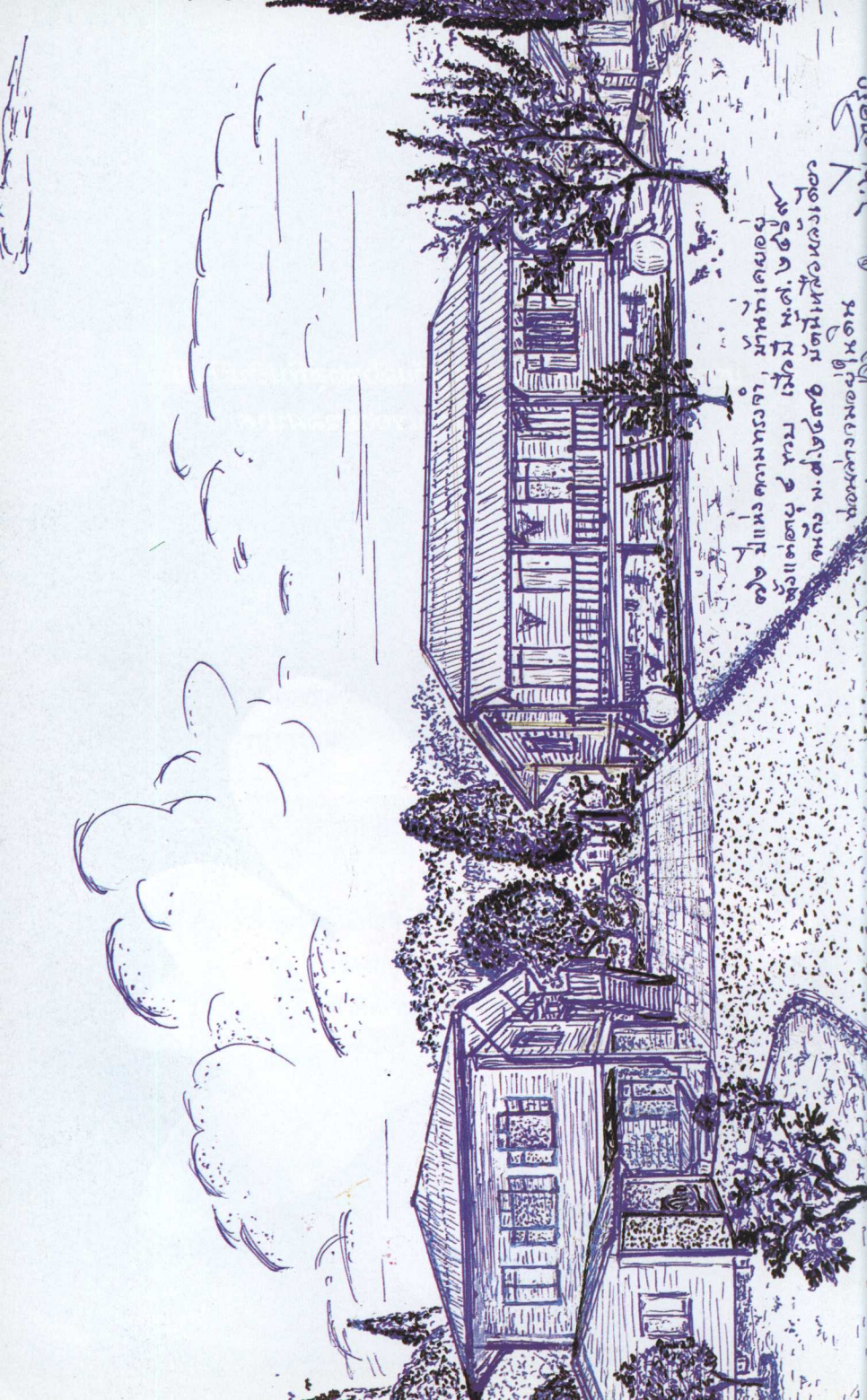
กว้างอยู่เสมอ อาจเป็นเหตุนี้ละกระมังที่ทำให้ฉันเป็นคนหัวคิดไวมากพอสมควรไม่ว่าครุจะพูดอะไรมักจับได้ใจจริงๆ

ซึ่งคงไม่ใช่คิดเอาเอง หากเป็นความรู้สึกจากเพื่อนที่เข้ามาหา และคงเป็นเพราะเขาารู้สึกได้จากสัญชาตญาณ อันเป็นธรรมชาติว่า ฉันเป็นคนใจกว้าง ดังนั้นหลังจากครุให้งานกลับไปทำที่บ้าน ฉันจึงมักถูกเพื่อนๆ รุมถามเป็นประจำ ซึ่ง

ขนาดน้ำตาทุกขนาดของดวงที่น้ล้งล่งสู่ที่น้ดินเ็นนี้
มันนมางถึงจิตวิญญาณของมวลมนุษย์

Handwritten text in a non-Latin script, likely Georgian, located on the right side of the drawing. The text is written vertically and appears to be a title or description of the building.

คงไม่ทำให้ทุกคนผิดหวัง เพราะฉันสอนให้เขาชนิดที่อาจเรียกว่า **ถอดหัวใจสอนกัน** **เลยทีเดียว**

มันทำให้ฉันเริ่มเข้าใจ **ธรรมชาติระหว่างเขากับเราลึกซึ้งมากขึ้น** และเข้าใจ คำว่า **มนุษย์ควรเรียนรู้ซึ่งกันและกัน** ได้ลึกซึ้งถึงสัจธรรม ฉันปฏิบัติกับเพื่อนทุกคนอย่างปราศจากกรอบกำหนดว่า จะต้องเป็นคนทีรู้จักกันเป็นส่วนตัวเท่านั้น แม้มถึงช่วงซึ่งตนเข้าไปรับหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยก็ยังคงทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และทำอย่างมีความสุข จึงปฏิบัติได้อย่างมั่นคงมาโดยตลอด แม้พันหน้าที่ราชการมาแล้วก็ยังคงทำเรื่อยมา และยังเชื่อมั่นว่า **ตนจะทำต่อไปจนกว่าชีวิตนี้จะถึงวันสิ้นสุด** **ลงด้วยตัวของมันเองอย่างเป็นธรรมชาติ** แต่เหตุจากธรรมชาติอันเป็นที่มาของการจบชีวิตจะเป็นอย่างไร ฉันคงไม่สนใจกับมันมากนัก

หวนกลับไปนึกถึงช่วงซึ่งชีวิตตนยังเยาว์วัยอีกครั้งหนึ่ง หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ชีวิตฉันซึ่งเคยผกผันจากเด็กคนหนึ่งซึ่งเก็บเศษเนื้อกินจากพื้นดินและในถังขยะ มาเป็นนักเรียนอยู่ในรั้วในวัง และสวมถุงน่อง รองเท้าแทนการเดินเท้าเปล่าย่างก้าวกรวดไปโรงเรียนเช่นแต่ก่อน แต่ฉันกลับรู้สึก **อึดอัดใจมากพอสมควร** เพราะขาดอิสระภาพดังเช่นแต่ก่อน

วันเวลามันผ่านพ้นมาได้ไม่ถึง ๒ ปี เหตุการณ์บ้านเมืองก็ทำให้ชีวิตผกผันอีกครั้งหนึ่ง **ฉันไม่อยากจะกล่าวว่ สิ่งที่พึงผ่านพ้นมามันเป็นเพียงความฝันที่สลายไปในที่สุด** เพราะตนไม่เคยฝันที่จะเป็นเช่นนั้น หากรักจะใช้ชีวิตเดินดินแบบธรรมดาๆ มากกว่า

หลังจากนั้น พ่อก็เอาฉันมาเข้าโรงเรียนราษฎร์เล็กๆ แห่งหนึ่งซึ่งอยู่ห่างจากบ้านเพียงไม่เกิน ๓ กิโลเมตร ซึ่งฉันรู้ใจพ่อดีอยู่แล้วว่า **ตนจะต้องเดินไปโรงเรียน** เช่นแต่ก่อน และคงไม่มีเงินให้ติดกระเป๋าไปด้วยเช่นเคย

นานๆ จะพบหน้าพ่อสักครั้ง เพราะไม่บ่อยนักที่พ่ออยู่บ้านให้ลูกมีโอกาสนัดสนทนา แต่ขณะอยู่บ้าน พ่อมักจะพูดเปรยๆ กับฉันว่า **ฉันไม่มีอะไรให้แก่นี้นอกจากการศึกษา** ช่วงนั้นตนบังเอิญเป็นเด็กมาก จึงขาดประสบการณ์ที่จะตีความได้เองว่า **คำว่าการศึกษานั้น พ่อหมายถึงอะไร** ตามประสาเด็กๆ ก็คงคิดว่า การออกเงินให้ตน

มีโอกาสได้เรียนหนังสือในโรงเรียนนั่นแหละคือการให้การศึกษา

แต่คงปฏิเสธเสียมิได้นะจ๊ะ ที่ได้พบเห็นการปฏิบัติจากพ่อ ด้วยสายตาตัวเอง อย่างชัดเจนมาก นั่นคือการที่พ่อใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายที่สุด แม้ว่าจะมีตำแหน่งงานค่อนข้างสูงในขณะที่ยังไม่มาก และทำงานใกล้ชิดพระยุคลบาทในตำแหน่งซึ่งทรงไว้วางพระราชหฤทัยสูงมาก แต่พ่อก็ไม่เคยขอพระราชทานอะไรเพื่อประโยชน์ตัวเองและไม่ยอมเข้าไปอยู่ในกลุ่มคนพวกใดทั้งนั้น

ฉันมองเห็นอย่างชัดเจนว่า พ่อไม่เคยเก็บสมบัติอะไรไว้เพื่อตัวเองแม้แต่้อย่างดั่งนั้นสิ่งที่พ่อพูดกับลูกว่า **ฉันไม่มีสมบัติอะไรจะให้แก** มันน่าจะเป็นความจริงทุกอย่าง เพราะพ่อได้ปฏิบัติให้ลูกเห็นจริงอยู่แล้ว ดั่งนั้น แทนที่จะเกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจหรือท้อถอยมันกลับทำให้ฉันวางเฉยได้แทบทุกเรื่องไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม

หลังจากเริ่มเข้าเรียนชั้นมัธยม ๑ ได้ครึ่งปี ครูก็พิจารณาให้ข้ามชั้นเรียนกลางปี เพราะทั้งครูและเพื่อนเห็นว่า ฉันเป็นคนเรียนวิทยาศาสตร์เก่งมาก แต่ตนกลับเริ่มไม่เห็นด้วยกับการเรียนวิทยาศาสตร์อย่างหมกมุ่นแบบเอาจริงเอาจัง มันทำให้ฉันหันมาให้ความสนใจเขียนภาพคนและภาพธรรมชาติมากขึ้น โดยที่เห็นว่าวิถีทางเก่าที่ผ่านพ้นมาแล้วอาจทำให้รากฐานจิตใจจำต้องตกเป็นทาสวัตถุสิ่งซึ่งยั้ง

ฉันรู้สึกเข็ดมากที่จะถูกให้ข้ามชั้นเรียนต่อไปอีก แม้ในขณะที่นั่งเรียนวิทยาศาสตร์ตนก็ยังแอบเอาเวลามานั่งขีดเขียน ร่างภาพครูยืนสอนอยู่หน้ากระดานดำ จนกระทั่งวันหนึ่งครูแอบจับได้เพราะผิดสังเกต เนื่องจากฉันเคยนั่งหน้าชั้นเรียนเสมอโดยที่ไม่เคยกลัวครูถามบทเรียนอะไรทั้งนั้น แต่ทำไมวันนั้นจึงได้แอบไปนั่งหลังชั้น

ช่วงนั้น ระหว่างเวลาหยุดให้นักเรียนและครูพักผ่อน ฉันมักพบครูคนหนึ่ง ซึ่งสอนอยู่ในชั้นประถมระดับต้นๆ แม้ท่านจะไม่ได้สอนฉันในชั้นเรียนเลย แต่พอหยุดพักตนชอบไปเดินดูเด็กเล็กๆ วิ่งเล่นกันอยู่ที่ลานซีเมนต์ใต้ถุนโรงเรียนเสมอๆ ครูคนนี้มักจะเดินมาถามด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแบบธรรมชาติเป็นครั้งคราวว่า **คุณแม่เธอสบายดีหรือ?**

ขณะนั้น ตนคงไม่อาจรู้ความจริงว่าครูคนนี้รู้จักกับพ่อแม่เราจริงหรือเปล่า แต่อย่างน้อยมันก็ช่วยให้ฉันเกิดจินตนาการ ที่เชื่อมโยงกระแสหัวใจจากครูซึ่งเป็นผู้ใหญ่

กว่า หวนกลับมาทำให้เกิด **ความรู้สึกอุ่นใจ**ช่วยให้เกิดศรัทธาลึกซึ่งมากขึ้น

ปกติเป็นคนมีน้ำใจกับเพื่อนทุกคน อย่างปราศจากการถือพวกถือเหล่า พอเวลาผ่านพ้นมาจนกระทั่งขึ้นชั้นมัธยม ๓ ซึ่งในหลักสูตรเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์หนักมากยิ่งขึ้น แต่ฉันกลับไม่แสดงความเคร่งเครียดกับมันเลย ในเมื่อมองเห็นงานที่ครูให้แทบทุกข้อได้ทะลุปรุโปร่งถึงคำตอบ ภายในเวลาไม่นานนัก

และจากสังขารมเท่าที่กล่าวไว้ว่า **ธรรมชาติระหว่างเขากับเรามันลึกซึ้ง**มากกว่าจากการเรียนจากสิ่งประดิษฐ์ มันเริ่มทำให้ฉันรู้สึกว่า คำถามจากเพื่อนคือ **การสอนที่มีคุณค่ามากกว่าคำถามจากครู**ในช่วงเวลาสอบ เพราะเพื่อนถามจากธรรมชาติของแต่ละคน หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า **เพราะไม่รู้จึงถาม** ถ้าคนตอบรักและจริงใจที่จะตอบ ย่อมได้รับคุณค่าจากส่วนลึกของตน ถ้าฉันเป็นคนเห็นแก่ตัวหรือหวงความรู้ **ธรรมชาติของเพื่อนๆ ก็คงรู้สึกได้** จึงไม่เข้ามาถามแน่

ช่วงหลังๆระหว่างที่ตนถูกเชิญไปพูดเรื่องปัญหาการศึกษา ไม่ว่าที่ไหน มักหยิบยกเอาสิ่งเหล่านี้มาเป็นตัวอย่าง เพราะพูดจากความจริงทั้งนั้นโดยที่กล่าวอย่างสั้นๆว่า **สิ่งที่ครูถามในข้อสอบมันเป็นของปลอม** เพราะรู้แล้วยังมาถามกันได้ส่วนสิ่งซึ่งเพื่อนถามนั้นซื่อคือของจริง เพราะถามจากธรรมชาติซึ่งยังไม่รู้จึงได้ถาม

ใครที่ติดอยู่กับผลการสอบด้านเดียว ย่อมได้แต่ของปลอมไปใช้ประโยชน์ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า **ไม่ได้เรียนเพื่อต้องการความรู้จริง** หากเรียนเพื่อต้องการใบปริญญาและเสียครุไปสวมเป็นเครื่องประดับเปลือกตัวเองมากกว่า เพราะครูเป็นผู้บันดาสั่งเหล่านี้ให้ได้ ส่วนครูผู้สะท้อนพฤติกรรมกำหนดให้ชีวิตศิษย์จำต้องขึ้นอยู่กับ การสอบจากตน ก็ไม่ว่าจะถือว่าคือครูที่แท้จริง หากเป็นผู้ทำร้ายคุณค่าชีวิตอนาคตของศิษย์มากกว่า

เธอที่รักของฉันทุกคน ฉันมองเห็นภาพเหล่านั้นครั้งใด มันทำให้จิตใจอดที่จะรู้สึกห่อเหี่ยวไม่ได้เลย ในเมื่อเห็นสังขารมาแล้ว **มีคนจำนวนไม่น้อยที่ต้องการวิ่งเข้าไปใช้คราบความเป็นครู**ห่อหุ้มตัวเอง แต่กลับสะท้อนภาพความจริงออกมาทำให้ **รู้สึกว่า คนเหล่านี้ส่วนใหญ่ กำลังใช้โอกาสทำลายคุณค่าความเป็นคนของศิษย์** เพราะความไม่รู้ แทนที่จะสะท้อนภาพให้เห็นได้ว่า **ครูคือผู้รู้จริง**

ขอโทษนะเธอ หลังจากเขียนมาถึงช่วงนี้แล้ว ถ้าฉันขอขัดจังหวะสักหน่อยหนึ่ง อย่างบ่นนี่ว่า ติดตามอ่านมาถึงช่วงนี้แล้วรู้สึกว่ามันหนักสมองเหลือเกิน เพราะสิ่งที่กล่าวมาแล้วมันลึกซึ้งเกินกว่าจะเข้าใจได้ ถ้าความเป็นครูยังมีอยู่ในวิญญาณเธอเอง เธอคงไม่บ่น แต่กลับคิดอดทนต่อสู้ด้วยความรู้สึกที่ว่า “ฉันต้องเข้าใจให้ได้” แม้วันนี้ยังไม่เข้าใจ แต่วันพรุ่งนี้มะริณนี่ มะเรื่องนี่ก็ยังมีอีก

เพราะถ้าคิดยอมแพ้ง่ายๆ ก็คือการยอมแพ้ตัวเองนั่นแหละ ฉันรักเธอทุกคน จากวิญญาณตัวเองจริงๆ จึงไม่ประสงค์ที่จะเห็นเธอต้องเปลี่ยนสภาพไปเป็นวัตถุเลยแม้แต่น้อย และฉันเองก็พร้อมที่จะเป็นกำลังใจให้กับทุกคนอยู่แล้ว จึงขอให้สู้ต่อไปเถอะนะที่รัก

จากช่วงนั้นเป็นต้นมา ชีวิตฉันน่าจะมุ่งวิถีทางสู่มหาวิทยาลัยแต่ตนกลับไม่สนใจ ฉันเรียนชั้นมัธยมบริบูรณ์เข้ากันอยู่ถึง ๔ ปี ได้ประกาศนียบัตรมากกว่าหนึ่งใบ แต่ฉันก็มองเห็นมันเป็นเพียงแผ่นกระดาษจึงไม่สนใจที่จะคิดนำเอามันมาใส่กรอบติดข้างฝา เพื่อเพิ่มเงื่อนไขความหลงใหลมากขึ้นไปอีก

อย่างไรก็ตาม ระหว่างนั้นฉันขึ้นไปเรียนอยู่ชั้นมัธยม ๗ แล้ว แต่ตัดสินใจถอยกลับมาเรียนมัธยม ๖ อีก ฉันไม่ยึดติดอยู่กับตัวเลขซึ่งคนอื่นใช้วัดความสูงต่ำของการศึกษา แต่ถ้ามองไล่ในจะรู้ว่า ทุกปีฉันปรับภาพของวิธีการเรียนรู้อะไรให้มันซ้ำแบบกันมากนัก พอเรียนซ้ำชั้นอีกปีหนึ่ง ครูใหญ่ให้ความรักความไว้วางใจมากจนกระทั่งตนกลายเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ของเพื่อนๆ ไปโดยธรรมชาติ ส่วนครูใหญ่ก็ปล่อยให้ฉันนำเอาเครื่องมือซึ่งท่านเคยลงมือสอนเอง ออกมาใช้สอนเพื่อนๆ ได้อย่างอิสระเต็มที่

ช่วงนั้น การเข้าใจความหมายของคำว่า “ครู” จากตัวฉันเองก็ยังยึดติดอยู่น้อย จึงคิดเอาว่าเป็นผู้มีอำนาจและใช้อิทธิพลสอนศิษย์ ดังนั้นฉันจึงไม่คิดว่าตนเป็นครู เพราะไม่ต้องการอยู่เหนือคนอื่นแม้แต่เพื่อนๆ หากให้ทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความรักมากกว่า หรืออาจพูดได้ว่า ฉันเป็นคนให้จากใจ โดยที่รู้ว่า การให้จากใจย่อมช่วยให้ตนมีความสุข แม้ตัวเองอาจจำต้องอดมือกินมือก็ยังทนได้ ในเมื่ออดทนเพื่อต้องการความสุขที่แท้จริง

พ่อฉันเองท่านก็ตีแสนจะดี เรื่องที่ตนเรียนช้าอยู่อย่างนั้นเป็นปีๆ ทั้งๆ ที่พ่อเองก็ไม่ค่อยจะมีเงิน แต่ก็ไม่เคยบ่นในเรื่องนี้เลยแม้แต่น้อย หากจะพูดก็คงย่ำว่า ฉันไม่มีอะไรจะให้แก่นะ นอกจากการศึกษา แล้วก็ปล่อยให้ไปคิดเอาเอง ตามแต่จะคิดได้

* พ่อกับแม่แยกทางเดินกันตั้งแต่อายุ ๑๒ ขวบเห็นจะได้

คุณครูที่รักของฉัน มันทำให้รู้สึกว่าคุณครูอีกคนหนึ่งซึ่งช่วยสอนให้ตนเรียนรู้สัจธรรมลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก ไซ้แล้วที่รัก มันช่างทำทนายจริงๆ เธอเอ่ย ขอโทษที่เล่าเรื่องราวเลยมาจนกระทั่งเกือบเข้าไปเรียนในมหาวิทยาลัยแล้วทีเดียว แล้วก็นึกขึ้นได้ว่า ไม่ควรข้ามจุดสำคัญนี้ไป เพราะมันเป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นครูจริงของชีวิต เพราะมันเกิดขึ้นจริงๆ

ฉันว่า ความจริงเช่นนี้ มันลบล้างข้ออ้างที่มีเธอหลายคนชอบกล่าวว่า พ่อแม่เลิกกันทำให้ลูกเสียหาย แต่ฉันว่าไม่จริงเสมอไป หากเป็นเพราะเธอบางคนต่างหากที่มองปัญหาได้ไม่ลึกซึ้งถึงแก่น อะไรล่ะที่มันเป็นอุปสรรคทำให้เธอมองได้ไม่ลึกซึ้งถึงแก่น ก็เพราะกิเลสตัวเดียวเท่านั้นไซ้ไม้อ่ะ ถ้าเธอกล้ายอมรับความจริงได้ ชีวิตก็อาจจะเริ่มต้นเกิดใหม่ และมุ่งไปเห็นแสงสว่างได้ด้วยตัวของเธอเอง นี่หรือมิใช่ที่ควรจะมีใจมากกว่าการได้อะไรต่อมิอะไร ซึ่งตายไปก็คงหอบอะไรติดไปไม่ได้แม้แต่เศษนิดเดียว

หลายคนอาจคิดว่า ชีวิตฉันมันช่างเลวร้ายอะไรอย่างนี้ แม้อายุเพียง ๑๒ ขวบก็ต้องขาดความอบอุ่น เธอไม่คิดบ้างเลยหรือว่า ขณะที่พ่อกับแม่อยู่ด้วยกันก็ยกเอาฉันไปไว้กับคนอื่นเพื่อให้เผชิญกับความลำบาก ทั้งๆ ที่ตนก็ได้เล่ามาให้ฟังแล้วจนแทบจะหมดเปลือก และมันก็หมดเปลือกจริงๆ เพราะไม่มีทั้งคำว่าอวดหรืออายคงเหลือแต่ไส้ในซึ่งน่าจะเป็นของแท้

สิ่งเหล่านี้มิใช่หรือ ที่มันทำให้ชีวิตฉันเองในช่วงหลังๆ มักมองเห็นปัญหาต่างๆ ได้ถึงไส้ใน แทนที่จะมองเห็นได้แต่เพียงเปลือกนอกเท่านั้น

พ่อกับแม่แยกทางกันเดิน แต่แม่ก็ไปอยู่อิสระโดยไม่พึ่งพาญาติพี่น้องซึ่งต่างก็มีฐานะดีพอสมควร นอกจากนั้น หลังพ่อกับแม่แยกทางกันแล้ว พ่อก็แต่งงานใหม่ ส่วนฉันกับน้องๆ ก็ยังคงอยู่กับพ่อ ไข่แล้ว มันทำให้ชีวิตฉันต้องต่อสู้กับปัญหาต่างๆ มากขึ้นไปอีก และตนก็เป็นลูกคนโตสุด ฉันยังได้ยินเสียงแม่ก้องอยู่ในหัวใจมาตลอด โดยที่เคยเล่าเรื่องพูดไว้ว่า “แป่วเป็นลูกคนโต ถ้าเอาไว้กับเรา ประเดี๋ยวเขาจะไม่ตีเท่าที่ควร”

ไข่แล้ว พ่อต้องการให้ฉันมีความเข้มแข็งอดทน และคงฝึกให้เป็นคนรู้จักต่อสู้กับตัวเอง ก่อนที่จะคิดต่อสู้กับเรื่องอื่นๆ ฉันเริ่มเห็นความจริงชัดเจนมากขึ้นว่า ปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากสิ่งซึ่งอยู่นอกตน มันเป็นเรื่องธรรมชาติของการดำเนินชีวิต ยกเว้นสิ่งซึ่งมีผลทำลายความเป็นคนของตน คงจะยอมไม่ได้ ดังที่หลักธรรมได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า “จงสละชีวิตเพื่อรักษารชธรรมะ”

* ชีวิตเข้าสู่หาวิกัลยโดยไม่ยอมตกเป็นทาสการสอคัดเลือก

ไข่แล้วฉันเรียนมัธยมบริบูรณ์เสียให้มันสะใจเลยทีเดียวนี่เนาะ! เมื่ออยู่ชั้นมัธยม ๑ ครูร่วมกับเลียงเพื่อนๆ เกิดคิดให้ฉันข้ามชั้นเรียนได้ยังไงกัน แต่เรียนซ้ำๆ ก็ไม่ได้ทำให้มีรูปแบบซ้ำเก่า เพราะตนเอาเวลาไปสอนเพื่อนบ้าง ไปทำกิจกรรมบ้าง แอบหนีโรงเรียนไปนั่งฝึกเขียนรูปธรรมชาติอย่างมีความสุขบ้าง โดยไม่สนใจที่จะคิดตะเกียกตะกายไปเอาดีเหนือคนอื่น อย่างนั้นหรือเปล่า ลองคิดเอาเองก็แล้วกัน เพราะมาถึงช่วงนี้มันก็นานมากพอที่จะอ่านเจตนารมณ์ฉันออกไม่มากนักน้อย ถ้าใครสนใจที่จะนำมาคิด

นี่แหละนี่ เธอคนไหนที่ยังมีรากฐานอิสระเป็นของตัวเองหลงเหลืออยู่บ้าง ลองนำเอาสิ่งที่ฉันได้พูดไว้ไปพิจารณา มองย้อนกลับทิศทางดูบ้าง แล้วจะ

เกิดคำถามขึ้นเองว่า ถ้าอย่างนั้นคนรุ่นน้องรุ่นลูกหลานที่มีการเบียดเสียดเหยียดคัดแย่งชิงกันเข้ามหาวิทยาลัยนั้น มันน่าสงสารมากแค่ไหน หากฉันจะถามว่า เขาเข้าไปหาอะไรกัน เข้าไปเพื่อต้องการความอิสระหรือต้องการตกเป็นทาสคนอื่นมากขึ้น เพราะรากฐานความเป็นคนมันสูญสิ้นไปจนแทบไม่เหลือให้รู้สึกได้อีกต่อไปแล้วใช่หรือเปล่า?

ฉันสารภาพความจริงว่า ตอนเข้าไปเรียนมหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการเป็นธรรมชาติจริงๆ เพราะมีนิสัยอย่างหนึ่งคือ สิ่งไหนที่คนอื่นรังเกียจหรือกลัว ทำให้ต้องหนีออกมา ฉันมักจะเข้าไปตรงนั้นด้วยความรู้สึกทำทายเป็นมาก เพราะการเรียนเกษตรในช่วงนั้น หลายต่อหลายคนบ่นว่าลำบากมาก ไหนจะต้องเผชิญกับไข้ป่า ไหนจะต้องเผชิญกับงานหนัก ชนิดอาจกล่าวได้ว่า ทามรุ่งทามค่ำ ไหนจะต้องเผชิญกับสภาพซึ่งเพื่อนหลายคนพูดว่าทารุณกรรม

ทำให้คนที่สมัครสอบแข่งขันกันเข้าไปหลายคนต้องหนีออกมา และแล้วฉันอยู่ดีก็มาถึงช่วงซึ่งถูกส่งไปซ่อมคนที่ขาดหายไป ซึ่งช่วงนั้นตนก็มีรูปร่างซึ่งอาจกล่าวว่า ผอมยังกะไม้ซีก แถมก่อนจะไปยังมีคนที่นี่กลับมาแล้วพูดว่า ไขมันมันรูปร่างผอมกระห่องจะได้สักกั๊น้า คุณแต่ฮิวชิวะ ตัวโตขนาดนี้ยังต้องหนีกลับมาเลยวะ ฉันรับฟังทุกคนได้เสมอ แต่ฟังแล้วจะสะทกสะท้านหรือไม่ มันอยู่ที่ใจตัวเอง ซึ่งไม่เคยรู้สึกหวั่นไหวแม้แต่น้อย

ชีวิตสองปีที่แม่โจ้ มันทำให้ฉันได้รับบทเรียนอย่างคุ้มค่าจริงๆ ช่วงนั้นตนได้ยินเสียงเพื่อนๆ พูดกันเป็นช่วงๆ ว่า ถ้าฮิวเป็นนก ก็จะไม่ขอบินผ่านแม่โจ้อีกวะ ซึ่งตนรับฟังแล้วก็รู้สึกเฉยๆ และไม่เคยพูดออกมาว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

แต่การปฏิบัติระหว่างช่วงปิดเทอมปลายในปีแรก มันก็สารภาพความจริงให้อ่านได้ว่า มีฉันกับเพื่อนคนหนึ่ง ที่ไม่ยอมกลับบ้าน ในขณะที่แม่โจ้ได้กลายเป็นเมืองร้าง เนื่องจากคนอื่นไม่มีใครอยู่แม้แต่ครูอาจารย์ ต้นไม้ในป่าทิ้งใบจนโกรนบรรยากาศในยามกลางคืนมันแสนจะเจิบสอาด ไม่เห็นแสงไฟแม้แต่ดวงเดียว เสียงเรไรซึ่งคลุกเคล้าไปกับเสียงนกกลางคืนร้องอยู่ในความมืดอันสงบเจิบบางครั้งก็ได้ยินเสียงล้อเกวียนของชาวบ้านผ่านไปมานานๆ ครั้งหนึ่ง มันได้กลายเป็น

เสียงดนตรีจากธรรมชาติซึ่งคิดว่า ไพเราะจับใจจริงๆ

แล้วอาหารการกินล่ะ หาได้จากไหน? คงจะเป็นคำถามซึ่งเธอบางคนอาจรู้สึกสงสัย ฉันขอบอกว่า เข้าขึ้นมา ฉันกับเพื่อนคนนั้นก็คว้าหนังสือคู่มือ ออกไปเดินเก็บหินก้อนเล็กๆ ใส่กระเป๋ากางเกงจนตุง แล้วก็เดินเข้าป่าไปล่าแย้ จนกระทั่งเช้าของ ทำให้รู้ว่า เจ้าสัตว์เลื้อยคลานชนิดนี้ซึ่งใครๆว่าวิ่งเร็วหนักเร็วหนานั้น มีที่เด็ดขังถึงจะทำให้มันหยุดนิ่งแล้วชูหัวให้ยิงได้อย่างแม่นยำ

เราได้อาหารมาอย่างนี้อยู่พักหนึ่ง แล้วในที่สุดก็ต้องเลิก และคิดว่าจะไม่ขอทำร้ายมันอีกต่อไป เพราะมีอะไรบางอย่างที่จะสอนให้ฉันและเพื่อนเข้าถึงความจริงนี้แหละนี่เธอที่มันทำให้ฉันเชื่อว่า จงเรียนรู้ธรรมชาติจากโลก ซึ่งเกิดขึ้นเพราะความไม่รู้จริงของตัวเอง

ฉันขอสรุปไว้ตรงนี้ก่อนว่า นี่แหละนี่เธอที่ฉันรัก สิ่งซึ่งเล่ามาแล้วทั้งหมด ถ้าจะให้สรุปก็ขอบอกว่า ฉันสนใจเรียนรู้จากครูซึ่งอยู่ที่ตัวเอง ก่อนจะคิดเรียนจากคนอื่น ครูตัวเองนี่แหละที่สำคัญที่สุดแล้ว ดังนั้น คนที่สืบทอดจึงไม่อาจเป็นครูที่แท้จริงของคนอื่นได้อย่างแน่นอน คงเหลืออยู่แต่ครูผู้ถือศีลธรรมไว้ได้อย่างมั่นคงเท่านั้นซึ่งทุกวันนี้คนจากด้านนี้ก็ถูกอิทธิพลวัตถุมันถล่มกินไปจนแทบไม่เหลือแล้ว นี่แหละที่ทำให้ฉันผู้ซึ่งมีจิตใจผูกพันอยู่กับเธอทั้งหลายซึ่งเป็นชนรุ่นหลัง ด้วยจิตใจผูกพันจนทั้งกันไม่ลงมาโดยตลอด

* ฉันไม่ยอมละทิ้งความเป็นตัวของตัวเอง เพราะมันให้ความสุขที่มั่นคง

ครูที่เป็นครูจริงๆ น่าจะมีศีลธรรมอยู่ในจิตวิญญาณ เพื่อการทำงานซึ่งนำไปสู่วิถีทางอันพึงสัมฤทธิ์ผลสมปรารถนาร่วมกัน ทั้งแก่ตัวเองและสังคมซึ่งแต่ละคนมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบ พุดอย่างนี้ ถ้าใครมองไม่เห็นก็คงต้องหวนกลับมาค้นหาความจริงที่ตัวเองแล้วละว่า อะไรมันเกิดขึ้น? แทนที่จะปล่อยให้ชีวิตมันจมปรักลงไปอย่างไร้ความหมาย

หลังจากผ่าน ๒ ปีที่แม่ใจมาแล้ว ในหัวใจฉันยังคิดแต่จะหวนกลับไปอีก เพื่อใช้

ชีวิตอย่างมีความสุข มาเริ่มต้นต่อชีวิตที่วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ปีหนึ่ง วิทยาลัยก็ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย แต่ฉันก็ไม่เคยมีความรู้สึกอยู่ในหัวใจเลยแม้แต่น้อยว่าสถาบันซึ่งตนกำลังเรียนอยู่นั้น มันจะเป็นอะไร หากมุ่งที่การใช้จิตวิญญาณทำทุกสิ่งที่คุณรัก เพื่อต้องการเห็นคนอื่นมีความสุข

ฉันจึงพบความจริงจากอีกด้านหนึ่งว่า แม้บรรดาเพื่อนๆ จะมีหลายก๊กหลายกลุ่ม แต่ตนก็พูดกับทุกคนได้และยังสานเหตุกับผลถึงครูอาจารย์แทบทุกคนอย่างปราศจากกรอบใดๆ ทั้งนั้น ที่นำมาพูดก็ใช้ว่าจะยึดติดอยู่กับเรื่องเหล่านี้ไม่มีฉะนั้นแล้วชีวิตก็คงไม่อาจก้าวต่อมาได้ หากน่าจะจมปรักอยู่เพียงแค่นั้นมากกว่า

ช่วงนั้นหลายคนมักพูดกันว่า คนเรียนในสายเกษตรจะต้องเก่งวิชาเคมี ฉันไม่เคยคิดถึงประเด็นที่ว่า ตนเก่งหรือไม่เก่ง แต่รู้สึกว่า สมการเคมีซึ่งครูเริ่มต้นเขียนลงกระดานดำในห้องปฏิบัติการเพื่อให้นักเรียนนำไปหาคำตอบเอาเองนั้น ตนมองเห็นคำตอบตั้งแต่ครูเพิ่งจะเขียนจบ แล้วก็คิดที่จะนำมาอธิบายให้เพื่อนๆ เข้าใจตั้งแต่นั่งอยู่ตรงนั้นเลยทีเดียว

ฉันเป็นคนที่ไม่ค่อยจะเชื่อผู้ใหญ่ง่ายนัก แม้กระทั่งเชื่อครูที่สอนอยู่ในชั้นมานานมาแล้วที่พ่อเคยพูดให้ได้ยินแล้วก็รู้สึกว่าเป็นเพียงครั้งเดียวเท่านั้นว่า แป่วินี้จะฉันพูดอะไรก็รับฟังทั้งนั้น แต่พอลงมือทำอะไรก็ตาม บางครั้งก็ทำให้รู้ว่าเขาไม่ได้เชื่อฉันเลย มันอาจเป็นเพราะเหตุนี้ด้วยกรรมงมงายที่ทำให้พ่อตัดสินใจกล้าเสี่ยงปล่อยให้ฉันออกไปใช้ชีวิตต่อสู้กับความลำบากที่พื้นดินตั้งแต่อายุยังน้อยมาก โดยที่คิดว่ามันคงไม่ทำให้เสียคนเป็นแน่ แต่น่าจะได้สิ่งซึ่งตนปรารถนา

มาใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัยก็ใช้ว่าฉันจะเชื่อครูเสียเลยทีเดียวไม่ เพราะมันไม่เปิดโอกาสให้ฉันต้องเชื่อ เดี่ยวก่อนนี้จะ เธออย่าด่วนคิดไปก่อนว่า ฉันบอกกับครูว่าตนไม่เชื่อ แต่เป็นเพราะเหตุว่า พ่อครูเขียนคำถามลงกระดาน ฉันก็มองเห็นคำตอบก่อนที่ครูจะบอกแล้ว จึงไม่ต้องแสดงออกมาว่าตนไม่เชื่อ

หลายครั้งหลายหนที่ครูบอกให้จดสูตรสำเร็จรูปซึ่งมีทั้งคำถามคำตอบอยู่ในตัวของมันเอง ฉันก็จดลงไปเป็นการชั่วคราว แต่ก็หาใช่ว่าตนจะเชื่อเลยทีเดียวไม่ หากหอบกลับหอพัก ไปนั่งค้นหาความต่ออีกทีหนึ่งจนกระทั่งมันชัดเจนแล้ว จึงจดลงสมุด

จริงตามความรู้สึกและความเข้าใจของตนเอง โดยไม่คิดตามกันครู

ฉันคงไม่ทิ้งนิสัยชอบช่วยเพื่อน ยิ่งก่อนใกล้สอบประมาณ ๑ เดือน พอตกเวลาเย็นๆ มักชอบเดินไปตามหอพักเพื่อคุยกับเขาเรื่อยไป เสมือนรู้ว่าไปที่ไหนมักมีเพื่อนๆ มารุมถามปัญหาการเรียนยิ่งวิชาเคมีด้วยแล้วซึ่งมันก็เป็นความจริงอย่างนั้นเสียด้วยซิ

ฉันเคยพูดจากความรู้สึกอันเป็นธรรมชาติจากตัวเองไว้แล้วว่า สิ่งที่เพื่อนถามนั้นคือข้อสอบจริง ส่วนสิ่งซึ่งครูดถาม แม้จากข้อสอบ นั่นคือของปลอมมากกว่า แต่ตนกำลังมองเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามจากเพื่อนเข้าด้วยกัน สิ่งซึ่งฉันแสดงออก เมื่อดูแล้วจึงอาจทำให้รู้สึกว่า ฉันไม่ให้ความสำคัญแก่การสอบโดยครูมากไปกว่าการสอบโดยเพื่อนๆ อันเป็นที่รักของฉันทุกคน

ช่วงนั้นสังคมไทยอยู่ระหว่างการเผชิญปัญหาเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่สอง จนทำให้บ้านพ่อฉันถูกลูกกระเบิด จนกระทั่งทำให้ครอบครัวต้องย้ายไปอาศัยพระนอนอยู่ที่ศาลาวัดในต่างจังหวัด ซึ่งระหว่างนั้นการคมนาคมก็ยังไม่มิดถนนไปถึงมหาวิทยาลัยก็ยังคงเปิดสอนตามปกติ ทำให้ชีวิตตัวเองต้องต่อสู้หนักมากยิ่งขึ้นไปอีก ไข้แล้ว แทนที่จะบ่น ฉันกลับรู้สึกทำทนายมากขึ้น โดยที่คิดว่าตนได้พบคูปูรูปแบบใหม่ที่ช่วยสอนความจริงให้กับชีวิตตัวเองอีกคนหนึ่ง

๕ ปีในหลักสูตรปริญญาช่วงนั้น ฉันได้อะไรมากจากการเรียนในมหาวิทยาลัยบ้าง? เธอลองช่วยค้นหาคำตอบให้ฉันที่ได้ไหม ถ้าใครตอบถูกก็คงจะพูดได้ว่า รู้ใจฉันแล้วตั้งแต่วัยยังน้อยกว่าฉันมาก หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า ชีวิตการเรียนรู้อันของตัวเอง เธอเองได้เริ่มต้นขึ้นแล้วโดยไม่น้อยหน้าฉันเลย นั่นหมายความว่าเธอจะก้าวหน้าไปได้ไกลกว่าฉันอย่างแน่นอน หากไม่ตกอยู่ในความประมาท แล้วเอาหัวตัวเองที่มิดินลงไปสู่โลกอันมืดมิดเสียก่อน

* ฉบับผ่านการเรียนระดับปริญญาด้วยความภูมิใจ

ฉันผ่านหลักสูตร ๕ ปีจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แต่ตนก็ไม่ขอใช้คำว่า “จบการศึกษา” โดยที่มองเห็นตั้งแต่บัดนั้นแล้วว่า ยังตกอยู่ในสภาพที่ไม่รู้เรื่องอีก

มากเรื่อง

ฉันผ่านมาทางสาขาปฐพีวิทยา ซึ่งเน้นความสำคัญที่ดินและปุ๋ย มันทำให้รู้สึกว้า อาจเป็นเพราะตนรักที่จะใช้ชีวิตอยู่ติดพื้นดิน มากกว่าการมองเพียงแคเอาดินมาปลูกต้นไม้และเลี้ยงสัตว์เพื่อมุ่งหาเงินเท่านั้น นอกจากนั้นยังมองด้วยความรู้สึกรักและสนใจต่อไปอีกว่า ถ้าตนใช้ชีวิตผูกพันอยู่กับพื้นดินจริง การยึดติดอยู่กับสาขาวิชาต่างๆ ก็คงจะถูกหลบออกไปจากหัวใจตัวเองอย่างเป็นทางการ

ในเมื่อเพื่อนชีวิตฉันทุกคน ต่างก็เกิดบนผืนแผ่นดินเดียวกันกับฉันทั้งนั้น ถ้ามีรากฐานจิตใจผูกพันอยู่กับพื้นดินย่อมทำหน้าที่สนองตอบแก่ฉัน ด้วยการช่วยเป็นสื่อเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างฉันกับเพื่อนมนุษย์ทุกคน อย่างปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกระหว่างตนกับคนอื่น ระหว่างครอบครัวกับครอบครัว ระหว่างสถาบันการศึกษากับสถาบันการศึกษา ระหว่างองค์กรงานกับองค์กรงาน แม้ระหว่างชาติภาษาซึ่งอยู่บนพื้นฐานอันหลากหลาย

ฉันขอสารภาพความจริงว่า ตอนผ่านการศึกษามากมหาวิทยาลัยด้วยความรู้สึกภูมิใจมาก แต่เดี๋ยวก่อนนี้ะ เธอที่รักของฉันทุกคน ขออย่าเพิ่งด่วนคิดว่า ฉันภูมิใจในเสื้อครุยและใบปริญญาบัตร รวมทั้งช่อดอกไม้อันหวานหอมเพราะในหัวใจฉันเองมันไม่มีสิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขหลงเหลืออยู่เลยแม้แต่น้อย

ฉันฟังจะเล่าให้เธอฟัง โดยที่หวังว่าคงจะเก็บไปคิดได้เอง ฉันภูมิใจในความเป็นคนซึ่งยังคงหลงเหลือรอดมาได้ โดยเหตุที่อิทธิพลจากรูปวัตถุซึ่งชนกันเข้าไปทับถมไว้มันไม่อาจกลืนกินจิตวิญญาณของตนไปได้เลยแม้แต่น้อย นี่แหละนะ ที่คนแต่ก่อนเคยเขียนไว้เป็นบทกลอนอย่างสอดคล้องกันว่า รื้ออะไรไม่สู้รู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี

โปรดอย่าเข้าใจว่า การรู้รักษาตัวรอด คือความเห็นแก่ตัว เพราะนั่นมันหมายถึง การเอาตัวรอดมากกว่า ขออย่าอีกครั้งหนึ่งว่า ความภูมิใจของฉันมันอยู่ตรงนี้เท่านั้น ตนคงไม่อาจเอื้อมไปนำเอาเสื้อครุยหุรุๆ มาสวมใส่ เว้นไว้แต่ว่ามีใครส่งสารหรือคร่ำทธานำมามอบ มันก็คงเป็นเรื่องของเขามากกว่าเอามาใส่ใจเป็นเรื่องของเรา วิญญาณฉันจึงมุ่งที่การเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งมีวิถีการเปลี่ยนแปลงอยู่

ในมุมอันหลากหลายมากกว่า

แม้เวลานั้นมันจะผ่านพ้นมาแล้วกว่า ๕๑ ปี แต่ภาพนั้นยังคงตรึงอยู่ในหัวใจตัวเองอย่างแน่นหนา โปรดอย่าเข้าใจนี่ว่ามันเกิดจากภาวะยึดติด ขอให้ทวนกลับมามองอีกด้านหนึ่ง หากเห็นความจริงได้ก็น่าจะพบว่า นี่คือความมีสติระดับหนึ่ง เพราะฉันนำเอาความจริงมาเล่าให้เธอฟังทั้งนั้น คนที่ยึดติดเขาไม่กล้าพูดความจริงกันหรอกเธอเอ๋ย

เธออาจรู้สึกประหลาดใจ ถ้าฉันจะบอกตรงๆว่า ตอนผ่านปริญญาด้วยกางเกงขาคดๆ ซึ่งปะแล้วปะอีกรวมทั้งเสื้อเก่าๆ เพียงชุดเดียว แต่ตนก็สามารถยื่นชั้นด้วยขาทั้งสองข้าง ซึ่งธรรมชาติมอบให้มาตั้งแต่เกิดอย่างปราศจากความรู้สึกที่ว่า ตนด้อยกว่าคนอื่น

วันนั้น วันรับปริญญาฉันยังจำมันได้ตจนถึงวันนี้ ถ้าจะแต่งตัวด้วยกางเกงขาคดๆ ปะกันปะหัวเข่าออกไปรับมันก็ช่างดูกระไรอยู่ แต่ถ้าจำเป็นจริงๆ ก็คงต้องทำอย่างนั้นทั้งๆ ที่ตนคิดโดยไม่ได้แสดงอะไรออกมา แต่แล้วเพื่อนคนหนึ่งก็อุตส่าห์แสดงน้ำใจนำเอากางเกงของเขามาให้ยืมสวม แม้มมาถึงช่วงนี้ สิ่งนั้นมันก็ผ่านพ้นมา ๕๑ ปีกว่า นอกจากนั้นหลังจากช่วงนั้นมาแล้วก็ไม่เคยพบกันอีก แต่ฉันไม่เคยลืมหน้าเขาเลยแม้แต่น้อย แม่ว่านึกถึงเขาในระหว่างลืมนตา ก็ยังมองเห็นหน้าเขาได้ทุกครั้ง

เธอที่รัก วันนั้นฉันนึกถึงพ่อกับแม่ เพราะทั้งสองคนไม่ได้มาที่นั่น แต่ตนก็มองเห็นหน้าท่านอยู่ในหัวใจเสมอ ใช่แล้ว วันนั้นไม่มีญาติมิตรมาร่วมสักคนเดียว แต่ฉันก็สำรวจตัวเองแล้วพบความจริงว่า ตนไม่สนใจเรื่องนี้เลย เนื่องจากรู้ความจริงแล้วว่า “เหตุผลของใครก็เป็นของคนนั้น” แล้วตัวเราเองต่างหากที่ควรจะคิดในทางสร้างสรรค์เข้าไว้ น่าจะดีกว่าคิดเป็นอย่างอื่น

* ประสพการณ์ชีวิตจากการทำงานในระบบราชการ

รอก่อนนี่เธอที่รัก โปรดอย่าคิดว่าฉันวิ่งเข้าไปสมัครหรือของานใครทำ ถ้าเธอได้อ่านสิ่งซึ่งผ่านมาแล้วก็น่าจะคาดการณได้เองว่า คนอย่างฉันไม่เคยวิ่งเข้าไป

หาใครอย่างขาดเหตุผล เป็นเพราะถึงช่วงเวลาที่ฉันกำลังใกล้จะผ่านหลักสูตร ๕ ปีของมหาวิทยาลัยแล้ว

ประจวบกันกับว่า นิลิตรุ่นเดียวกับฉันซึ่งมีอยู่หลายคน มีแนวโน้มจะผ่านได้เพียง ๒ คน ซึ่ง ๑ ใน ๒ มีฉันรวมอยู่ด้วย นอกจากนั้นยังต้องรอต่อไปอีก ๑ ปีเป็นอย่างน้อย ประกอบกับการที่ครูผู้บริหารและอยู่ในสายซึ่งตนเรียนมาโดยตรง มีเครือข่ายรับผิดชอบงานค้นคว้าวิจัยของกระทรวงเกษตรราธิการในต่างจังหวัดด้วย

ท่านได้เปรยขึ้นกับฉันว่า เธอจบแล้วจะไปทำอะไรที่ไหน ถ้าอยู่กับเราก็จะเตรียมอัตราและตำแหน่งไว้ให้ ฉันรู้ที่อยู่เต็มอกแล้วว่า มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ ยังขาดอาจารย์ประจำเป็นอย่างมาก เพราะช่วงที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์พิเศษมาจากกรมงานต่างๆ มากกว่า

ความรู้สึกลึกๆในช่วงนั้น ฉันเบื่อกรุงเทพฯเอามากๆ เพราะตนเกิดในกรุงเทพฯ แล้วก็อยู่มาในกรุงเทพฯ จนกระทั่งรู้สึกจำเจ เพราะหัวใจของเด็กคนนี้นั้นอยู่กับพื้นดินมาตลอดใช้ไหมที่รัก จึงทำให้เกิดความรู้สึกเช่นนี้ขึ้นมาอย่างเป็นธรรมชาติ หากเธอคนไหนสนใจ ลองนำประเด็นนี้ไปคิดดูเอาเองเถอะ ถ้าใครคิดได้ฉันเชื่อว่า จะได้ของดีซึ่งมีอยู่ในตัวเธอเองแล้ว

คำถามจากครูซึ่งนำมาเล่าให้ฟัง มันเปิดโอกาสให้ฉันมองเห็นทางชีวิตที่สดใสขึ้นมาทันที จึงตอบไปว่า ผมสนใจกลับไปทำงานค้นคว้าวิจัยที่แม่โจ้ครับ

ครูฉันตอบว่าอย่างไรเธอรู้ไหม? ท่านบอกว่า เธอไปที่นั่นทำไม ถ้าจะไปจริงฉันให้เธอได้ก็เป็นเพียงลูกจ้างชั่วคราวเช่นเดียวกับคนงานทั่วไป ถ้าอยู่ที่นี้ (หมายถึงบางเขน) ฉันมีทางเตรียมอัตราและตำแหน่งไว้ให้

ฉันตอบกลับไปทันทีโดยไม่ลังเลใจเลยว่า ครับ ผมต้องการไป ทั้งๆ ที่รู้ว่าที่นั่นไม่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำประปา คงต้องอาบน้ำในลำเหมืองซึ่งใช้ร่วมกับน้ำรดต้นไม้ในไร่ นอกจากนั้นในช่วงฤดูฝนยังมีไข้ป่าชุกชุมด้วย ถ้าจะถามว่า เธอรู้ไหม ชีวิตฉันต้องการอะไรกันแน่ ถ้าไม่รู้อะไรบอกให้ และสิ่งซึ่งตนต้องการมันน่าจะมี ความหมายที่สำคัญมาก นั่นคือ อิศราภาพ

จากประสบการณ์เท่าที่ผ่านพ้นตรงนั้นมา แล้วทวนกลับไปพิจารณาค้นหาคำ

ตอบอีกครั้งหนึ่ง มันทำให้ตนมีโอกาสรู้ความจริง พอที่จะนำมาสรุปให้เธอพิจารณาได้ว่า ชีวิตคนเรานั้น ถ้ามีอิสรภาพ แม้สิ่งซึ่งแต่ก่อนเคยทำได้ ย่อมทำได้เองและทำได้ดีด้วย นอกจากนั้นงานที่ทำมันยังสอนให้ฉันเป็นคนมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นไปอีก

ฉันเป็นคนทำงานโดยไม่สนใจที่จะเข้าไปอยู่ใกล้เจ้านายผู้มีอำนาจเหนือตน แต่รักที่จะลงไปอยู่ด้านล่าง ดังนั้น ฉันจึงทำงานโดยไม่มีวันเสาร์อาทิตย์อยู่ในหัวใจเลย แม้แต่น้อย นอกจากนั้นแล้ว เข้าขึ้นมา หลังจากถ่ายถอดแผนงานจากบนโต๊ะลงไปสู่พื้นที่ซึ่งทำงานวิจัยแล้ว ตนก็รักที่จะลงไปช่วยคนงานพื้นดิน แยกปุ๋ย และหาน้ำรดต้นไม้ บางวันทางบ้านต้องนำข้าวห่อไปส่งให้ถึงในไร่ โดยเฉพาะระหว่างช่วงเก็บข้อมูลตัวเลข

ฉันใช้ไม้ประดิษฐ์เครื่องมือที่เรียกกันว่า “คาร์ลิเบอร์” สำหรับใช้วัดขนาดของผักทดลองเช่นกระหล่ำปลี ขึ้นโดยไม่ต้องใช้เงินราชการ เพราะตนไม่ใช่คนมีนิสัยที่อาจกล่าวได้ว่า พอคิดจะทำงานอะไรสักอย่างก็มักถามว่า “ไหนละเงินงบประมาณ?”

ใช่แล้ว ฉันเป็นคนสนใจเริ่มทำงานจากสิ่งซึ่งคนอื่นรังเกียจหรือดูถูก แม้เรื่องกล้วยไม้ก็เกิดจากประเด็นนี้ นอกจากนั้น ระหว่างที่ไปทำงานอยู่แม่โจ้ ตนก็กลายเป็นคนที่เริ่มต้นนำเอาวิชาการวางแผนและสถิติวิจัยการเกษตรมาใช้ในเมืองไทยเป็นคนแรก ทั้งๆ ที่สมัยซึ่งเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย ฉันและเพื่อนส่วนใหญ่รู้สึกเสมือนว่าเรียนไม่รู้เรื่องเอาเลย ที่ผ่านได้ก็เพราะคะแนนความกรุณาจากครูมากกว่า

อนึ่ง จากช่วงซึ่งตนเคยเรียนอยู่ที่นี้กับการกลับมาทำงาน ภาพหนึ่งที่พบเห็นและรู้สึกได้ว่า มันพลิกจากหน้ามือเป็นหลังมือ นั่นคือ แต่ก่อน โรงเรียนกับสถานีวิจัยเคยร่วมมือกันในทุกด้าน แม้กระทั่งครูอาจารย์ซึ่งทำงานสอน กลับมาอีกครั้งหนึ่ง กลับพบว่า ทั้งสองส่วนแทบจะไม่ดูคำดูดีกันเอาเลย หากกันรั้วได้ก็คงกันไปนานแล้ว

ฉันมันเป็นคนมีธรรมชาติอะไรสักอย่างหนึ่ง โดยที่พบความจริงว่า ไม่ว่าไปอยู่ที่ไหน มักจะมีเด็กๆ เข้ามาหา เทียนนี้ก็อีกนั่นแหละ ไปอยู่ได้ไม่นานก็มีนักศึกษาจากทางโรงเรียนกลุ่มหนึ่งไปพบและขอความช่วยเหลือโดยขอให้จัดอาหารให้เป็นประจำ

ฉันลืมนำให้เธอฟังไปว่า หลังจากการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแล้ว ฉันก็ตัดสินใจแต่งงาน โดยที่รู้แล้วว่าตนจะต้องไปทำงานที่แม่ใจ ใช่แล้ว ฉันต้องการเพื่อนซึ่งช่วยรับผิดชอบในด้านส่วนตัว เพื่อจะได้ทุ่มตัวเองให้กับงานอย่างเต็มที่ ดังนั้นการไปที่นั่น นอกจากมีภรรยาไปแล้ว ตนก็ไม่ลืมนำแม่ไปอยู่ด้วย เนื่องจากชีวิตตัวเองขาดแม่มากกว่า ๑๒ ปีแล้ว ทั้งคู่จึงช่วยกันทำอาหารเลี้ยงชนรุ่นหลังที่เข้ามาขอพึ่งพา

เราทำเรื่องนี้จากความรักรักความเมตตาอย่างจริงใจ มันจึงเกิดสายสัมพันธ์ทำให้สนิทใจแก่กัน จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่ง มีคนมาเตือนว่า อย่าไปคิดคบกับคนจากทางโรงเรียนนี้ ประเดี๋ยวจะต้องลำบาก เพราะหัวหน้าสั่งไว้อย่างเด็ดขาดว่าไม่ให้คนของเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือให้ความร่วมมืออะไรทั้งนั้น

ฉันรับฟังแล้วรู้สึกเฉยๆ อย่างที่พ่อเคยปรารภนั่นแหละนี่ ว่าฉันเป็นคนรับฟังได้ทุกเรื่อง แต่จะเชื่อหรือไม่เชื่อมักไม่พูด แต่เมื่อไหร่ลงมือทำก็จะทำตามที่ตนคิดเท่านั้น แต่ในที่สุดมันก็ไม่ทำอะไรเกิดขึ้น เพราะฉันก็ติดกับทุกคน รวมทั้งรู้จักแยกแยะว่าอะไรเป็นเรื่องของตนอะไรเป็นเรื่องของคนอื่น

ในที่สุดฉันก็ได้รับโทรเลขด่วนจากทางกรุงเทพฯ ให้เดินทางลงไปสอบบรรจุเป็นข้าราชการ ซึ่งจริงๆ แล้วตนก็ไม่สนใจเรื่องนี้ แถมลงไปถึงกรุงเทพฯ แล้วก็ไม่เห็นสอบอะไรกันมากนัก เพียงถามประโยคเดียวด้วยปาก แถมยังตอบไม่ได้เสียอีก แล้วก็ผ่านได้ยังไงก็ไม่รู้

แต่ตนก็ไม่เคยหยุดคิด ถ้ายังสงสัยไม่หาย ในที่สุดก็ค้นพบความจริงว่า ผู้ใหญ่ที่ถามฉัน ท่านมีนิสัยเป็นครูจริงๆ เพราะท่านรู้จักแล้วว่าฉันมีอะไรดีที่หลายคนต้องการ จึงสอบพอเป็นพิธีเท่านั้น แทนที่จะยึดติดอยู่กับกฎระเบียบโดยไม่ลืมหูลืมตาว่า เราต้องการอะไรจากคนกันแน่?

ดังนั้น การตั้งคำถามจึงไม่ใช่ต้องการสอบเอาจริงเอาจังและประเด็นก็ไม่ได้อยู่ที่การตอบได้หรือไม่ได้ แต่คิดว่า คำถามคือการสร้างคน ยิ่งตอบไม่ได้ก็ยิ่งสร้างได้ลึกซึ้ง เพราะคนตอบจะเก็บไปคิดค้นหาความจริงเพื่อหวังเปิดรากฐานความคิดให้มันกว้างออกไปอีก

ใช่แล้วเธอรัก ทีแรกฉันฟังคำถามแล้วก็อดคิดไม่ได้ว่า มันไปเกี่ยวข้องกับอะไรกับการทำงานซึ่งตนทำอยู่ในช่วงนั้น แต่แทนที่จะตำหนิผู้ใหญ่ ฉันกลับนำไปค้นหาคำตอบในสิ่งซึ่งตนยังไม่รู้ จนกระทั่งในที่สุด จึงเข้าใจได้เองว่า มันเป็นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งแต่ก่อนตนไม่เคยให้ความสนใจมาก่อนเลย เพราะคำถามนี้เองที่ช่วยให้ตนเข้าใจชีวิตที่สานถึงการ ทำงานมากขึ้น

นี่แหละเธอเอ๋ย คือชีวิตฉันซึ่งไม่เคยคิดตะเกียกตะกายไปเป็นอะไรต่อมิอะไรทั้งนั้น จึงกล่าวอย่างมั่นใจได้ว่า เท่าที่ผ่านมาแล้ว ทุกอย่างมันมาเองทั้งนั้น แม้กระทั่งการถูกเรียกเข้าไปสอบให้เป็นข้าราชการก็เถอะ

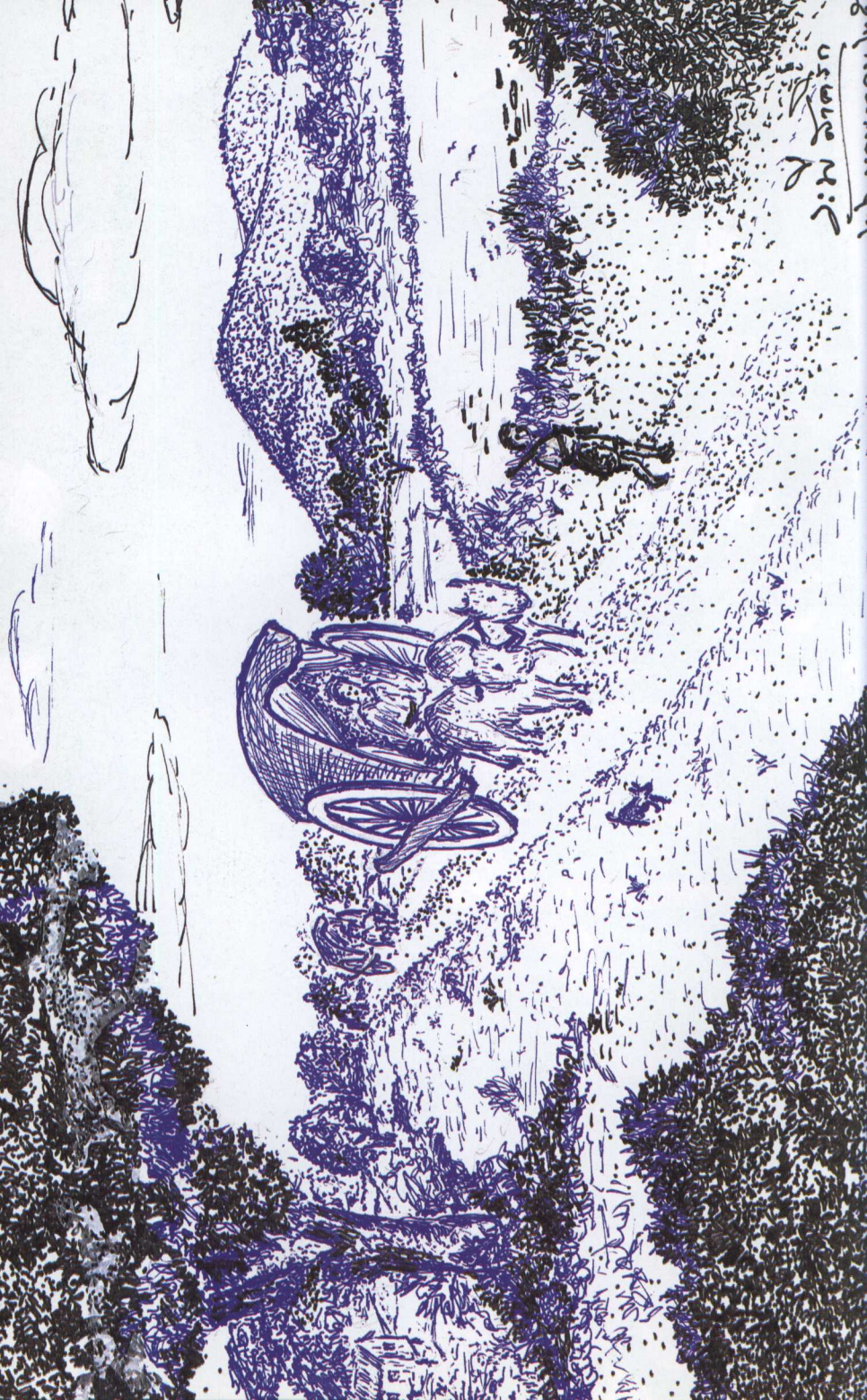
หลังจากนั้นไม่นานนัก ในที่สุด ฉันก็ถูกอำนาจเหนือกว่า สั่งให้ย้ายครอบครัวกลับกรุงเทพฯ โดยมีเหตุผลสั้นๆ ว่า “ต้องการนักวิจัยมือดีมาทำงานค้นคว้าวิจัยเรื่องข้าว ซึ่งองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาตินำมาให้ไทยทำ” นอกจากนั้นยังทราบภายหลังอีกว่า ผู้ใหญ่พูดกันอยู่เบื้องหลังการสั่งย้ายครั้งนี้ว่า “สั่งย้ายเสียเลยโดยไม่ต้องถาม เพราะชินตามเดี๋ยวก็น้อยยอมมา”

* ฉันเริ่มต้นชีวิตงานที่ออกมาอยู่นอกกระบบราชการด้วยตัวเองอย่างอิสระ

ก่อนอื่นฉันขอบอกว่า งานประจำก็ทำเต็มที่ ส่วนงานซึ่งคิดริเริ่มจากรากฐานตัวเองก็ทำจากจิตวิญญาณเช่นกัน งานที่ว่านี้ก็คือน งานค้นคว้าวิจัยเรื่องกล้วยไม้ซึ่งมีกระแสเชื่อมโยงไปถึงงานส่งเสริมเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน การเริ่มต้นงานเกิดจากอีกด้านหนึ่ง ซึ่งมีคนกลุ่มหนึ่งนำเอากล้วยไม้มาเล่น และใช้เป็นเครื่องมือดูถูกคนจนกับเด็ก กับอีกด้านหนึ่งซึ่งเกิดจากความรู้สึกของคนทั่วไปว่า กล้วยไม้คือของเล่นสำหรับเศรษฐี ถ้าใครชินเล่นก็เท่ากับทำลายเศรษฐกิจของบ้านเมือง ซึ่งตนมองที่คนแล้วเกิดความรู้สึกว่า ทำไมคนเหล่านี้จึงยึดติดอยู่กับกล้วยไม้จนกระทั่งมองไม่เห็นคน

ฉันเคยบอกแล้วยังใจว่า ตนเป็นคนมีนิสัยชอบทำในสิ่งซึ่งคนอื่นดูถูก มากกว่าการทำตามกันคนอื่น ไม่ว่าจะ เป็นความรู้สึกจากคนส่วนใหญ่ โดยเหตุที่ตน

ฉันได้สัมผัสเป็นครั้งแรกตลอดปี เป็นชนรุ่นใหม่ที่อาจกล่าวได้ว่า
อยู่ทางๆแถว ดึงขังน้ำเป็นและคือตฤททิไม่ใครความรู้อันการบงทุกนค่า
แก่ฉันอย่างสำคัญ ซึ่งไปกว่านั้น ฉันยังเกิดความรู้อีกของปลักซึ่งมา
ชาวเขาได้รู้ซึ่งเป็นชนระดับล่าง เป็นกลุ่มที่ไม่สามารถกันฉันที่สำเร็จที่สุด

Cherub
22

ไม่ใช่คนมีค่าว่าใหญ่หรือน้อยอยู่ในหัวใจมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว คงเหลือแต่ “ความรักความจริงใจที่มีต่อเพื่อนมนุษย์” ซึ่งน่าจะช่วยให้มีโอกาสทำหน้าที่บนพื้นฐานความเป็นคนได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนที่สุดเท่านั้น

เธอที่รักของฉันทุกคน ในเมื่อคนอย่างฉันไม่ใช่คนเห็นแก่เงิน ตลอดจนลาภยศสรรเสริญแต่อย่างใดเลย ดังนั้นสภาพการริเริ่มงานลักษณะนี้คงไม่มีใครเอาเงินมาให้ นอกจากควักกระเป๋าตัวเองทุกเรื่อง แม้ระหว่างนั้นเงินเดือนข้าราชการอย่างฉัน มันก็แค่พ้นกว่าบาท แถมยังอาศัยบ้านหลวงอยู่อีกด้วย

เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติในการค้นคว้าวิจัย ที่สานถึงงานส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ และเชื่อมโยงไปถึงการพัฒนาคนผู้สนใจกล้วยไม้ของเมืองไทย ซึ่งเติบโตขึ้นมาจากทุกด้านซึ่งเชื่อมโยงถึงกันเป็นเนื้อเดียวนั้น มีมากเกินกว่าที่จะนำมาเขียนลงในบทความสั้นๆ อาทิเช่น “จากถังส้วมซึมเก่าๆที่ใช้แล้ว ถึงลูกกล้วยไม้หลายแสนต้นซึ่งส่งไปขายแทบทั่วโลก”

ฉันยังจำได้ดีว่า ช่วงเริ่มแรกตนก็ยังไม่มีลูกศิษย์ลูกหาเข้ามาช่วยงาน คงมีแต่สองคนตายาย ซึ่งเย็นลงก็ขับรถไปสอนประชาชนซึ่งตนถือว่าเป็นเพื่อนมนุษย์ แม้ฝนตกฟ้าร้องก็ไม่คำนึงถึง จนกระทั่งค่ำมืดจึงกลับมารับประทานอาหารค่ำที่บ้านกันสองคน ส่วนค่าใช้จ่ายต่างๆก็ใช้วิธีควักกระเป๋าตัวเองทั้งนั้น กว่าวงการกล้วยไม้ของไทยจะก้าวมาได้ถึงขั้นนี้

มันสอนให้รู้ว่า ผู้เป็นครูคนพึงควรทำทุกสิ่งทุกอย่างอย่างมีความสุข ส่วนการคิดว่าต้องเสียสละน่าจะเกิดจากความรู้สึกของคนอื่นมากกว่า หากตนคิดว่าต้องเสียสละ ทุกสิ่งก็คงทำไปไม่ได้นาน นอกจากนั้น คุณสมบัติของผู้ที่เป็นครูจริงควรมองเห็นทุกสิ่งอยู่ร่วมกัน อีกทั้งมีเหตุมีผลสานถึงกันและกันเป็นกระบวนการแทนการมองเห็นแต่ละสิ่งอยู่อย่างตัวใครตัวมัน

ในช่วงนั้น ชีวิตฉันถูกกระแสการเปลี่ยนแปลงมันเอาไปไว้ในที่ต่างๆ อย่างน่าสนใจ โดยที่ตัวเองก็ไม่เคยคิดวิ่งเต้นไปอยู่ที่ไหน พอตั้งกรมการข้าวก็มีผู้ใหญ่มาเอาไปไว้กรมการข้าว และรับตำแหน่งหัวหน้าแผนกการโรงสี ฉันจึงใช้เวลาว่างและที่ว่างตรงนั้นสร้างเรือนกล้วยไม้กันเป็นช่องๆคล้ายห้องแถว เพื่อให้บัณฑิตเกษตรใช้เป็น

ที่ฝึกปลูกกล้วยไม้ของแต่ละคน

หลังจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จัดตั้งแผนกวิชาพืชสวน (ชื่อในช่วงนั้น) ฉันก็ถูกขอตัวไปเป็นอาจารย์ เริ่มต้นวางแผนการสอนวิชากล้วยไม้ รวมทั้งงานวิจัย ค้นคว้า ทั้งๆที่ไม่มีเงินงบประมาณจะให้แม้แต่บาทเดียว จึงต้องเอากล้วยไม้ซึ่งเป็นผลจากงานค้นคว้าวิจัยภายในบ้านไปใช้ในการเรียนการสอนรวมทั้งงานค้นคว้าวิจัยด้วย

สิ่งสำคัญอีกส่วนหนึ่งก็คือ งานกล้วยไม้ที่ฉันทำ มีการเริ่มขึ้นมาจากพื้นฐานซึ่งอยู่ที่ประชาชนทั่วไป ดังนั้น เมื่อมีการเอาฉันเข้าไปอยู่ตรงนั้น จึงทำให้แผนกวิชาได้ประชาชนเดินเข้าไปหาตรงนั้นด้วย นับเป็นการเปิดโลกทรรศน์ให้แก่การจัดการศึกษา ณ จุดนั้นอย่างสำคัญ ทำให้คนในสายงานอื่นต้องจับตามอง โดยที่รู้สึกว่าการที่พืชสวนกำลังทำอะไรกันอยู่ตรงนั้น ทั้งๆที่ระหว่างนั้นการจัดสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาก็ได้มีการพูดกันถึงเรื่องว่า ทำอย่างไรมหาวิทยาลัยจะเปิดประตูออกไปหาประชาชน แต่ไม่ได้มีการมองในมุขกลับซึ่งน่าจะเกิดคำถามในลักษณะที่สวนทางกลับ และตั้งคำถามใหม่ว่า “ทำอย่างไรมหาวิทยาลัยจึงจะให้ประชาชนเดินเข้ามาหาด้วยความรู้สึกศรัทธามากกว่า”

อย่างไรก็ตาม ฉันเริ่มต้นรู้สึกว่า ตนกำลังตกอยู่ในสภาพยืนอยู่ท่ามกลางความโดดเด่นและอย่างโดดเด่นยวบจนกระทั่งในที่สุดก็เกิดการเขม่นกันขึ้นจากบุคคลผู้ครองอำนาจเหนือกว่าฉันจนได้ แต่คนเป็นครูยอมไม่หวั่นไหวด้วยเรื่องพันอย่างนี้ โดยที่รู้สึกว่าการคิดอย่างนั้น ตัวเองก็ต้องจมปรักตกดานมากขึ้นแน่ๆ แม้ฉันจะไม่ใช้คนที่สนใจถึงการที่ตัวเองจะต้องก้าวหน้าไปไหน

ฉันนึกไม่ถึงเลยว่า แต่ก่อนเคยทำงานกล้วยไม้นอกเวลาราชการ แต่ก็ทุ่มเทให้กับงานนี้แทบจะทั้งชีวิต ระหว่างช่วงเวลาที่ตนว่างจากงานประจำแล้ว ครั้นได้รับการขอร้องให้ย้ายมาทำงานเรื่องนี้ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์โดยตรง ตนก็เริ่มมองเห็นปัญหาที่ติดตามมาแล้วว่า มันจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่ด้วยความรู้สึกที่มุ่งมั่นทำงานจากใจบริสุทธิ์ จึงคิดว่าตนพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาทุกรูปแบบ

สิ่งที่สะท้อนให้เห็นได้ชัดเจนก็คือ คนในไม้ค่อยจะมองเห็นอะไรจากฉันที่รู้ว่าเป็นของมีคุณค่า แต่คนภายนอกกลับมองเห็นได้ชัดเจนมาก จึงรู้สึกตื่นเต้น

อย่างเป็นระลอก ครั้งแล้วครั้งเล่า มันทำให้ตนต้องนำมาคิด เพื่อค้นหาความจริงต่อไปอีก

ช่วงหลังๆ ฉันถูกเชิญไปร่วมกิจกรรมการประชุมนานาชาติซึ่งจัดขึ้นในประเทศต่างๆ บ่อยๆ แต่คงไม่มีใครกล้าวิจารณ์แต่ตนก็ไม่เคยรู้สึกกระทบกระเทือนใจแต่อย่างใดทั้งนั้น หากกลับทำให้แรงศรัทธาจากคนทั่วไปมีการขยายขอบข่ายกว้างขวางมากขึ้นไปเรื่อยๆ

ในที่สุดก็มีเรื่องสำคัญและน่าจะถือว่าร้ายแรงพอสมควร จนกระทั่งมีผลทำให้บุคคลระดับบริหารจำต้องถอนตัวออกไปทั้งสองฝ่าย ฉันจึงต้องเข้าไปรับตำแหน่งผู้บริหารมหาวิทยาลัยจากภาวะจำยอม ซึ่งความหมายของคำว่าภาวะจำยอมในที่นี้ตนหมายถึง จำนวนต่อเหตุผล หากใช้เข้าไปแล้วไม่ทำอะไร หากทุ่มให้ก็งานแทบทั้งชีวิต โดยเหตุที่ตนเป็นคนถือสัจจะมาตลอดชีวิตว่า ลงรับปากแล้วต้องทำเต็มที่

ฉันคิดว่าตัวเองใช้ความรักเพื่อนมนุษย์ซึ่งตนมีอยู่ในรากฐานตนเองเป็นธรรมชาติกับงานบริหารมหาวิทยาลัยอย่างได้ผล ซึ่งเรื่องนี้ประเมินจากผลซึ่งบุคคลภายนอกมองเข้ามา รวมทั้งความรู้สึกที่เกิดจากบรรดาศิษย์ไม่น้อยกว่า ๗-๘ พันคนในขณะนั้น ซึ่งฉันได้เขียนบรรยายความรู้สึกลงไว้ในบทความซึ่งรวมอยู่ในหนังสือเรื่อง จากวิญญาณครูที่ฉันรักเท่าชีวิต ซึ่งจัดพิมพ์โดยโครงการห้องสมุดกล้วยไม้ ระพี สาคริก ฝากไว้แต่คนในแวดวงการศึกษา

ระหว่างนั้น สิ่งซึ่งฉันเกิดความรู้สึกสะตูดใจและมองเห็นปัญหาค่อนข้างชัดเจนมากก็คือ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่หลายๆ ที่สะท้อนความรู้สึกทำให้อ่านได้ว่า แต่ละคนเข้าใจได้ไม่ถึงความจริง จากคำปรารภที่ปรากฏออกมาเป็นช่วงๆ ในทำนองว่า อธิการบดีตามใจเด็ก แต่หาได้ถูกคิดไม่ว่า ตนสามารถเปลี่ยนคนซึ่งครั้งหนึ่งเคยสร้างปัญหาในด้านเสียหายให้กลับกลายเป็นคนดีขึ้นมาได้ โดยไม่ต้องใช้อำนาจทำลายกันอย่างไร้ความหมาย

แม้ผลงานจะได้รับการยอมรับนับถือจากสายตาศิลปินทั่วไป แต่คนในก็ยังคงกังขาเพราะความสงสัยอยู่ไม่น้อย ส่วนฉันเองซี เริ่มพูดในที่ทั่วไปเป็นช่วงๆ ว่า ผู้ที่เป็นครู ถ้ายังคิดไม่ได้ว่าตนได้รับสิ่งอันทรงคุณค่ามากกว่าสิ่งซึ่งตนได้มอบให้แก่

ศิษย์ไปแล้ว ความเป็นครูยอมยังไม่ถึงจุดเกิดอย่างแน่นอนที่สุด

ฉันเกิดความรู้สึกดังกล่าวอย่างเป็นทางการเป็นธรรมชาติ และซึ่งกับสิ่งนี้มากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งในที่สุดก็กล่าวออกมาจากหัวใจด้วยหยาดน้ำตาว่า ฉันรู้สึกแล้วว่า ตนยังเติบโตสูงขึ้น กลับยิ่งต่ำลงเรื่อยๆ ฉันไม่ต้องการตกต่ำจึงรักที่จะอยู่ในที่ต่ำตลอดไป การตกคงไม่เพียงทำให้เจ็บเท่านั้น แต่การอยู่ต่ำอย่างเป็นทางการเป็นธรรมชาติมันช่วยให้จิตวิญญาณฉันเองบังเกิดความสุขที่มีแต่ความมั่นคงยั่งยืนอย่างเดียว อันควรถือว่าเป็นที่สุดแล้วสำหรับชีวิตมนุษย์แต่ละคน

* ประสบการณ์ชีวิตในช่วงที่เข้าไปรับตำแหน่งรัฐมนตรีเกษตร

ฉันเข้าไปรับตำแหน่งดังกล่าว ถ้าจะว่ามีคนเอามาให้เองก็ไม่น่าจะผิด แต่หากมองได้ลึกจะพบความจริงว่า มันมีทั้งการพิจารณาเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง หากมาจากความเป็นธรรมชาติมากกว่าด้านรูปแบบ

หลังจากทุกสิ่งทุกอย่างมันผ่านพ้นไปแล้ว ฉันกล้าพูดได้อย่างเต็มปากว่า ระหว่างบริหารงานอยู่ในกระทรวงนี้ ฉันได้ศิษย์เป็นครูมาตลอดยิ่งเป็นชนรุ่นซึ่งอาจกล่าวได้ว่า อยู่ห่างๆ แถว ศิษย์เหล่านี้แหละคือครูที่ให้ความรู้อันทรงคุณค่าแก่ฉันอย่างสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้น ฉันยังเกิดความรู้สึกอย่างลึกซึ้งว่า ชาวนาชาวไร่ซึ่งเป็นชนระดับล่าง เป็นครูผู้ให้ความรู้แก่ฉันที่สำคัญที่สุด

ช่วงนั้น ฉันไม่ได้ใช้เงินราชการเลยนอกจากเงินเดือนกับเบี้ยเลี้ยงเดินทาง ซึ่งเป็นไปตามกฎระเบียบในชีวิตประจำวันเท่านั้น ฉันจึงต้องขอขอบคุณคนอื่นๆ ซึ่งเข้าไปเป็นรัฐมนตรีในช่วงเดียวกัน ถ้าท่านเหล่านั้นไม่รุ่มแรงแชงเงินตรงกลางไปจนหมด ฉันอาจไม่มีผลงานที่ลึกซึ้งถึงชาวบ้านให้เป็นที่ยอมรับจากสายตาค้นทั่วไปได้อย่างที่รู้จักกันแล้ว ถ้าใครต้องการอ่านเรื่องนี้ในรายละเอียด อาจหาอ่านได้จากหนังสือ “เกษตรกรที่รัก” ซึ่งจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระหว่างช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๐

ระหว่างที่ฉันดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี หากเป็นวันว่างตนจะลงไปทำงานอยู่กับ

ชาวบ้านในถิ่นกันดารเสมอๆ หากเป็นวันทำงาน ฉันมักชอบขึ้นรถแท็กซี่ เพราะคนขับรถหลายคนมีอะไรดีๆ มาเล่าให้ฟัง และอ่านได้ว่าคนเหล่านี้ส่วนใหญ่หลุดจากธรรมชาติ หรือหลุดจากใจจริง ตนจึงนับถือเขาเป็นครูอีกมุมหนึ่งด้วย

* ในที่สุด วัฏจักรของครุอันเป็นธรรมชาติ ก็เวียนมาบรรจบครบรอบลง อีกครั้งหนึ่ง

ฉันยังคงจำได้ไม่เคยลืม เพราะมันฝังแน่นในจิตวิญญาณอย่างเป็นธรรมชาติไปเสียแล้ว เธอที่รักซึ่งกำลังใช้กระแสจิตจากเธอเองคุยกับฉันอยู่ในขณะนี้ แม้เราจะไม่ได้เห็นหน้ากันก็ตาม ฉันจะเล่าเรื่องนี้ให้ฟัง หวังว่าคงจะตั้งใจรับฟังอยู่แล้ว

ขณะที่ตนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี หรืออาจกล่าวว่า กำลังสวมหัวโขนซึ่งมีคนอื่นเอามามอบให้ วันนั้นระหว่างเดินทางจากกระทรวงเพื่อกลับบ้านในช่วงบ่ายแก่ๆ ฉันหยุดรถลงตลาดราชวัตรเพื่อหาซื้อหนังสือพิมพ์อ่าน ช่วงนั้นยังคงมีสภาพเป็นห้องแถวไม้เก่าๆ เรียงกันเป็นแถว

พลันสายตาก็มองไปเห็นชายคนหนึ่ง มองดูแล้วก็รู้สึกว่าเป็นบุรุษไปรษณีย์ แต่การแต่งเนื้อแต่งตัวดูจะบอกให้รู้ว่า ชีวิตค่อนข้างจะยากลำบากเอามากๆ เขาแต่งกายด้วยเสื้อกางเกงเก่าๆ แม้ว่ามันจะเป็นแบบฟอร์มสีทากิเช่นบุรุษไปรษณีย์ในยุคนั้น แต่ซากางเกงถกขึ้นมาเหนือตาตุ่ม ทำให้เห็นได้ว่า ไม่มีร่องเท้าจะสวมใส่ ส่วนมือหนึ่งถือจดหมายเป็นกำ เดินอยู่หน้าห้องแถว

หลังจากมองผ่านไปแล้วครั้งหนึ่ง เสมือนกับมีอะไรมันบอกทำให้ตนรู้สึกผิดปกติ ฉันจึงหันไปมองอย่างตั้งใจอีกครั้งหนึ่ง จึงสังเกตเห็นค่อนข้างชัดเจนว่า เขาพยายามหลบหน้าฉันโดยหันไปทางอื่น ตนจึงยืนจับตาดูต่อไป ในที่สุดก็รู้ชัดว่า บุรุษไปรษณีย์คนนี้เป็นใคร

ฉันรีบเดินเข้าไปหาเขาทันที ทั้งๆ ที่รู้สึกว่าเขาเองก็พยายามซ่อนหน้าตัวเองไว้แต่ไม่สำเร็จ ฉันปรารถนาเข้าไปสกดหน้าเขาไว้แต่ก็ด้วยกิริยามารยาทที่นอบน้อม แล้วเอามือสองข้างเอื้อมไปจับมือข้างหนึ่งของเขามากุมไว้แน่นพร้อมกับพูดว่า “คุณครุครับ

ผมระพีครับครู ครูคงจำผมได้นะครับ”

ฉันรู้สึกงุนงง เราสองคนยืนบีบมือกันแน่นอยู่นานครูใหญ่ โดยที่ต่างคนต่างพูดอะไรไม่ออก ฉันรู้สึกคล้ายกับว่ามันมีอะไรก้อนใหญ่ๆ มาจุกอยู่ที่คอหอย ในที่สุดท่านก็พูดขึ้นว่า ระพี ทีแรกครูคิดว่าเธอคงจำครูไม่ได้แล้ว เสียงซึ่งตนได้ยินนั้นแหละ ที่มันทำให้ฉันต้องน้ำตาาร่วง แต่ตนก็เห็นน้ำตาจากครูซึ่งไหลเป็นทางลงมายังใบหน้าด้วย

แม้มันอาจไม่มีคำพูดอะไรนอกเหนือไปจากนั้น แต่ฉันก็รู้สึกจากธรรมชาติในตัวเองว่า ณ จุดนั้น ไม่มีคำว่ารัฐมนตรี หรือบุรุษไปรษณีย์ผู้ยากไร้ คงเหลืออยู่แต่กระแสจากดวงวิญญาณระหว่างครูกับศิษย์เท่านั้น ที่ช่วยเป็นสื่อให้จิตถึงซึ่งกันและกันได้

หลายคนอ่านแล้วอาจสงสัยว่า แล้วครูคนนี่คือใครกันแน่ จึงใคร่ขอตอบว่า สิ่งซึ่งฉันเคยเล่าให้เธอฟังแล้วใจละว่า ระหว่างช่วงซึ่งตนเรียนอยู่ชั้นมัธยมต้น มีครูคนหนึ่งซึ่งดูแลเอาใจใส่เด็กชั้นประถมเสมือนเป็นเพื่อนกัน ระหว่างช่วงเวลาหยุดพัก ฉันชอบไปยืนดูเด็กเล่นกันอยู่ตรงนั้นเสมอๆ และครูคนนี่เองที่มักจะถามฉันว่า คุณพ่อคุณแม่สบายดีหรือ? ทั้งๆที่ท่านก็ไม่เคยสอนฉันมาในชั้นเรียน เสมือนสอนให้รู้ว่า ครูที่ดีไม่จำเป็นต้องได้จากภายในชั้นเรียนเท่านั้น แต่จะหาที่ไหนก็ได้ หากรากฐานการเรียนรู้อันแท้จริงของเธอเองมีอิสระจริง

หลังจากนั้นเราห่างกันมาตั้งเท่าไร โดยไม่ได้พบหน้ากันอีกเลย จึงมีสังขารมอีกสิ่งหนึ่งซึ่งน่าจะชี้ให้เห็นได้ชัดเจนว่า ครูที่ดีนั้นอยู่ที่รากฐานจิตใจโดยแท้

ชีวิตเกิดมาเพื่อให้ ให้ และให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่เพื่อนมนุษย์มาโดยตลอด คือบุญอันประเสริฐสุดแล้ว ถ้าจะถามว่า ให้อะไร? คนที่ให้จากใจจริงคงไม่เริ่มต้นด้วยเงินและวัตถุอย่างแน่นอน คำตอบจึงน่าจะได้แก่ การให้ความรักความเมตตา ให้ความเข้าใจ ให้อภัย และให้โอกาส จากจิตวิญญาณอันบริสุทธิ์

ส่วนการให้วัตถุและเงินตราว่าจะเป็นไปตามเหตุและผลหรือเป็นไปตามธรรมชาติ ซึ่งอาจกล่าวว่ามีน้อยให้น้อยมีมากให้มาก หรือ ให้แบบตามมีตามเกิด เพราะผู้ที่ให้จากรากฐานจิตใจแล้ว คงไม่มีอะไรเหลือล้นเพื่อเก็บไว้แข่งกันให้

* ฉันเพิ่งมาถึงจุดซึ่งยอมรับได้ว่าตนเป็นครู

แต่ก่อนฉันไม่เคยคิดว่าตนเป็นครูใคร แม้ว่ารักงานสอนคนอื่นเป็นเสมือนชีวิตจิตใจเอามากทีเดียว แต่กลับคิดว่า ตนไม่ค่อยจะรับคำนี้มากนัก จึงขอให้เป็นเรื่องของคนอื่นไปเถอะ ส่วนตนทำเพราะความรักในเพื่อนมนุษย์ทุกคนมากกว่า

เธอที่รักของฉัน เธอรู้ไหมว่า ทำไมช่วงนั้นฉันจึงไม่คิดว่าตนเป็นครูคนอื่น เพราะขาดประสบการณ์จึงรู้สึกว่ ถ้าตนเองตั้งตนเป็นครูก็เท่ากับรู้สึกว่ ตัวเองอยู่เหนือคนอื่น

โชคที่ฉันรักการเรียนจากประสบการณ์ซึ่งได้เพื่อนมนุษย์เป็นครูมาโดยตลอด แทนที่จะมุ่งที่ตำราหรือคำสอนจากครูในชั้น ดังนั้นครูที่ดีหากมีวิญญาณของตัวเองจริงคงไม่บังคับหรือเอากิเลสเข้าไปล่อลอกให้ศิษย์เรียนแต่ในชั้น นอกจากนั้นยังไม่ควรยึดติดอยู่กับตัวเอง หากให้ออกาสแก่เยาวชนสัมผัสผ้สกับคนอื่นด้วยความมีใจกว้างเพื่อให้ศิษย์สามารถพัฒนาจากรากฐานตนเองขึ้นมาเป็นผู้เป็นคนที่มีสมบูรณ์พร้อมกันทุกด้าน โดยเฉพาะด้านที่เป็นคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งเกิดจากการเรียนรู้โดยครูอันเป็นธรรมชาติซึ่งมีอยู่แล้วในแต่ละคน บนพื้นฐานความหลากหลาย

แทนที่จะให้ศิษย์เรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรมโดยนำเข้าไปไว้ในหลักสูตร เพื่อตนจะได้สอนแต่เพียงด้วยปาก แต่เสี่ยงการปฏิบัติจากตัวเอง ซึ่งเป็นไปเพราะความไม่รู้มากกว่า

ฉันได้กล่าวไว้แล้วในช่วงหลังๆ ว่ ชีวิตที่ยิ่งสูงก็รู้สึกว่ ยิ่งต่ำลงอย่างเป็นธรรมชาติ มาถึงช่วงนี้จึงทำให้รู้สึกว่ คนเป็นครูคือผู้รับใช้ศิษย์ รับฟังศิษย์ และให้ออกาสศิษย์จากใจจริง ครูที่ดีจึงเห็นความสำคัญของศิษย์มากกว่าตนเอง และรักที่จะทำงานร่วมกับศิษย์มากกว่าการทำอะไรไปโดยพลการ หากมีการพิจารณาเรื่องใดก็ตาม ครูที่ดีพึงถอยหลังลงมาอยู่ด้านล่างจากความรุ้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

เธอซึ่งเป็นพี่รักของฉันทุกคน ฉันยอมรับแล้วว่าตนเป็นครู หลังจากมองเห็นความจริงชัดเจนแล้วว่า ครูคือผู้รับใช้ศิษย์ และยังรู้ต่อไปอีกว่า トラบใดที่แต่ละคนยังมีความเห็นแก่ตัวแฝงอยู่ในรากฐานอย่างเกินเหตุเกินผล ก็อย่าหวังเลยว่าความเป็นครูซึ่งเกิดจากใจ จะมีโอกาสเป็นไปได้

ช่วงหลังๆฉันเคยพูดเสมอว่า ตนเป็นครูที่ไม่มีห้องเรียน ไม่มีชั่วโมงสอน ไม่มีการเตรียมการสอนและไม่มีรั้วโรงเรียนหรือร่วมมหาวิทยาลัย หมายความว่า นอกจากกำหนดชั่วโมงสอนไว้เป็นหุ่นแล้ว ของจริงย่อมมีเมื่อไหร่ก็ได้ นอกจากนั้น การไม่เตรียมการสอนก็เพราะ ถอดจากหัวใจมาสอน หรือสอนจากความจริงใจมากกว่ายึดติดกับสิ่งประดิษฐ์ จึงจะสอนอย่างมีความสุข เมื่อมีความสุขจากด้านครู ศิษย์ย่อมมีความสุขที่จะศึกษาด้วย

* พ่อกับแม่หวนกลับมาาร่วมกันเป็นครูอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสรุปพล ให้ฉันเห็นสังขรณ์ครั้งสุดท้าย

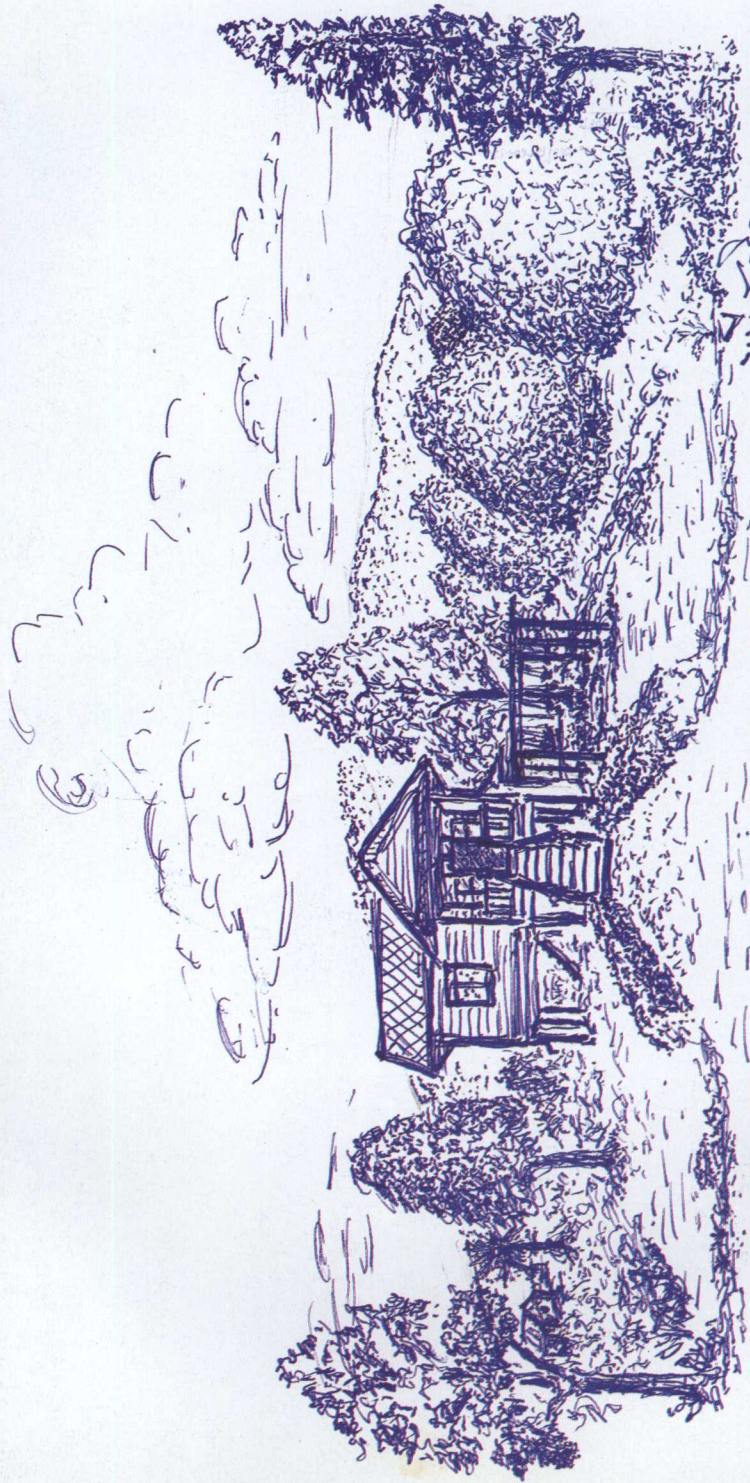
แม่พ่อกับแม่จะแยกทางกันเดินตั้งแต่ฉันอายุเพียง ๑๐ กว่าขวบ แม่แม่จะมีญาติซึ่งมีฐานะดีแคไหน แต่ก็ไม่ไปขอพักพิงอยู่กับใคร คงอาศัยห้องแถวเล็กๆ รับจ้างเย็บผ้านิดๆ หน่อยๆ นอกจากนั้น พ่อยังบังคับไม่ให้ลูกๆ ไปพบแม่อีก ยิ่งฉันซึ่งเป็นลูกคนโตด้วย ครั้งหนึ่งฉันแอบไปหาแม่ กลับมาพ่อรู้จึงถูกลงโทษอย่างหนัก

ดังนั้น หลังจากชีวิตผ่านมหาวิทยาลัยแล้ว ฉันจึงตัดสินใจออกไปทำงานในสภาพซึ่งยังเป็นป่า นอกจากมีภรรยาแล้ว ควรถึงเวลาที่เอาแม่ไปด้วย มันทำให้ตนมีกำลังใจในการทำงานเพื่อต่อสู้ทุกสิ่งทุกอย่างและมุ่งมั่นรักษาอุดมการณ์ซึ่งมีอยู่ในหัวใจมาตลอด ให้มันคงอยู่ได้

แม่ฉันเป็นหลักให้เราสองคนออกไปบุกเบิกงานใหม่ๆ อย่างทำทนาย โดยไม่ต้องห่วงทางบ้านมากนัก บ้านฉันมีเขาวงกตคนรุ่นหลังเข้ามาหาจากหลายทิศทางจนกระทั่งแทบจะเต็มบ้าน แต่แม่ก็ให้ความรักความเมตตาากับทุกคน ทำให้หลายคนรู้สึกเสมือนตัวฉันเองอยู่ที่บ้าน

ดรุตตัวเองนี่แหละที่สำคัญที่สุดแล้ว ดังนั้น คนที่ล้มตัวจึงไม่
อาจเป็นดรุตคนอื่นได้อย่างแน่นอน ดบเนลืออยู่แต่ดรุตผู้ถือสังขรรณ
ไว้อย่างมั่นคงเท่านั้น

บ้าน
๒๑ พฤษภาคม ๒๕๒๑

บ้านพักเริ่มทำโดยครอบครัวและญาติ
ของพี่ชายพี่สาวพี่สาวพี่สาวพี่สาว
พี่สาวพี่สาวพี่สาวพี่สาวพี่สาว
พี่สาวพี่สาวพี่สาวพี่สาวพี่สาว
พี่สาวพี่สาวพี่สาวพี่สาวพี่สาว

(๒๑ พฤษภาคม ๒๕๒๑)

บ้านพักเริ่มทำโดย

บ้านพักเริ่มทำโดย

หลังจากฉันพ้นตำแหน่งต่างๆ ซึ่งหลายคนเห็นว่าใหญ่โตนักหนาออกมาแล้วในที่สุดก็ตัดสินใจ ลาออกจากราชการโดยไม่รับเงินบำนาญ และยังประกาศว่า ตนจะไม่ขอรับตำแหน่งใดๆ ที่มีอาミスและเงินทองอีกต่อไป ภาพสะท้อนซึ่งเป็นของจริงกลับปรากฏว่า มีคนมากหน้าหลายตามาหามากขึ้น นอกจากนั้นยังมีข่าวเกี่ยวกับผลงานจากตนกว้างมากกว่าเก่าอย่างเป็นทางการ

ฉันเองไม่รู้สึกว่าตนยึดติดอยู่กับเรื่องอย่างนี้ แต่มองอีกด้านหนึ่งว่า นี่คือนี่สิ่งที่ยืนยันสังขรณ์ซึ่งอยู่ในรากฐานแนวคิดความเชื่อของตนมาตั้งแต่เล็กแต่น้อยว่าเท่าที่ได้ปฏิบัติมาแล้วทั้งหมดคงไม่ผิดไปจากเหตุผลเป็นแน่

ตั้งแต่ชีวิตฉันผ่านพ้นออกมหาวิทยาลัยมาแล้ว นอกจากตนจะเอาแม่ไปอยู่ด้วยสำหรับด้านพ่อ ฉันก็ไม่ค่อยจะได้ไปกราบท่านบ่อยนัก โดยที่รู้ว่า มีแม่อีกคนหนึ่งและมีน้องๆ ท้องที่สอง ซึ่งนับวันก็ยิ่งเติบโตมากขึ้น แต่เมื่อตนมีโอกาสก็จะไปกราบทั้งสองคน นอกจากนั้นก็ยิ่งให้ความเมตตากับน้องทุกคนโดยไม่ถือว่าเป็นลูกแม่ไหน

นานๆ ครั้ง พ่อจะมาเยี่ยมฉันที่บ้านและมาอย่างเรียบง่ายจริงๆ แม้ขึ้นรถไฟจากสถานีสามเสนมาลงที่สถานีบางเขนแล้วก็เดินมาถึงบ้าน

ช่วงหลังๆ แม่เริ่มป่วยกระเสาะกระแสะ แต่มีสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งซึ่งฉันไม่เคยลืมคือ ทุกครั้งที่เดินทางออกจากบ้านและกลับเข้าบ้าน ไม่ว่าจะไปในหรือต่างประเทศฉันจะต้องเข้าไปหา แล้วเอามือท่านมากุมไว้พร้อมกับกราบลงที่ตักเสมอ แม้บรรดาศิษย์ที่เคยไปมาหาสู่อยู่กับบ้าน พ่อไปถึงก็จะเข้าไปหาและเรียกท่านว่า คุณย่าเช่นเดียวกัน

แม่ฉันถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ในขณะที่ตัวฉันเองมีอายุ ๖๓ ปี เธอรู้ไหมว่า วันนั้นโดยที่ฉันไม่คาดคิดเลยแม้แต่น้อย ตนได้เห็นภาพอันยิ่งใหญ่จริงๆ สำหรับชีวิตนี้ ระหว่างพิธีอาบน้ำศพแม่ซึ่งใกล้จะเสร็จ ฉันได้เห็นภาพพ่อซึ่งยืนสงบนิ่งอยู่ที่หัวนอนแม่ ค่อยๆ เอามือข้างหนึ่งเอื้อมลงไปลูบผมแม่อย่างทะนุถนอม ฉันไม่อาจรู้ได้ว่าใครเห็นบ้าง แต่อย่างน้อยลูกคนนี้ และเป็นคนโตซึ่งพ่อเคยพูดไว้กับแม่ตั้งแต่ฉันยังเล็กกว่า “แป่วเขาเป็นลูกคนโต ถ้าเอาไว้กับเราจะไม่ดีเท่าที่ควร”

เธอที่รักของฉันทุกคน ฉันเริ่มรู้สึกแล้วว่า ตนเรียนมามากแค่ไหนก็ตาม ทุกอย่างมันจบครบวงจรลงตรงนี้ทั้งหมด สุดท้ายใครจะตีความอย่างไร ฉันคิดได้ว่าการที่หลายคนหลงมองไปว่า ครอบครัวแตกเพราะพ่อกับแม่แยกกันก็ดี ครอบครัวจะอบอุ่นเพราะพ่อแม่จะต้องเอาใจลูกก็ดี มันไม่น่าจะเป็นเหตุผลสำคัญอะไรนัก ถ้าใครนำเอาความเชื่อลักษณะนี้ไปใช้อย่างขาดการเข้าถึงเหตุที่แท้จริงแล้ว ทุกสิ่งคงจะไปกันใหญ่

หลังจากนั้นฉันจึงตัดสินใจบวชให้แม่ แต่ถ้าใครมองได้ลึกซึ้งจริงๆ แล้วคงรู้ว่าฉันบวชให้กับตัวเอง ที่คิดได้ว่าได้รับสิ่งอันทรงคุณค่าเหนือเรื่องเงินและวัตถุ ซึ่งชำระเท่าไรก็คงไม่หมด

ระหว่างใช้ชีวิตบวช ฉันออกเดินบิณฑบาต ฉันได้แง่คิดจากภาพชีวิตชาวบ้านนำมาเขียนได้ทุกวัน ซึ่งใครสนใจอ่านได้จากแพ้มธรรมะ ซึ่งรวมไว้ในห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก ทำให้สรุปได้ว่า มองเห็นอะไรก็สามารถเชื่อมโยงความคิดถึงธรรมะได้ทุกเรื่อง

ระหว่างบวชอีกเช่นกัน ฉันได้เริ่มต้นเขียนเรื่อง “จากแม่บังเกิดเกล้าถึงแม่ธรณี” เนื่องจากมีอัฐิแม่ใส่รังวางอยู่ติดหมอนหนุนที่วัดตลอดคืน ก่อนที่จะนำไปลอยทะเลในวันรุ่งขึ้น แม่ได้ช่วยจุดประกายให้ฉันคิดและนำมาเขียน เพื่อทบทวนตัวเอง รวมทั้งฝากไว้ให้เธอทั้งหลายซึ่งเป็นชนรุ่นหลังได้นำไปสานต่อ

บทความเรื่องนี้ ได้มีผู้นำออกเผยแพร่ในที่ต่างๆ โดยเฉพาะ มูลนิธิसानแสงอรุณ ได้นำลงพิมพ์เป็นส่วนหนึ่งในหนังสือชื่อ “หากไม่มีวันนั้น-ย่อมไม่มีวันนี้” สิ่งตีแผ่อยู่ในส่วนลึกของบทความดังกล่าวถ้าใครต้องการให้ฉันชี้แนะก็ขอกล่าวโดยสรุปว่าความเห็นแก่ตัว ไม่ได้ช่วยให้ใครไปรอด อีกทั้งยังไม่ช่วยให้แต่ละคน เข้าถึงความสุขอย่างแท้จริง

“พ่อ” ซึ่งไม่เป็นเพียงพ่อ หากเป็นครูอันประเสริฐของชีวิตฉัน แม้ว่าระหว่างช่วงที่ฉันเล็กมาก จะตัดสินใจเอาฉันออกไปเผชิญปัญหาต่างๆ ของชีวิต ตามที่ได้เล่ามาแล้วแต่ช่วงแรกๆ มาถึงช่วงนี้ ท่านเริ่มป่วยถึงกับต้องลงนอน แต่ทุกครั้งที่ฉันไปกราบท่าน ฉันจะกราบท่านที่เท่าด้วยความรู้สึกอย่างลึกซึ้งจริงๆ ซึ่งในหัวใจตัวเองซึ่ง

ลึกลงไปถึงความสงบในระดับหนึ่ง เสมือนมีเสียงบอกว่า ถ้าเจ้าไม่มีวันนั้น ย่อมไม่มีวันนี้แน่

อีกสิ่งหนึ่งซึ่งฉันยังจำได้ดีเสมอ สมัยที่ตนยังมีอายุไม่ถึง ๒๐ ปี แม่เคยพูดให้ฟังว่า พ่อท่านไม่ยอมออกปากชมลูกคนนี้เลย เพราะประเดี๋ยวจะเหลิง ทำให้ล้มตัว ซึ่งถ้าใครฟังแล้วถามฉัน ก็คงตอบตามตรงว่า “เป็นความจริงอย่างนั้น”

ฉันฟังมาได้ยินเป็นครั้งแรกเมื่อพ่ออายุ ๙๐ ปีแล้ว และฉันเองก็มีอายุกว่า ๖๐ ปีด้วย มันเป็นคำชมสั้นๆ ครั้งแรกและครั้งสุดท้ายของชีวิตทั้งของพ่อและลูกคนนี้ โดยที่ฉันไม่ได้คาดคิดมาก่อนว่า “แป้ว ลูกได้ช่วยพ่อเอาไว้มาก พ่อขอขอบใจ”

มันเป็นคำชมที่ลึกซึ้งและมีความหมายมาก เพราะฉันรู้อยู่เต็มอกว่า ตนไม่เคยให้ทรัพย์สินเงินทองอะไรแก่พ่อเลย ถ้าใครมองอีกด้านหนึ่งก็จะพบว่า ตนทำงานโดยมีหัวใจให้คนอื่นมาตลอดชีวิต และไม่คิดที่จะเก็บทรัพย์สินเงินทองอะไรไว้เพื่อตัวเองเลย มีอะไรก็คิดถึงคนอื่นก่อนเสมอ แล้วมันจะมีอะไรเที่ยวได้มอบให้กับใครอีก

ดังนั้น ฉันจึงรู้อยู่เต็มอกว่า สิ่งที่พ่อพูดนั้นหมายถึงอะไร ซึ่งจริงๆ แล้วตนก็ได้รับส่วนหนึ่งของส่วนนี้มาจากพ่อ มันทำให้ตัวเองคิดทบทวนไปถึงคำพูดของพ่อในอดีต ซึ่งตนได้ยินมาตั้งแต่ยังเป็นเด็กว่า ฉันไม่มีอะไรให้แกนะ นอกจากการศึกษา ตนค่อยๆ มองเห็นภาพลัทธิธรรมของการศึกษาชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ มันเป็นคำที่มีความลึกซึ้งเหนือสิ่งใดทั้งหมด

มาถึงบัดนี้ หันมาพิจารณาสมบัติที่เป็นรูปวัตถุซึ่งพ่อให้ไว้กับฉัน มันมีอยู่เพียงชิ้นเดียว นั่นคือ “ไวโอลินตัวโปรด” ซึ่งฉันเองมีโอกาสสัมผัสมาตั้งแต่พอจำความได้ พ่อไปทำงานในวังจนกระทั่งตึกตึ้นจึงกลับบ้าน แต่ไม่ว่าจะกลับตึกตึ้นแคไหน ก่อนเข้านอนพ่อจะต้องออกมายืนสีไวโอลินตัวนี้อยู่ที่หน้าระเบียงเรือนไม้ห้องแถวชั้นเดียวซึ่งมันเป็นศูนย์รวมดวงวิญญาณของเรา

ขณะนั้นฉันมีอายุได้เพียง ๕-๖ ขวบ กว่าพ่อจะกลับมาตนก็เข้านอนแล้ว แต่มักจะถูกปลุกให้ตื่นขึ้นจากเสียงไวโอลินตัวนี้เสมอๆ ถ้าจะฟังเสียงเพลงที่พ่อเล่น อาจพูดว่านิ้วแข็งๆ แขนที่สีกี้แข็งทื่อ แต่นั่นมันไม่ใช่ของจริง ถ้าอย่างนั้นของจริงมันอยู่ที่ไหนล่ะ? เอาละเธอที่รักของฉัน ฉันจะบอกให้เธอรู้เดี๋ยวนี้ว่า เธอคงสามารถรับ

ข้อมูลนี้ได้แน่นอน ไม่ว่าจะได้มากหรือน้อย

แม้วันนั้นมันจะผ่านพ้นมาแล้วกว่า ๓๐ ปี แต่ทุกวันนี้ ฉันจับไวโอลินตัวนี้ขึ้นมาสีครั้งใด ภายในหัวใจตัวเองจะปรากฏภาพพ่อขึ้นมาให้เห็นได้ แสดงว่าวิญญาณเราสองคนยังคงอยู่ด้วยกันแน่ มันคงไม่ได้หมายความว่าอย่างที่หลายๆคนคิดกันเอาเองว่า ขอให้ปล่อยไปเป็นอิสระเถิด

หากหมายถึงอีกด้านหนึ่ง ซึ่งได้แก่กระแสวิญญาณที่เป็นพื้นฐานรองรับอุดมการณ์ ซึ่งมุ่งมั่นนำปฏิบัติในสิ่งที่เข้าถึงเหตุและผล เพื่อหวังความสงบสุขทั้งแก่ตนและสังคมร่วมกัน

นี่แหละเธอ คือเหตุหนึ่งซึ่งทำให้หลายครั้งหลายหน ฉันจับไวโอลินขึ้นมาพิจารณา ไม่ว่าจะนำมาสีในโอกาสไหน ภายในหัวใจมักจะรู้สึกซึ่งจนน้ำตาซึมด้วยความปิติที่ได้รับสิ่งอันทรงคุณค่าจากพ่อผู้เป็นครูอันยิ่งใหญ่ของลูกหลาน

เธอที่ฉันรักและทะนุถนอม ฉันเชื่อว่าโดยธรรมชาติแล้ว น่าจะมีเธอซึ่งสามารถรับวิญญาณจากฉันได้แน่ ไม่ว่าจะผ่านสื่อรูปแบบไหนก็สุดแล้วแต่ หากสื่อที่สำคัญที่สุดน่าจะได้แก่การปฏิบัติซึ่งช่วยให้เห็นความจริง จึงขอฝากไว้ให้รักขามันไว้ให้มันคงตลอดไปเถิด แล้วเธอจะพบว่า วิญญาณฉันคงติดตามเธอไปช่วยประคับประคองชีวิตให้สามารถรักษาคุณค่าความเป็นคนไว้ได้ตลอดไป

* เรื่องราวของครูควรจบที่ไหน?

ที่ฉันกล่าวไว้ในช่วงเริ่มต้นว่า “หยาดน้ำตาทุกหยดของครูที่หลั่งลงสู่พื้นดินผืนนี้ มันหมายถึงจิตวิญญาณซึ่งอุทิศให้กับความสุขของมวลมนุษยชาติ” หลายคนอาจตั้งข้อสงสัยไว้ในใจ หากอ่านเนื้อหาสาระเท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ด้วยมีเหตุซึ่งชวนให้น่าไปคิดค้นหาความจริง จากจิตวิญญาณตัวเอง ซึ่งน่าจะมียุแล้วตามสมควร น่าจะเข้าใจเหตุและผลได้ทั้งสองด้าน

ตราบใดที่พบศิษย์แม้เยาวชนทั่วไปมีทุกข์ ตนย่อมรู้สึกผูกพันอยู่กับความทุกข์ซึ่งพึงมีหน้าที่ร่วมกันแก้ไข ตราบใดตราบว่า ชีวิตศิษย์รวมทั้งเยาวชนทั่วไป ประสบ

ความสุขความสำเร็จบนพื้นฐานความเป็นคนที่สมบูรณ์ครบถ้วนตนย่อมมีความสุขด้วยไม่ว่าตัวจะอยู่ที่ไหนก็ตาม หมายถึงหยาดน้ำตาแห่งความปิติยินดีซึ่งมีความลึกซึ้งถึงรากฐาน

เราจึงน่าจะเข้าใจได้ว่า ความเป็นครูคือความยิ่งใหญ่ในแผ่นดิน ซึ่งผู้ยิ่งใหญ่จริงย่อมมีจิตวิญญาณอยู่ที่พื้นดิน ดังที่ฉันได้พูดแล้วว่า ยิ่งสูงก็ยิ่งต่ำ ไม่ใช่ยิ่งสูงก็ยิ่งสูงซึ่งในที่สุดย่อมพังลงมาอย่างไม่มีอะไรเหลืออยู่อีกต่อไป

ครูคือคนทำงานได้ทุกอย่าง และเข้าได้กับทุกคน แต่ที่เป็นธรรมชาติที่สุดน่าจะได้แก่ความรักและการร่วมทำงานในลักษณะรับใช้ชนรุ่นหลัง จึงจะถือว่าเป็นครูผู้มีรากฐานอย่างลึกซึ้ง

* ถ้าไมคนทั่วไปถึงได้เห็นหน้าฉันเป็นกัลยาณมิตรไปแทบจะหมด?

มาถึงช่วงนี้ ฉันควรจะนำปัญหานี้มาเฉลย ถ้าเธอไม่ยึดติดอดีตมากเกินไปจนทำให้มองทวนกลับทิศทางได้ยาก ก็คงจะสามารถหันกลับมามองความจริงซึ่งอยู่ในอีกด้านหนึ่ง ช่วยให้เห็นคำตอบได้ชัดเจนว่า ก็เป็นเพราะเหตุว่าในช่วงที่ผ่านมา คนส่วนใหญ่ยึดติดอยู่กับสิ่งซึ่งไม่ใช่คนมากกว่า จึงทำให้มองได้ไม่ถึงคน

ฉันมีข้อเขียนบทหนึ่งซึ่งเขียนไว้เมื่อไม่นานมานี้ จึงใคร่ขอฝากไว้ ณ โอกาสนี้ เพื่อช่วยให้แต่ละคนมองเห็นว่า ตนจับเรื่องกล้วยไม้ขึ้นมาทำอย่างจริงจังเพราะอะไร ทั้งๆ ที่ตนเองก็ไม่ได้เรียนกล้วยไม้มาจากที่ไหน ส่วนสิ่งซึ่งมันเป็นไปได้จนกระทั่งทำให้กล้วยไม้ขยายขอบข่ายไปทั่วโลก มันเพราะอะไรกันแน่ ขอให้เธอแต่ละคนลองอ่านแ่งคิดซึ่งฉันระบายออกมาจากวิญญาณตัวเองดังต่อไปนี้ดูเถิดที่รักทุกคน เพื่อว่าจะช่วยให้คิดกันได้บ้างไม่มากก็น้อย ทั้งนี้และทั้งนั้นสุดแต่บุญและกรรมของแต่ละคนซึ่งฉันไม่เคยถือสาใครทั้งนั้น

* คติธรรมซึ่งฉันค้นพบจากการทำงานเรื่องกล้วยไม้

แม้ว่าวัยฉันจะเข้าเกณฑ์ ๓๘ ปีแล้วก็ตาม แต่ตนก็ไม่เคยลืมนเลยแม้แต่บ่อยว่า ตนเองได้เริ่มต้นบรรจงเพาะกล้วยไม้เมล็ดแรก ลงบนพื้นโลกใบนี้ด้วยความรู้สึกรักและทะนุถนอมตั้งแต่พอจะจำความได้ โดยเหตุที่รู้ว่า สิ่งนี้เกิดจากจิตวิญญาณฉันเองซึ่งหยั่งรากลงลึกซึ่งมาตั้งแต่เกิด

หลังจากนั้นเป็นต้นมา ฉันก็มุ่งมั่นรดน้ำใส่ปุ๋ยและบำรุงรักษาอย่างฝังจิตฝังใจมาโดยตลอดจนกระทั่งชีวิตน้อยๆ นั้น มีโอกาสเจริญเติบโตขึ้นมา และให้ดอกสวยสดงดงามเป็นที่ประทับใจแก่ตนรวมถึงผู้คนที่ทั้งหลายซึ่งมากหน้าหลายตา โดยเฉพาะลูกหลานทุกคนอันเป็นที่รักของฉัน ซึ่งกำลังเดินตามมาบนวิถีทางเดียวกัน ให้ได้มีโอกาสชื่นชมอย่างกว้างขวาง อีกทั้งหวังว่า เขาเหล่านั้นคงจะร่วมกันทะนุถนอมเพื่อให้สิ่งซึ่งฉันได้เริ่มต้นไว้แล้วสามารถสืบทอดชีวิตอันงดงามต่อไปอีก

อย่างไรก็ตาม ขอได้โปรดเข้าใจว่า กล้วยไม้พันธุ์นี้หาใช่พันธุ์ธรรมดาซึ่งแต่ละคนมีโอกาสพบเห็นกันได้ทั่วไปในปัจจุบันไม่ หากเป็นพันธุ์ที่ฉันตั้งชื่อว่า “ความรัก” ซึ่งตนมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ ที่จะปลูกไว้ให้เพื่อนร่วมโลกได้มีโอกาสชื่นชมอย่างทั่วถึงกันอย่างเป็นธรรมชาติ

ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อหวังความสงบสุขร่วมกันของมวลมนุษยชาติ อันเชื่อได้ว่าน่าจะเป็นที่ปรารถนาของแต่ละคนผู้เกิดมาสู่โลกนี้

เพียงขอวิงวอนไว้ ณ ที่นี้ว่า จงร่วมแรงร่วมใจกันทะนุถนอมไว้ให้ดีที่สุดด้วยเถิด ขออย่าได้แสดงความเห็นแก่ตัวแย่งชิงกัน ซึ่งจะส่งผลทำลายชีวิตที่ต้องการความเมตตาอันนี้เลย

ส่วนตัวฉันเองนั้น ในที่สุดก็คงต้องผ่านพ้นไปตามสัจธรรมซึ่งไม่อาจหวนกลับมาได้อีก ไม่ว่าจะเร็วหรือช้า ส่วนวิญญานอันแท้จริงนั้น อาจได้รับการถ่ายทอดสู่ใครก็ได้ อันเป็นชนรุ่นหลัง จึงใคร่ขอฝากไว้ว่า จงทำอย่างดีที่สุดต่อไปเถิดที่รัก เพื่อความเจริญในธรรมชาติแห่งตน ร่วมกับเพื่อนมนุษย์ทุกคนผู้อยู่ร่วมโลกในใบเดียวกันกับเรานอกจากนั้นยังมีผลส่งเสริมวิญญานฉันให้ไปสู่ความสุขลิกซึ่งยิ่งขึ้นอีกด้วย

* โค้งสุดท้ายของชีวิต

เธอที่รักของฉันทุกคน ก่อนอื่นโปรดอย่านำเอาความหมายของคำว่า “โค้งสุดท้ายของชีวิต” ไปผูกติดไว้กับวัยตัวเองแล้วพูดว่า ชีวิตยังไม่ทันจะแก่ คงไม่ต้องไปถึงเรื่องนี้

สำหรับผู้ที่เข้าถึงความจริงย่อมรู้ว่า สิ่งซึ่งปรากฏหลากหลายอยู่ในโลก ย่อมมีพื้นฐานเป็นของตัวเองโดยเฉพาะ ดังนั้นถ้ารากฐานคนคิดขาดอิสระ ย่อมมีแนวโน้มนำสิ่งต่างๆ มาผูกติดกันทำให้เกิดภาวะสับสนจนในที่สุด วิธีชีวิตตัวเองนั้นแหละที่จะถูกฉุดให้ตกต่ำลงไป ทำให้สูญเสียสิ้นความเป็นคนไปเรื่อยๆ

ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจคำว่า โค้งสุดท้ายของชีวิต จึงเกิดจากรากฐานความรู้สึกของแต่ละคนได้อย่างอิสระ โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นผู้สูงอายุนั้น หากเกิดขึ้นกับใครตั้งแต่วัยยังไม่มากนัก ย่อมถือว่าเป็น “บุญ” ซึ่งตนได้สะสมมาไว้ระดับหนึ่งแล้ว

จึงสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แม้ตัวเองอาจรู้สึกว่าคุณจำเป็นต้องยืนอย่างโดดเดี่ยว ในขณะที่พบความจริงว่า เพื่อนๆซึ่งเคยอยู่รอบข้างถูกกลืนไปเรื่อยๆ หากยังมั่นคงอยู่ได้ ย่อมมีแต่ผลดีแก่ตนเองมากขึ้น

ทัศนียังมองไม่เห็นความจริงว่า "คนเราต่างกัน"
ก็คงเข้าใจความจริงได้ยากกว่า "คนเราเกิดมา บ่อมเนมือนกัน"

คนรุ่นก่อนเคยรับผิดชอบไว้เป็นบทบาทล้นหน้า:

คนเห็นคนเป็นตน หันหน้าละอาย
คนเห็นคนเฝ้าตน ใจเฝ้าคนเฝ้า
ถ้าผิดคนบ่อมเนมือนคน ทุกคนเฝ้าไป
ระ: ๒๒๓๓๓๓๓๓๓ ๒๒๓๓๓๓๓๓๓

ช่วงที่ผ่านพ้นมา มักมีชนรุ่นหลังเข้ามาพบปะ พุดคุยกับฉัน กว้างขวางมากขึ้น นื่องจากมีกระแสการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเป็นธรรมชาติน่าได้ใจช่วงหนึ่ง บางคนกล่าวว่า "โลกใบนี้มีอยู่ในผู้ดูแลเป็นคนเฝ้าตัวตนนี้ เก่งอย่างท่านอาจารย์บ้าง"

ฉันฟังคำพูดนี้แล้ว ต้องห่มหัดติดทบทวน เพื่อหาคำตอบจากคำถามที่ว่า "ตนเป็นคนเก่งจริงหรือเปล่า?" ในที่ผู้ใดก็สามารถพบความจริงได้ไม่ยากนัก

จึงตอบด้วยคำถามที่ชวนคิดไปว่า "เธอลืมว่าฉันเก่งจริงหรือ" แต่คิดเถิดว่า มันไม่ห่มหัดจะเป็นเช่นนั้น ถ้าเราแต่ละคนเข้าใจได้ลึกซึ้งถึงคทมนหมายของคำว่า "มนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน บ่อมเนมือนคนต่างหลากหลายเป็นวิจิตรธรรม"

เพราะเหตุนี้ ฉันจึงคิดว่า ตนไม่ได้เก่งไปกว่า คนอื่นเลย หากเผลอมองเห็นความจริงว่า "ฉันเป็นเพียงรูปปลัดกษัตริย์หนึ่ง ซึ่งบ่อมเนมือนพื้นฐานคทมนหลากหลายเท่านั้น" ดังนั้นถ้าเผลอคิดจะยิ่งใหญ่ขึ้นมาเหมือนฉัน คงเป็นไปได้ยาก

คทมนจริงแล้ว ฉันไม่เคยคิดเลยว่า ตนเป็นคนเก่งกว่าใคร กบ่อดึกตำหนหนึ่ง ก็เฝ้าคิดว่า ใครจะเก่งกว่าตนด้วย ดังนั้นจึงห่มหัดเข้าใจได้ลึกซึ้งว่า "ทุกคนที่เกิดมา ก็คือคนเช่นตน"

แทนที่จะคิดสร้าง ปมเรื่อง-ปมติดบ" ขึ้นในใจให้เป็นอุปสรรคแก่ตนเอง ซึ่งครุโทษใครมิได้ สู้หันมาปฏิบัติอย่างดีที่สุด เพื่อหวังสร้างสรรค์สิ่งที่มีเหตุผลมีศักดิ์กว่านเรื่อ เผลอทั้งหลายอันเป็นที่รักของฉัน ฉันขอออกสามถรว่า เผลอคือความนื่องของสังคม รวม ทั้งตักฉันเองด้วย.

ศกพิโรธใจ

ระพี สาคริก

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๒

คติธรรมประจำใจของครูที่ดี

บุคคลผู้เป็นครูที่ดีควรรู้คุณค่าตนเอง ผู้ที่รู้คุณค่าตนเองย่อมมีความเป็นตัวของตัวเองอยู่ในส่วนลึกของหัวใจ ช่วยให้มีสะท้อนภาพการปฏิบัติที่ไม่ยอมตกเป็นทาสวัตถุ หรืออยู่ใต้อำนาจใดๆที่ไม่ชอบด้วยเหตุและผล

หากมีความเป็นตัวของตัวเองจริง ย่อมกล้าเดินทวนกระแสสังคม เพื่อมุ่งกระทำในสิ่งที่ตนเชื่อว่าเป็นความถูกต้อง

ผู้ที่เดินตามกระแสสังคมเรื่อยไป ย่อมอ่านได้ถึงนิสัยเห็นแก่ตัว โดยคิดเอาตัวรอด เพราะขาดจิตวิญญานที่อุทิศตนให้แก่ประโยชน์สุขของส่วนรวมอย่างแท้จริง จึงไม่ควรได้ชื่อว่าเป็นครูที่ดี

ทั้งนี้และทั้งนั้น นอกจากจะทำให้ตัวเองสูญเสียคุณค่าความเป็นคนแล้วยังมีส่วนทำให้สังคมตกต่ำลงไปเรื่อยๆ

จึงควรแก่การกล่าวว่า เกิดมาทั้งที แทนที่จะมองเห็นโอกาสยกระดับคุณค่าชีวิตตนให้สูงขึ้น กลับจำต้องสูญเสียชาติเกิด ถือว่าเกิดมาหนักแผ่นดิน ถ้าเป็นผู้ทำหน้าที่ครู ก็คงเป็นได้แต่เปลือก ส่วนจิตวิญญานน่าจะถือว่าเป็นโจรปล้นแผ่นดินอันร้ายกาจมากกว่า

ระพี สาคริก

๑๖ กันยายน ๒๕๔๒

ธรรมชาติของผู้ที่รักความมั่นคงและความเป็นผู้นำ
กิจกรรมต่างๆที่ดี ข่อมมีรากฐานผูกพันใกล้ชิดกับศิษย์และ
คณะต่าง ๆ โดยยกคุณเด่นชัดของคณะเหล่านี้ไว้เป็นเกียรติ

นำปูนปั้นเติม ที่ถนนหน้า ซอยหน้าบ้าน
 มีหน้าบ้านของ ร.พ. - กัลยา สาคกร หลังแรก
 สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕
 หรือก่อนมีปี พ.ศ. ๒๕๐๐ หลังสร้างแล้วใหม่
 (คือบ้านหลังนี้)

๑. เริ่มแรกคือบ้านที่สร้าง
 หลังแรกคือบ้านที่สร้าง
 ๒. เริ่มแรกคือบ้านที่สร้าง
 หลังแรกคือบ้านที่สร้าง

๒๒ มกราคม
 ๒๒ มกราคม ๒๕๐๐

ประสบการณ์การเป็นผู้บริหาร บนพื้นฐานความเป็นครู

บทนำ

ผู้บริหารทุกระดับและทุกลักษณะงานควรมีความเป็นครูอยู่ในจิตวิญญาณ ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อหวังผลทั้งในด้านสร้างงานและสร้างคน ให้อยู่บนรากฐานเดียวกัน ได้ ดังเช่นที่คนในอดีตเคยกล่าวเตือนสติไว้ว่า “เมื่องานเจริญ คนย่อมเจริญด้วย” ยิ่งไปกว่านั้นถ้าสามารถมองการณ์ไกล โดยเหตุที่หวังว่าจะช่วยให้งานสามารถสาน ความเจริญถึงชนรุ่นหลัง ควรให้ความสำคัญแก่การสร้างคนอยู่เหนือการสร้างงาน

เรื่องที่ถูกกล่าวชี้แจงมาแล้วทั้งหมด เป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นถ้า ใครสามารถเข้าถึงความจริงย่อมนำไปใช้ได้ผลอย่างสอดคล้องกัน ในทุกๆ เรื่อง ยิ่งเป็นเรื่องการจัดการการศึกษาควรจะต้องถือว่ามีความสำคัญ

อนึ่ง ถ้าเริ่มต้นจากครอบครัว หากผู้นำมีคุณสมบัติดังกล่าวอยู่ในใจ ย่อมมี กระแสสานถึงคนในครอบครัว อีกทั้งยังสานถึงบุคคลภายนอก ช่วยให้ครอบครัวรวม ตัวกันอยู่ได้ และยิ่งช่วยให้ทั้งครอบครัวมีความหมายต่อสังคม ถ้าเป็นผู้บริหารการ ศึกษาไม่ว่าระดับไหน ย่อมส่งผลดีแก่ครูกับศิษย์ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ อีกทั้ง ยังมีผลถึงการให้บริการแก่สังคมภายนอก เพื่อหวังผลในการเรียนรู้ในมุมกว้าง ซึ่งมี

ผลช่วยให้รากฐานตัวเองหยั่งลงลึกซึ่งยิ่งขึ้น

ผู้ซึ่งมีโอกาสเติบโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ไม่ว่าจะทำหน้าที่อะไรและขึ้นไปถึงระดับไหน ควรจะมีความเป็นครูอยู่ในกระแสจิต เพื่อให้คุณสามารถมองเห็นการณ์ไกล นอกจากนั้นตามเหตุและผล พื้นฐานความเป็นครูควรจะเน้นที่การปฏิบัติร่วมกับศิษย์ โดยทำตนให้อยู่กับเหตุและผลเพื่อให้ศิษย์ถือเป็นแบบอย่าง โดยที่รู้ว่า เหตุเกิดจากเงื่อนไขซึ่งอยู่ในรากฐานตน และผลก็คือสิ่งซึ่งตนได้รับกลับมาชำระล้างเงื่อนไขในตัวเอง ให้เบาบางลงไป โดยเริ่มต้นจากธรรมชาติของผู้ใหญ่ก่อน

แม้สิ่งซึ่งขออนุญาตหยิบยกมาเป็นตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้ อาจทำให้บางคนคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ผู้ที่รู้จริงย่อมเห็นได้ว่า “เรื่องเล็กย่อมมีเหตุผลสานถึงเรื่องใหญ่” อีกทั้งยังเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งว่า สิ่งที่เกิดขึ้นย่อมเกิดกับใครก็ได้ทั้งนั้น

* พลาจากประสบการณ์ในการนำปฏิบัติ

ระหว่างที่ผู้เขียนได้รับการขอร้องจากคนหลายฝ่ายให้เข้าไปรับตำแหน่งบริหารมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ช่วงหนึ่ง ปรากฏว่าผลจากการปฏิบัติของตน ทำให้มีเสียงสะท้อนออกมาจากครูอาจารย์ส่วนหนึ่งซึ่งวิจารณ์ว่า “อธิการบดีตามใจเด็ก” แต่ก็ไม่มีการมีปฏิกริยาคัดค้าน

จริงๆแล้ว ตนเป็นคนตามใจทุกคนที่แสดงออกให้เชื่อว่า “มุ่งมั่นทำงานอย่างจริงจัง” แต่ก็ไม่แสดงการดูต่ำว่ากล่าวคนที่ค่อนข้างจะละเอียดการทำงาน หากใช้ชีวิตลงร่วมทำงานกับอีกด้านหนึ่งอย่างสม่ำเสมอทำให้ทุกคนมองเห็นได้เอง แม้บุคคลผู้อยู่ภายนอก เนื่องจากบางช่วงออกไปทำในที่สาธารณะด้วย

ตนเป็นคนให้อิสระแก่ศิษย์รวมทั้งครูอาจารย์ที่คิดทำกิจกรรมกันเองได้ทุกรูปแบบ โดยไม่เน้นอยู่แต่เพียงภายในกรอบซึ่งผู้ใหญ่เป็นฝ่ายกำหนด เช่นเรื่องกีฬาและศิลปการบรรเทิง และยังนำตัวลงไปคลุกคลีด้วยทุกเรื่องกระทั่งเรื่องการเมือง

โดยเหตุที่มองเห็นความจริงว่า การลงไปร่วมด้วยตัวเองจากความจริงใจ ย่อมเกิดกระแสจากอีกด้านหนึ่งที่ช่วยสร้างสรรค์สติปัญญา รวมทั้งละความสนใจจะออก

ไปเที่ยวหาความสำราญตามศูนย์การค้าและสถานเริงรมย์ ซึ่งมีบรรยากาศทำลายคุณภาพชีวิตของเยาวชน เนื่องจากอีกด้านหนึ่งมีพลังดึงดูดช่วยให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นอย่างเป็นธรรมชาติ

ตนเป็นคนมีนิสัยให้อิสระแก่เด็กทุกคน และไม่สนใจสอนด้วยปาก หากสิ่งที่เด็กคิดได้และพิจารณาแล้วเห็นว่ามิได้มีเหตุผล ตนจะลงไปร่วมทำให้ทุกคนเห็นอย่างเปิดเผย ดังจะพบว่ามิใช่ว่าหลายคนมักพูดว่า “ไม่เคยได้ยินผมพูดว่าใคร”

ส่วนใหญ่ จะพูดก็ต่อเมื่อถูกขอร้องให้พูด แต่ก็พูดจากพื้นฐานด้านประสบการณ์ของตน แล้วแปรออกมาเป็นแนวคิด เพื่อให้แต่ละคนนำไปพิจารณาเอาเองแทนที่จะมุ่งสอนโดยตรง และไม่สนใจที่จะนำตำราใดๆ หรือแม้คำพูดจากคนอื่นมาอ้างโดยไม่จำเป็น หรืออาจกล่าวว่า “พูดจากวิญญานตัวเองอย่างเป็นธรรมชาติ”

เหตุหนึ่งซึ่งทำให้ผมตามใจเด็กก็เพราะว่า “ตนสนใจการเรียนในชั้นน้อยกว่าการเรียนจากชีวิตจริง” โดยที่คิดว่า “การเรียนจากชีวิตจริงช่วยให้แต่ละคนรู้ความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้น” เพื่อช่วยให้แต่ละคนสามารถเชื่อมโยงสิ่งซึ่งตนมีโอกาสสัมผัสเข้าถึงธรรมชาติซึ่งตนมีอยู่แล้วอย่างรู้เหตุรู้ผล เพื่อจะได้เข้าใจแก่นแท้ของชีวิตลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ส่วนการเรียนในชั้นหรือจากตำรา แม้วันนี้อาจเรียนได้ไม่ตี ก็คงเป็นเพราะสภาพแวดล้อมซึ่งแต่ละคนต้องการที่ไม่เหมือนกัน ยังไม่อำนวยให้รู้สึกทำทนายที่จะเรียน ซึ่งสิ่งนี้ทุกคนพึงต้องค้นหาเอาเอง ไม่ว่าจะพบได้เมื่อไหร่ พอถึงช่วงนั้นทุกอย่างจะไปได้ดีด้วยตัวเอง

ดังเช่นที่ตนเคยเขียนไว้ถึงประสบการณ์จากการเรียนวิชาสถิติและการวางแผนวิจัยการเกษตร จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จนกระทั่งมาถึงขั้นที่เป็นผู้เริ่มต้นนำวิชานี้มาใช้ในงานค้นคว้าวิจัยการเกษตรเป็นคนแรก ติดตามมาด้วยการเป็นอาจารย์สอนวิชานี้ในมหาวิทยาลัยเดียวกันอยู่หลายปี

ถ้าหันไปพิจารณาระบบการบริหารงานและการจัดการภายในองค์กรต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนทุกรูปแบบ ซึ่งมีการจำแนกงานภายในภาพรวมออกเป็นสาขาๆ

ผู้บริหารที่มีคุณภาพน่าจะมีความรู้ลึกอยู่ในส่วนลึกอย่างชัดเจนว่า ทุกสายงานมีรากฐานเป็นหนึ่งเดียวกันหมด โดยมองที่คนซึ่งเป็นผู้หน้าที่ควรมีความรู้ลึกรับผิดชอบ ดังเช่นที่คนยุคก่อนเคยกล่าวไว้ว่า **“บุคคลซึ่งเป็นผู้นำ พึงต้องกล้ารับผิดชอบทุกคนได้”**

ธรรมชาติของผู้ที่รักความเป็นครู และความเป็นผู้บริหารกิจการต่างๆ ที่ดี ย่อมมีรากฐานผูกพันใกล้ชิดกับศิษย์และคนระดับล่าง โดยยกคุณค่าชีวิตของคนเหล่านี้ไว้เหนือตนเอง

ถ้าเป็นครูที่ดี ย่อมมีจิตผูกพันกับศิษย์จากการใช้วิธีทำงานร่วมกันที่พื้นดินเป็นสื่อสัมพันธ์ โดยรู้ได้ว่าเป็นความสุข แทนที่จะลงไปทำจากการสร้าง **“มายาภาพ”** ให้คนอื่นเห็น เพื่อหวังประโยชน์ส่วนตน หากเกิดจากรากฐานดังกล่าวย่อมขาดความเป็นธรรมชาติ จึงทำไม่ได้นานก็หวนกลับไปนั่งโต๊ะชั้นนี้ว ใช้อำนาจสั่งการด้านเดียว

จากทุกสภาพ ถ้ารากฐานคนมีความเป็นธรรมชาติ ย่อมปรับตัวและความคิดให้เข้ากับเหตุผล โดยไม่นำเอาสิ่งนั้นสิ่งโน้นมาอ้าง จากประสบการณ์เท่าที่ตนปฏิบัติมาแล้ว แม้ระหว่างมหาวิทยาลัยเปิดภาคการศึกษา นอกจากใช้เวลาลงไปคลุกคลีกับศิษย์ทุกกลุ่มกิจกรรมอย่างเสมอต้นเสมอปลาย กระทั่งการนอนค้างคืนตามหอพัก โดยไม่ยอมอ้างว่า เพราะมีงานบนโต๊ะมากจึงทำไม่ได้ กลับเอางานบนโต๊ะไปทำที่บ้านตอนกลางคืนเสมอๆ

ที่ห้องทำงานอธิการบดี ทุกคนสามารถเคาะประตูและเปิดเดินเข้าไปได้อย่างเป็นกันเอง บางคนซึ่งมีนิสัยมองปัญหาด้านเดียวอาจรู้สึกว่ **ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และไม่สมศักดิ์ศรีของตำแหน่งอันทรงเกียรติ** หากละความเห็นแก่ตัวลงไปได้บ้าง น่าจะมองเห็นอีกด้านหนึ่งซึ่งมีคุณค่าเหนือกว่า เนื่องจากช่วยสอนลัทธิธรรมอย่างชัดเจนว่า **เมื่อผู้ใหญ่มีความเป็นกันเองย่อมช่วยให้เกิดความอบอุ่นและรู้สึกศรัทธาจากใจจริงจึงทำให้ผู้ที่ต้องการเข้ามาหา รู้จักกาลเทศะ** เพราะมีความเคารพรักเกิดขึ้นในใจอย่างลึกซึ้ง

ธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนโดยมีที่มาอย่างหลากหลาย หลังจากเวลาผ่านพ้นมาถึงช่วงหนึ่ง หากมองที่ภาพรวมย่อมพบกับความจริงว่า มี

รากฐานความคิดสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมซึ่งกระจายออกเป็นสองขั้วอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งควรมีส่วนกว้างอยู่ตรงกลาง เพื่อช่วยครอบคลุมทั้งสองด้านให้เชื่อมโยงถึงกันได้ จึงจะเกิดความสมบูรณ์ครบถ้วน

ความจริงดังกล่าว เราแต่ละคนสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนรู้ธรรมชาติของคนและสังคม เพื่อหวังให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปได้อย่างมั่นคง

ชีวิตแต่ละคนที่เกิดมาย่อมมีวิถีทางที่เจริญเติบโตยิ่งขึ้นเป็นธรรมดา แต่ก็ควรมีสัจธรรมซึ่งเป็นไปทั้งในด้านวิวุฒิและคุณวุฒิ อย่างมีเหตุมีผลสอดคล้องกันด้วย สำหรับด้านวิภูมินั้นอาจเห็นได้ง่าย แต่ด้านคุณวุฒิจำเป็นต้องอ่านจากความคิดซึ่งผู้อ่านจำเป็นต้องมีรากฐานอิสระ ช่วยให้มองเห็นได้อย่างลึกซึ้ง แม้มองภาพที่เห็นอยู่ตรงหน้าย่อมมีธรรมชาติที่ช่วยให้เห็นภาพความจริงจากมุมกลับ แทนการมองตรงออกจากตัวเอง

ถ้าบุคคลใดมีคุณสมบัติดังกล่าวอย่างครบถ้วน ย่อมควรแก่การยอมรับว่า **มี** **ความเป็นครูอยู่ในตัว และควรถือว่าเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเป็นผู้ใหญ่อย่างครบถ้วน** นอกจากนั้นยังช่วยให้มั่นใจได้ว่า เป็นผู้ที่มีความจริงใจต่อทุกคนและแสดงความรับผิดชอบต่อชนรุ่นหลังอย่างเป็นธรรมชาติ

หากนำเอาการกระจายความหลากหลายของประชากรของประเทศภายในแต่ละกลุ่มซึ่งมีสองด้าน โดยที่มีส่วนกว้างและลึกอยู่ตรงกลาง โดยที่ส่วนนี้ทำหน้าที่ครอบคลุมไว้ได้ทั้งหมด มาใช้เป็นพื้นฐานการพิจารณาสรรพชีวิตและสิ่งต่างๆ ก็น่าจะเข้าใจได้ว่า ภาพของทั้งสองด้านน่าจะหมายถึงชีวิตที่กำลังเติบโตขึ้นมา แต่ยังขาดการเรียนรู้จากต่างประสบการณ์ ทำให้รากฐานความคิดของแต่ละคนยังไม่เปิดกว้างมากนัก ดังนั้นจึงมีแนวโน้มเกิดความขัดแย้งกันค่อนข้างมาก ดังนั้นธรรมชาติจึงมอบให้ผู้ที่มีความเป็นผู้ใหญ่ ทำหน้าที่เชื่อมโยงรากฐานจิตใจของชนรุ่นหลังเข้าหากัน ช่วยให้อยู่รวมกันได้อย่างมีความอบอุ่น

ผู้เขียนได้แนวคิดว่าคงกล่าวมาซี้งแล้ว ๗ ที่นี้ เนื่องจากตนเป็นคนรักและสนใจใช้ชีวิตคลุกคลีกับบรรดาศิษย์ทุกกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยอย่างหลากหลาย แม้ช่วงหลังเลิกงานในด้านทางการแล้ว ตนก็ยังรักที่จะใช้ชีวิตสัมผัสกับพื้นดินร่วมกับ

ศิษย์ตามมุมต่างๆ บางครั้งก็นอนค้างคืนตามหอพัก ดังนั้นภาพซึ่งปรากฏเป็นความจริงน่าจะสร้างความรู้สึกให้หลายคนเห็นว่า บุคคลผู้เป็นอธิการบดีคลุกคลีกับนิสิตทุกกลุ่มอย่างปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชัง แม้ช่วงนั้นจะมีนิสิตร่วม ๘,๐๐๐ คน และมีส่วนหนึ่งอยู่ในหอพัก

อีกภาพหนึ่งซึ่งเห็นได้ชัดเจนก็คือ นิสิตที่อยู่บ้านไม่ค่อยอยากกลับบ้าน ทำให้หลายคนอาศัยนอนค้างคืนกับเพื่อนซึ่งอยู่ในหอ ทำให้อ่านถึงความจริงได้ว่า มีหลายคนขาดความอบอุ่นจากทางบ้านด้วย ถ้าขาดบรรยากาศที่ดีในมหาวิทยาลัยอีกก็คงออกไปเที่ยวเตร่ตามศูนย์การค้าซึ่งถนนเส้นนั้นย่อมมีโอกาสมุ่งไปหาอบายมุขได้ไม่ยาก

หลังจากหลายคนรู้สึกอิสระที่จะเลือกสนใจกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ทำให้ส่วนที่เคยใช้เวลาว่างออกไปเที่ยวตามศูนย์การค้า หันมาสนใจเรื่องกิจกรรมในมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นได้ชัด แต่ตนก็อดที่จะรู้สึกไม่ได้ว่า **ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ปรับความคิดมาทำ ความเข้าใจจุดนี้ได้ยาก** เนื่องจากรากฐานของแต่ละคนยังคงยึดติดอยู่กับการเรียนการสอนในด้านรูปแบบ

ดังจะพบคำกล่าวจากหลายคนที่สะท้อนความรู้สึกจากส่วนลึกออกมาให้นิสิตพิจารณาทำนองว่า **จะแบ่งเวลามาใช้ทำกิจกรรมได้ ต้องไม่ให้เกิดการเรียนเสียหาย** ซึ่งคำว่า “การเรียนตามความเข้าใจของบรรดาอาจารย์ลักษณะนี้ น่าจะหมายถึงการเรียนในชั้นเรียนและจากตำรา” อันที่จริงแล้ว อิทธิพลจากการเรียนรู้อยู่ในกรอบรูปแบบ ย่อมมีผลหล่อหลอมให้คนคิดแคบมากขึ้น

เราจึงไม่น่าจะแปลกใจอะไร ที่พบความจริงว่า ภายในบรรยากาศการบริหารงานต่างๆ ไป ผู้ใหญ่มักเน้นความสำคัญอยู่กับการนั่งโต๊ะเขียนหนังสือ และการประชุม ซึ่งสัมพันธ์อยู่เพียงการพูดการฟังภายในกรอบของฝาสี่ด้าน

ผู้บริหารงานลักษณะดังกล่าว ย่อมขาดความสนใจค้นหาเหตุผลเพื่อรู้ความจริงได้เองว่า **ทำอะไรก็ตามควรให้โอกาสแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ เรียนรู้ความจริงร่วมกับตน** และควรมองเห็นความสำคัญของการสานกระแสนการเรียนรู้ออกไปถึงคนระดับล่าง ซึ่งช่วยให้ผลงานเป็นที่ยอมรับรวมทั้งมีผู้ให้ความร่วมมือกว้างขวางมากขึ้น นอกจากนั้นในมุมมองกลับซึ่งน่าจะมีความสำคัญมากกว่าก็คือ **ช่วยให้**

รากฐานความคิดตนเองเปิดกว้างและมีความมั่นใจในการทำงานวิถีทางดังกล่าวเพิ่มขึ้นไปอีก

ผู้เขียนเรื่องนี้เคยกล่าวไว้ในที่ต่างๆ หลายแห่งว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิต มีความสำคัญเหนือกว่าการเรียนในห้องเรียนและจากตำรา ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากช่วยให้แต่ละคนมีโอกาสสัมผัสกับความจริง ถ้าสามารถมองเห็นสัจธรรมได้ชัดเจนว่า ความหลากหลายคือธรรมชาติของสังคมมนุษย์ การมองเห็นประโยชน์จากการสัมผัสกับคนทุกรูปแบบความคิด น่าจะถือเป็นสิ่งทำหาย สำหรับผู้ที่สนใจพัฒนาคุณค่าของตัวเองอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เน้นความสำคัญในการเริ่มต้นจากชีวิตที่อยู่ติดพื้นดินขึ้นมาก่อน

จากความจริงที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงทำให้สรุปได้ในขั้นนี้ว่า ผู้ใหญ่คนใดที่รากฐานจิตใจห่างจากพื้นดิน ย่อมควรถือว่า ขาดคุณสมบัติของความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งแน่นอนที่สุดย่อมขาดคุณสมบัติความเป็นครูโดยปริยายด้วย ดังนั้นผลจากการจัดการศึกษาซึ่งทำให้รากฐานจิตใจคนห่างจากพื้นดินมากขึ้น ย่อมมีผลผลิตคนออกไปทำลายสังคมในทุกๆ ด้าน ดังที่มีบางคนปรารภว่า ยิ่งเรียนสูงก็ยิ่งทำให้สังคมสูญเสียมากขึ้น

* ชีวิตผู้เขียนยิ่งสูงก็ยิ่งทำให้คนรักที่จะอยู่ท่ามากขึ้น

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า วิถีทางที่สูงขึ้น ควรเป็นเรื่องของธรรมชาติ แต่ภายในรากฐานจิตใจตัวเองควรรักลงสู่ที่ต่ำ จากแง่คิดนี้ ใครจะขออนุญาตฝากไว้ให้แต่ละคนนำไปพิจารณาว่า คงไม่มีใครต้องการตกต่ำ เพราะการตกย่อมหมายถึงความเจ็บที่ติดตามมา ดังนั้นผู้ที่รักความต่ำ นอกจากจะไม่มีวันตกแล้วยังพบความสุขอีกด้วย

จึงใคร่ขออนุญาตเล่าถึงประสบการณ์จากช่วงที่มีเหตุให้ผู้เขียนต้องเข้าไปรับตำแหน่งผู้บริหารมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งอาจมีวิถีทางที่ไม่เหมือนกับคนส่วนใหญ่ในยุคหลังๆ ระหว่างช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ซึ่งตอนมีอายุ ๔๗ ปี ขณะที่มุ่งมั่นทำงานเป็นอาจารย์คนหนึ่งในภาควิชาพืชสวน ด้วยเจตนาอันแน่วแน่ที่จะอุทิศตนให้กับ

ความสงบสุขของเพื่อนมนุษย์มาโดยตลอด แม้ก่อนที่ตนจะได้รับการขอร้องให้เข้ามาทำงานในภาควิชานี้ ซึ่งเพิ่งตั้งขึ้นใหม่

ตนไม่เคยสนใจที่จะก้าวขึ้นสู่ที่สูง แม้ก่อนหน้านั้นก็มีทุนซึ่งใครๆ รู้สึกว่ายิ่งใหญ่มากเข้ามาหาและให้ทุนเรียนต่อปริญญาเอกในต่างประเทศ แต่ตนก็พลิกตัวเองกลับอย่างเจียบๆ กล่าวคือ นั่งเฉยไว้ถึง ๓ ปี จนในที่สุดก็เลิกราไปเอง เช่นเดียวกับเมื่อครั้งก้าวเข้าไปเรียนในระบบมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจทำให้บางคนรู้สึกว่า เข้าไปโดยบังเอิญ แต่กลับเห็นว่า เข้าไปอย่างเป็นธรรมชาติมากกว่า

การเข้าสู่ตำแหน่งบริหารก็เช่นกัน แม้ก่อนหน้านั้นมีบางคนซึ่งเป็นผู้ร่วมงานพูดเข้าหาว่า อาจารย์ระยะพิฯเป็นอธิการบดีไม่ได้ เพราะคณบดีก็ไม่เคยเป็น หัวหน้าภาควิชาก็ไม่เคยเป็น แต่ตนไม่สนใจกับคำพูดเช่นนี้ หากมองทวนกระแสกลับไป ทำให้เห็นความจริงว่า ผู้พูดนั้นแหละที่ต้องการจะเป็น โดยถือหลักลัทธิธรรมที่ว่า เพราะมีเหตุผลนั้นจึงมีเหตุนี้

จนกระทั่งมาถึงวันหนึ่ง ก็มีเหตุการณ์วุ่นวายครั้งใหญ่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย ทำให้คนแตกออกเป็นหลายพวกหลายก๊ก จนถึงที่สุดก็ทำให้ผู้บริหารผู้ร่วมงานทั้งสองฝ่ายจำต้องถอนตัวออกไปจากตำแหน่ง แต่รอยร้าวฉานก็ยังคงปรากฏให้เห็นได้ จึงยากที่จะหาตัวบุคคลเข้าไปทำหน้าที่สืบต่อมา โดยที่หวังว่าน่าจะช่วยคลี่คลายปัญหาให้กลับคืนสู่สภาพปกติได้อย่างถึงพื้นฐาน

ในที่สุดก็มีคนกลุ่มหนึ่งเข้ามาเจรจาทาบทาม ขอให้เข้าไปรับหน้าที่บริหารระดับสูงทั้งที่ไม่เคยมีความคิดเรื่องนี้ในหัวใจมาก่อนเลยแม้แต่น้อย แต่ก็มองเห็นโอกาสที่จะใช้เหตุการณ์ดังกล่าว หวนกลับไปสอนคนเหล่านั้น ตนจึงย้อนถามกลับไปว่า “เพราะเหตุใดจึงได้มุ่งมาหาผม?” และคิดอยู่ในใจว่า ถ้าตอบไม่ตรงกับเหตุผล ตนก็คงต้องปฏิเสธ

ในที่สุดก็ได้รับคำตอบกลับมาจาก เพราะเห็นอาจารย์เป็นคนที่สามารถพูดกับคนทุกกลุ่มรู้เรื่อง ตนจึงได้โอกาสสอนกลับไปว่า การที่ออกกฎระเบียบว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยจะต้องจบปริญญาสูงระดับนั้นระดับนี้ และต้องผ่านการสอนมานานเท่านั้นเท่านั้น ก็ยังมีอีกหลายข้อล้นเป็นของปลอมมั่งนั้น แต่สิ่งที่คุณตอบผมนี้

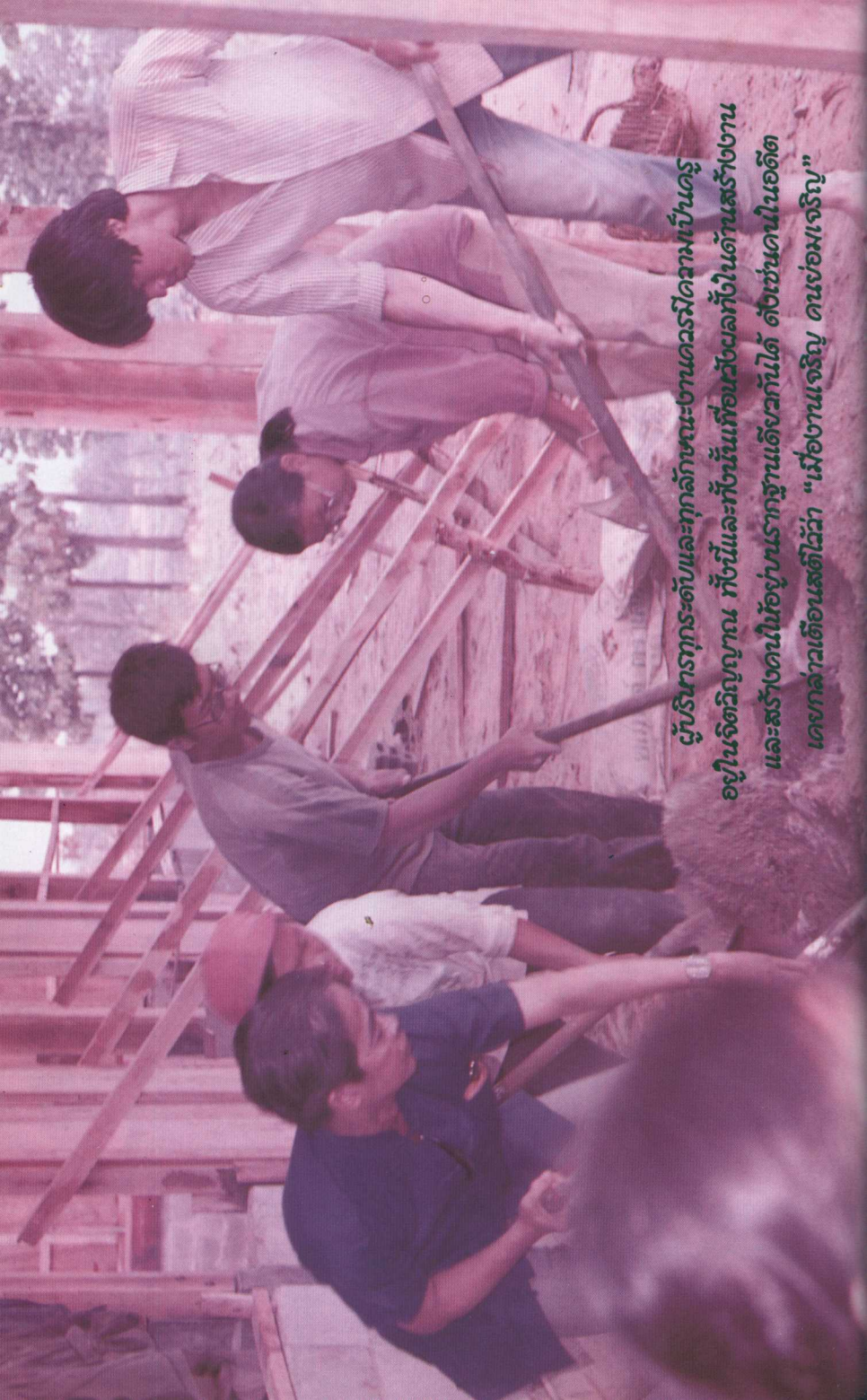
ผู้ใหญ่คนนี้ได้ที่รากฐานจิตใจห่างจากที่นิติน บ่อมดมรถืออว่า
ทาดคุณสมบัตินองความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งแน่นอนที่สุด

บ่อมาทาดคุณสมบัตินองความเป็นครูโดยบริการด้วย

ตังนั้นผลจากการจัดการศึกษาซึ่งทำในรากฐานจิตใจคน

ห่างที่นิตินมากขึ้น บ่อมมีผลผลิตคนออกไปทำลางสังคมในหลายๆด้าน

ผู้บริหารทุกระดับและบุคลากรคณะทำงานนครมีดงามเป็นนคร
อยู่ในจิตวิญญาณ ทิ้งนี้และทิ้งนั้นก่อนขับผลทิ้งในถิ่นสร้างงาน
และสร้างคนในท้องถิ่นรากฐานแต่ยังคงกันได้ ดังเช่นคนในอดีต
เคยกล่าวเตือนสติได้ว่า “เมื่องานเจริญ คนย่อมเจริญ”

แหละคือคุณสมบัติที่เป็นของจริง หลังจากนั้นตนจึงตัดสินใจรับการพิจารณาซึ่งเกิดจากการเลือกโดยหลายกลุ่มร่วมกัน

ถ้าจะกล่าวว่า เข้าไปเป็นด้วยความสมัครใจก็ไม่น่าจะผิด แต่มีเหตุที่ทำให้เกิดการสมัครใจเข้าไปทำ นอกจากนั้น หลังจากรับปากแล้วตนก็ทุ่มให้ทั้งจิตใจและชีวิต ตนคิดว่า “เรื่องนี้สอนให้รู้ถึงรากฐานของประชาธิปไตยอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากรมีการเลือกตั้งและการสมัครใจเข้าไปอย่างเป็นธรรมชาติ” แทนที่จะเข้าไปเพราะมีความอยากเป็นเหตุ

ผู้เขียนตระหนักโดยตลอดว่า ชีวิตตนเป็นหนี้คนในสังคม และมองเห็นความจริงว่า สถาบันการศึกษาเป็นของประชาชนทุกคน จึงเห็นควรพัฒนารากฐานคน โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งเป็นคนรุ่นหลัง ให้รากฐานความคิดเจริญขึ้นมาจากของจริงซึ่งแต่ละคนมีอยู่แล้วอย่างอิสระ

กับสังขรณ์ซึ่งตนมองเห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้ใหญ่กับผู้เยาว์อยู่ร่วมกัน และผู้ใหญ่มีโอกาสถืออำนาจเหนือผู้เยาว์ ถ้าผู้ใหญ่รู้จักใช้อำนาจให้ถูกด้าน ทุกอย่างย่อมมีวิถีทางนำไปสู่ผลสำเร็จ ซึ่งหมายถึง การใช้อำนาจโดยไม่ต้องใช้ ซึ่งผู้ที่ขึ้นไปเป็นผู้ใหญ่ก็ต้องมีคุณสมบัติที่ช่วยให้ตนสามารถมองปัญหาในมุมกลับได้ จึงจะเห็นประเด็นนี้

ดังนั้น จึงมองเห็นว่า ความรู้ที่แท้จริงซึ่งจะช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถรับใช้ประชาชนได้จริง ผู้ที่สนใจก็ต้องหาโอกาสลงไปเรียนที่พื้นดินโดยเรียนจากชีวิตชาวบ้านในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังมองเห็นความจริงว่า การจะเรียนให้เกิดความรู้ ฟังต้องให้โอกาสคนแต่ละกลุ่มพิจารณาตัดสินใจเลือกจากธรรมชาติของตัวเอง ส่วนผู้ใหญ่ผู้มีวิญญานความเป็นครู ควรเน้นการปฏิบัติเป็นหลัก โดยรักที่จะนำตนเองไปร่วมด้วย และปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างอันเกิดจากการรู้เหตุรู้ผล

มีอยู่ปีหนึ่ง ระหว่างช่วงปิดการศึกษาซึ่งตรงกับฤดูร้อน มีนิสิตหลายกลุ่มออกไปทำงานร่วมกันในชนบท โดยถือหลักปฏิบัติที่มีการปกครองกันเอง ท่ามกลางบรรยากาศซึ่งคนในเมืองส่วนใหญ่รู้สึกว่าเป็นถิ่นทุรกันดาร แต่ผู้ที่รู้จักเอาใจเขาใส่ใจเราคงเข้าใจว่า ชาวบ้านในท้องถิ่นไม่ได้รู้สึกอย่างนั้น ถ้าคนในกรุงไม่นำสิ่งอื่น

เข้าไปทำให้เกิดความรู้สึกเปรียบเทียบ เนื่องจากรากฐานการพึ่งพาตนเองถูกทำลายลงไป

ผมจะลงไปร่วมทำงานและใช้ชีวิตเหมือนนิสิตทุกคน โดยไม่สนใจแสดงตัวตนเป็นอธิการบดี แม้การแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าเช่นเดียวกับที่นิสิตสวมใส่ทำงาน รวมทั้งร่วมกินร่วมนอนในเต็นท์ปนกันกับทุกคนบนพื้นดินซึ่งมีผ้าใบปูไว้อย่างง่ายๆ

ผมมีความรู้สึกอยู่ในใจตลอดเวลาว่า **ตนกำลังคิดและทำอะไร ตลอดจนทำเพื่อใคร?** นอกจากนั้นยังรู้ว่าถ้าทำด้วยความจริงใจ ตนย่อมได้รับสิ่งซึ่งมีคุณค่าแก่ตนเองอย่างลึกซึ้ง นอกจากนั้นยังอดที่จะคิดต่อไปอีกไม่ได้ว่า **“ถ้าครูหรือผู้ใหญ่คนไหน มีรากฐานที่ขาดสิ่งนี้เสียแล้ว การจะหวังให้ศิษย์หรือผู้ซึ่งทำงานอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบมีโอกาสเจริญด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมร่วมกับงานที่ตนทำย่อมเป็นไปได้ยาก”**

จากผลการปฏิบัติโดยบุคคลซึ่งเป็นผู้นำดังกล่าว ทำให้มีนิสิตสนใจออกไปทำงานในชนบท ระหว่างช่วงปิดภาคการศึกษาติดตามมาอีกหลายกลุ่ม จากการเริ่มต้นโดยฐานกลางได้มีการแยกออกไปเป็นระดับภาค เช่น กลุ่มนิสิตภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ตนก็ได้ให้ความสำคัญโดยทั่วถึง จากการลงไปร่วมปฏิบัติอย่างปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชัง

หลังจากนั้นก็ได้ยินเสียงสะท้อนจากกลุ่มนิสิตอีกด้านหนึ่งว่า **พวกนี้ดีแต่ออกไปช่วยคนข้างนอก แต่ในมหาวิทยาลัยไม่เคยคิดจะช่วย**

* วิธีแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างสองด้าน

หลังจากนั้นไม่นาน ผู้เขียนได้ยินเสียงสะท้อนมาเข้าหู จากกลุ่มนิสิตอีกด้านหนึ่งทำนองว่า **พวกนี้ดีแต่ออกไปช่วยคนข้างนอก ส่วนในบริเวณมหาวิทยาลัยของตัวเองกลับปล่อยให้รก** ในที่สุดก็เกิดกลุ่มอาสาสมัครซึ่งลงทำงานระหว่างช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ แต่เท่าที่สังเกตก็มีหลายคนที่ออกไปงานอาสาสมัครในชนบทลงมาร่วมด้วย

ผมมองเห็นโอกาสลงไปร่วมทำงาน ลงไปลอยคออยู่ในคูน้ำ โภชยะและฝัก
 ครอบร่วมกับทุกคนอย่างมีความสุข หลังเสร็จจากในรั้วมหาวิทยาลัยแล้ว ยังพอมี
 เวลาจึงเลยออกไปลงทำความสะอาดในคูข้างถนนสาธารณะ ในขณะที่มีรถเก๋งหรูๆ
 วิ่งผ่านไปมาเป็นช่วงๆ

ผมสังเกตเห็นคนในรถหลายคันยกมือไหว้ ซึ่งตนก็รับไหว้อย่างนอบน้อม ส่วน
 ในใจก็คิดว่า นี่คือการสอนลูกศิษย์โดยไม่ต้องสอนอีกลักษณะหนึ่ง เนื่องจากเชื่อ
 ว่าลูกหลานผมหลายคนที่มีมองเห็นภาพเช่นนั้น คงจะคิดได้ว่าการศึกษาที่มีคนเคารพ
 นับถือ หากมีเพียงการแต่งตัวโก้หรูแล้ววางตัวอยู่บนที่สูงเท่านั้น ทุกสิ่งจึงน่าจะ
 ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ซึ่งตนเชื่อว่าอยู่กับพื้นดินมากกว่า

การที่ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้นำมีรากฐานความคิดเปิดกว้าง ช่วยให้สามารถครอบคลุม
 สภาพความขัดแย้งไว้ได้ทั้งหมด ย่อมช่วยให้รากฐานความคิดซึ่งแตกต่างกัน เนื่องจาก
 วยั่งยืนน้อยทำให้ขาดประสพการณ์ ค่อยๆ ละลายหายไปอย่างเป็นธรรมชาติ โดยที่ไม่
 ต้องพูดว่าให้เข้าใจกันได้ ดังเช่นที่มักกล่าวกันว่า พุดก่อนทำ หรือพุดแล้วไม่ทำ ก็คง
 ไม่ช่วยแก้ปัญหาอะไรได้มาก

* ธรรมชาติได้ช่วยสอนให้มองเห็นสังขาร จากการไปใช้ชีวิตร่วมกับลูกศิษย์

มีอยู่ปีหนึ่ง ซึ่งตนรู้สึกประทับใจมาก เนื่องจากได้ความคิดที่มองเห็นสังขาร
 จากช่วงนั้น “ที่อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ทางการได้ประกาศเป็นพื้นที่สี
 ชมภูเข้ม หมายถึงเขตของสมุของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ มีการโจมตีฆ่าเจ้าหน้าที่
 ค่อนข้างรุนแรงมาก แต่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ส่งหน่วยสำรวจออกไป
 พิจารณาตั้งค่ายอาสาพัฒนาในบริเวณนั้น

สภาพธรรมชาติของที่นั้นยังคงเป็นป่าค่อนข้างหนาทึบ ลึกเข้าไปจากถนนสาย
 หลักประมาณ ๕-๖ กิโลเมตร บริเวณซึ่งไปใช้เป็นที่ตั้งค่าย มีลำธารน้ำใสไหลผ่าน
 ด้านหลังด้วย จึงนับว่าเหมาะสำหรับใช้เป็นที่พักแรม

ตามปกติ ชีวิตการทำงานในค่ายแต่ละแห่ง นับตั้งแต่ตื่นนอนตอนตีห้า ไปจน

กระทั่งถึงพลบค่ำ ทุกคนจะลงทำงานร่วมกันตามแผนงานที่วางไว้โดยไม่มีครุฑ แต่ นิลิตซึ่งเป็นหัวหน้างานแต่ละสายจะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง นอกจากนั้นสมาชิก ค่ายซึ่งแบ่งงานกันทำเป็นเรื่องๆ จะมีการหมุนเวียนกันไปเพื่อให้ทุกคนมีโอกาสสัมผัส กับงานทุกลักษณะ

นอกจากนั้น หลังอาหารมื้อค่ำแล้ว จะมีการจัดสนทนาการร่วมกับชาวบ้าน รวมทั้งลูกหลาน เพื่อสร้างความสนิทสนม และสานต่อไปถึงการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างใช้ชีวิตอยู่ที่นั่นด้วย จนกระทั่งถึงเวลา ๓ โมง ทุกคนก็จะมารวมกันกลางลาน ดินหน้าเต็นท์ เพื่อสวดมนต์ แล้วจึงแยกย้ายกันเข้านอน โดยผู้ชายไปเดินที่ผู้ชาย ส่วนผู้หญิงไปเดินที่ผู้หญิง ซึ่งการวางเต็นท์จะตั้งเต็นท์ผู้ชายไว้ด้านนอก เพื่อความปลอดภัยของผู้หญิงซึ่งควรมีมากกว่า

ผมจะเดินทางไปใช้ชีวิตสัมผัสกับทุกค่าย และไม่ว่าไปพักค่ายไหน ตนจะมีนิสัย “นอนทีหลัง-ตื่นก่อนลูกศิษย์เสมอ” นอกจากนั้น อาศัยที่ผมเป็นคนรักดนตรี จึงมักจะพกหีบเพลงปาก (เม้าท์ออร์แกน-โครโมนิกา) ซึ่งสะดวกแก่การพกพาเอาติดตัวไปด้วยเสมอ

หลังจากลูกศิษย์เข้านอนแล้ว และไฟฟ้าดับหมดแล้ว ผมจะนั่งเป่าหีบเพลง ปากท่ามกลางความมืดและความเงียบสงบต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าตนจะรู้สึกง่วง ส่วน ในใจลึกๆ จะมีจินตนาการที่มุ่งหวังถึงสังคมอย่างใจจดใจจ่อ จากชีวิตอนาคตของ เยาวชนเหล่านี้ ซึ่งตนวาดภาพไว้เสมือนเป็นลูกหลานตัวเอง ซึ่งความรู้สึกขณะนั้น มันเป็นบรรยากาศที่ทำให้ผมมีความสุขอย่างไม่อาจถอดวิญญานออกมาอธิบาย ให้สมจริงได้

สภาพของป่าในเขตอำเภอนาสารขณะนั้น มันอาจทำให้หลายต่อหลายคนรู้สึกว่า เสี่ยงอันตรายมาก แต่ตนกับไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นเลยแม้แต่น้อย คงเป็นเพราะ จิตใจมีพลังจากอีกด้านหนึ่งซึ่งแรงกว่ามาก

ท่ามกลางบรรยากาศของฤดูร้อนในช่วงเดือนเมษายน ตนยังจำภาพซึ่ง ตรงใจได้ดีว่า “คืนวันนั้นพระจันทร์เต็มดวง” หลังจากทุกคนเห็นเหนื่อยจากการ ตรากตรำทำงานมาแล้วทั้งวัน หลังจากสวดมนต์เสร็จทุกคนก็เข้านอนพักผ่อนกัน

หมด ส่วนผมยังคงนั่งอยู่มุมหนึ่งของค้าย ท่ามกลางความมืดจากแสงไฟฟ้าร่วมกับความเงียบสงัดของธรรมชาติอย่างมีความสุข

ผมนำทิบเพลงปากออกมาเป่าเล่นจากจินตนาการซึ่งตนมีอยู่ในหัวใจที่ไฝ่ฝันถึงอนาคตของเยาวชนอันถือเสมือนเป็นลูกหลานของตน มันทำให้เกิดความรู้สึกจากใจขึ้นมาว่า เราช่วยกล่อมให้เขาอนหลับกันอย่างสบาย ก่อนที่วันใหม่จะมาถึงพร้อมกับนำเอางานซึ่งเปิดโอกาสให้เรียนรู้กลับมาสู่ชีวิตคนอื่นเป็นที่รักเหล่านี้ อีกรอบหนึ่ง ผมนั่งเล่นทิบเพลงปากต่อมาด้วยจิตใจที่ไฝ่ฝันอยู่กับอุดมการณ์จนกระทั่งร่วมสองยามจึงเข้านอน

อย่างไรก็ตาม ตนมีความต็มต้ำกับบรรยากาศเช่นนี้มานานมาก แม้ขณะที่เอนหลังนอนกับพื้นดินซึ่งมีผ้าใบเก่าๆ ผืนเดียวรองรับไว้ แต่มันก็ไม่มีอิทธิพลที่จะตัดความรู้สึกซึ่งหยั่งรากลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้งให้แยกออกจากกันได้

ดังนั้น แทนที่หลังถึงพื้นดินแล้วก็หลับผลอย ทั้งจิตวิญญาณและสมองยังคงตื่นอยู่ตลอดเวลา และเดินหน้าต่อมาอีกนานพอสมควร ทั้งนี้และทั้งนั้น อิทธิพลความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคน ไม่ว่าจะมากมีน้อย มันไม่แรงพอที่จะกลบกลืนความรู้สึกจากอีกด้านหนึ่งได้ สายตาผมยังคงมองผ่านความมืดที่เกิดจากเงาหลังคาเต็นท์ออกไปยังทั้งสองด้าน ซึ่งมีลูกศิษย์ผู้ชายนอนเรียงราย ถัดออกไปจากตนเพราะเหนื่อยอ่อน ขณะที่วัยและประสบการณ์ยังไม่ช่วยให้คิดอะไรได้มากนัก

ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากด้านหัวท้ายของเต็นท์เปิดไว้ กับมีแสงสะท้อนจากพระจันทร์ซึ่งส่องสว่างอยู่ด้านนอกส่องผ่านเข้ามากระตุ่นความรู้สึกให้คิดได้อย่างลึกซึ้ง

* สภาพธรรมชาติที่นั่นได้สอนให้เข้าใจปรัชญา

ผมรู้สึกเสมือนว่า ตนหลับไปจิบเดียว แล้วตื่นขึ้นมาพร้อมๆ กับวิญญาณและสมองซึ่งตื่นตัวอยู่เสมอ เข้าใจว่าน่าจะเป็นเวลาประมาณตีสามกว่าๆ เห็นจะได้ ในที่สุดก็นอนอยู่ต่อไปอีกไม่ไหว จึงลุกขึ้นค่อยๆ เดินออกมาจากเต็นท์ ตรงไปนั่งลงที่

ไม้กระดานแผ่นหนึ่งซึ่งทำเป็นม้านั่ง จากน้ำพักน้ำแรงของลูกศิษย์เพื่อเอาไว้ใช้งานชั่วคราว โดยไม่ลืมหักเอาทิบเพลงปากติดตัวออกมาด้วย

ตนยอมรับว่า ท่ามกลางความเจียบสัจด์ ณ จุดนี้เอง ที่ช่วยให้มองเห็นแสงสว่างผุดขึ้นจากรากฐานจิตใจแปรเป็นภาพใหม่อีกภาพหนึ่งซึ่งตนไม่เคยมองเห็นมาก่อน ในขณะที่พระจันทร์เต็มดวงคล้อยไปสู่อีกด้านหนึ่งของท้องฟ้าที่ใสสะอาดมาก คงมีปุยมะฆาตกลุ่มเล็กๆปรากฏอยู่ห่างๆไม่มากนัก

ท่ามกลางสภาพบรรยากาศธรรมชาติก่อนยามย่ำรุ่งซึ่งค่อนข้างเย็นสบายตามผมมองมุ่งไปยังเงาต้นไม้ในป่าทิบอย่างรวมๆ ซึ่งตัดกับแสงจันทร์บนท้องฟ้าเป็นฉากหลัง ทำให้มองเห็นลัทธิธรรมอันถือเป็นปรัชญาชีวิตของมนุษย์ที่อยู่ร่วมวิถี เกิด-แก่-เจ็บ-ตาย ด้วยกันอย่างไม้อาจแยกออกจากกันได้

ผมมองเห็นภาพรวมของชีวิตพันธุ์ไม้มานานาชนิด ซึ่งภายในนั้นมีความหลากหลายของรูปลักษณะ รวมถึงภาวะการเปลี่ยนแปลงที่ผสมผสานเป็นเนื้อเดียวกันบนพื้นฐานธรรมชาติได้อย่างชัดเจนมาก พลันภาพที่มองเห็นก็เปลี่ยนมาเป็นความคิดซึ่งช่วยให้เข้าใจความจริง ณ ตรงนั้นเอง

ภายในเงาที่สะท้อนออกมาจากภาพรวมของธรรมชาติซึ่งมองเห็นอยู่ตรงหน้า น่าจะมีพันธุ์ไม้ รวมทั้งชีวิตสัตว์ใหญ่น้อยนานาชนิดพึ่งพาซึ่งกันและกันมาโดยตลอด ถ้าใครจะถามว่ามีกี่ชนิดก็คงจะตอบไม่ได้ โดยเหตุที่รู้ว่าวันนี้ ชั่วโมงนี้ นาทีนี้ แม้วินาทีนี้มีชนิดนี้ชนิดนั้น วันหน้า ชั่วโมงหน้า นาทีหน้า แม้วินาทีหน้า ย่อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งแน่นอนที่สุดย่อมมีทั้งที่ดับสูญไปและที่เกิดขึ้นใหม่

แม้ใครอาจนำมาอ้างจากความรู้สึกว่า ชนิดนั้นชนิดนี้กำลังใกล้จะสูญพันธุ์ ย่อมทำให้เห็นความจริงว่า มันเป็นเรื่องของธรรมชาติ จึงไม่ทำให้ตนหลงกลลวงของมนุษย์ด้วยกันเอง หากกลับมองเห็นโอกาสเรียนรู้ความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้น แม้มองที่ภาพความหลากหลายของรูปร่างหน้าตา ย่อมช่วยให้เห็นภาพเดียวกันได้ไม่ยาก

นอกจากนั้นยังมองเห็นความจริงต่อไปอีกว่า ต้นที่มีขนาดสูงใหญ่และมีกิ่งก้านสาขาปกคลุมอย่างกว้างขวางย่อมทำหน้าที่ให้ร่มเงาและความชุ่มชื้น รวมทั้งช่วยปกป้องภัยอันตรายจากแรงลมให้แก่ต้นเล็กซึ่งพึ่งเกิดมาใหม่ โดยเหตุที่

ยังไม่แข็งแรงพอจะพึ่งตนเองได้อย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม ลัทธิธรรมได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ทุกสิ่งย่อมมีทั้งด้านนอกซึ่งเห็นได้ด้วยตาธรรมดา กับด้านในซึ่งมองด้วยความรู้ความเข้าใจจากรากฐานของแต่ละคน ดังนั้นแม้แต่การมองต้นไม้ใหญ่ ก็ควรจะได้รู้ว่า เพราะแต่ละคนมีรากฐานที่ยิ่งลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง จึงช่วยให้สามารถดำรงอยู่ได้ และทำหน้าที่ปกป้องต้นเล็ก ๆ อันเป็นส่วนหนึ่งภายในความสมบูรณ์ครบถ้วนของธรรมชาติ ได้มีโอกาสเติบโตขึ้นมาแทนต้นใหญ่ ซึ่งในที่สุดก็คงต้องผ่านพ้นไปตามอายุขัย ไม่ว่าจะเร็วหรือช้า

นอกจากนั้น พันธุ์ไม้นานาชนิดซึ่งมีความหลากหลายด้วยรูปลักษณะ ไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็ก ยังมีหน้าที่ป้องกันมิให้ความสมบูรณ์ของพื้นดินอันถือเป็นองค์รวมที่เป็นพื้นฐานรองรับชีวิตของตน จำต้องสูญเสียไป เพราะถูกชะล้างไปเพราะความแรงของกระแสลม รวมทั้งผลกระทบจากการถูกชะล้างโดยสายฝน ตนจึงมองเห็นความจริงได้จากภาพทั้งหมดว่า แม้มองที่ต้นไม้ ไม่ว่าจะต้นใหญ่ต้นเล็ก ย่อมมีความสำคัญเอื้อซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียมกันทั้งสองด้าน

ช่วยให้นึกถึงสิ่งซึ่งชนรุ่นก่อนเคยกล่าวเตือนลูกหลานไว้ว่า “จงอย่ายกตนข่มท่าน” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่มีโอกาสเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ ไม่ควรยกตนข่มผู้ซึ่งยังเด็กกว่าตน ขอให้มิแต่การทำความเข้าใจ มีเมตตาธรรม และรู้จักให้อภัย น่าจะช่วยให้สังคมและโลกดีกว่าเท่าที่เป็นมาแล้ว

ความคิดซึ่งได้จากการมองภาพรวมของป่า ยังไม่หยุดลงแค่นั้น เพราะผมเป็นคนที่มีกรอบกำหนดตัวเองไม่มากนัก จึงสามารถสานความเข้าใจต่อมาถึงมนุษย์ ซึ่งถือเป็นอีกส่วนหนึ่งที่อยู่ในภาพรวมของธรรมชาติด้วย ทำให้รู้ต่อไปอีกว่า แม้มนุษย์จะไม่ใช่ลักษณะของชีวิตซึ่งยึดติดพื้นดินอยู่กับที่เช่นต้นไม้ แต่ก็มีจิตวิญญาณอันถือเป็นรากฐานที่ควรจะให้เจริญงอกงามที่ยิ่งลงลึกซึ้งอย่างอิสระ โดยที่มีความสอดคล้องกันกับความเจริญเติบโตของด้านร่างกาย

ดังเช่นต้นไม้ทุกต้น แม้ว่าจะมีรูปลักษณะหลากหลาย หากแต่ละต้นมีโอกาสเติบโตขึ้นมาจากรากและโคนอันถือเป็นของจริง โดยที่มีรากฐานยังคงอยู่ที่พื้นดินผืนเดิม อีกทั้งมีโอกาสที่ยิ่งลงลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทุกชีวิตย่อมสามารถทำหน้าที่ได้อย่าง

สอดคล้องกันกับเหตุผล ช่วยให้ทุกชีวิตและทุกสิ่งภายในป่ามีการอยู่ร่วมกันได้อย่างมั่นคง ดังนั้นภาพสะท้อนที่เห็นได้จากป่า ก็คือภาพสะท้อนซึ่งอ่านได้จากสังคมด้วย

โปรดอย่าเข้าใจว่า สิ่งทีกล่าวนมาแล้วทั้งหมด มันเป็นภาพของอุปมาอุปมัย หากมองเห็นความจริงว่าทั้งสองด้านมีเหตุมีผลเชื่อมโยงถึงกันและเหตุที่แท้จริงนั้น อยู่ในรากฐานความรู้สึกรีกคิดของมนุษย์ซึ่งมีตัวเราแต่ละคนรวมอยู่ด้วยอย่างปฏิเสธมิได้

อนึ่ง การคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ ถ้าการปฏิบัติสอดคล้องกันกับการพูดซึ่งแต่ละคนกล่าวว่า ตนต้องการอิสระ ถ้ามองเห็นความจริงว่า อิสระที่แท้จริงควรเริ่มต้นจากรากฐานความคิด คงไม่ปฏิเสธที่จะยอมรับความจริงว่า ทุกสิ่งควรเริ่มจากการปฏิบัติ และควรเริ่มต้นที่ตนเองก่อนอื่น หากสามารถเข้าใจได้ถึงปรัชญาของการมีส่วนร่วมได้อย่างลึกซึ้ง

ผมพบสังฆธรรมดังกล่าวจากที่นั่นอย่างไม่เคยคาดคิดมาก่อน ซึ่งกรณีอย่างนี้ตนเคยพบมาแล้วจากอดีตแทบทุกเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากช่วงที่ผ่านมานานพอสมควร ทำให้สนใจค้นหาความจริงว่า ทำไมชีวิตตนจึงเป็นเช่นนี้มาตลอด หลังจากพบความจริงแล้ว จึงนำมาสรุปได้ว่า ถ้าทุกสิ่งที่ผ่านมามีการเติบโตขึ้นสู่ที่สูงอย่างเป็นธรรมชาติ วิธีการดำเนินชีวิตย่อมไม่ตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อความเสียหาย

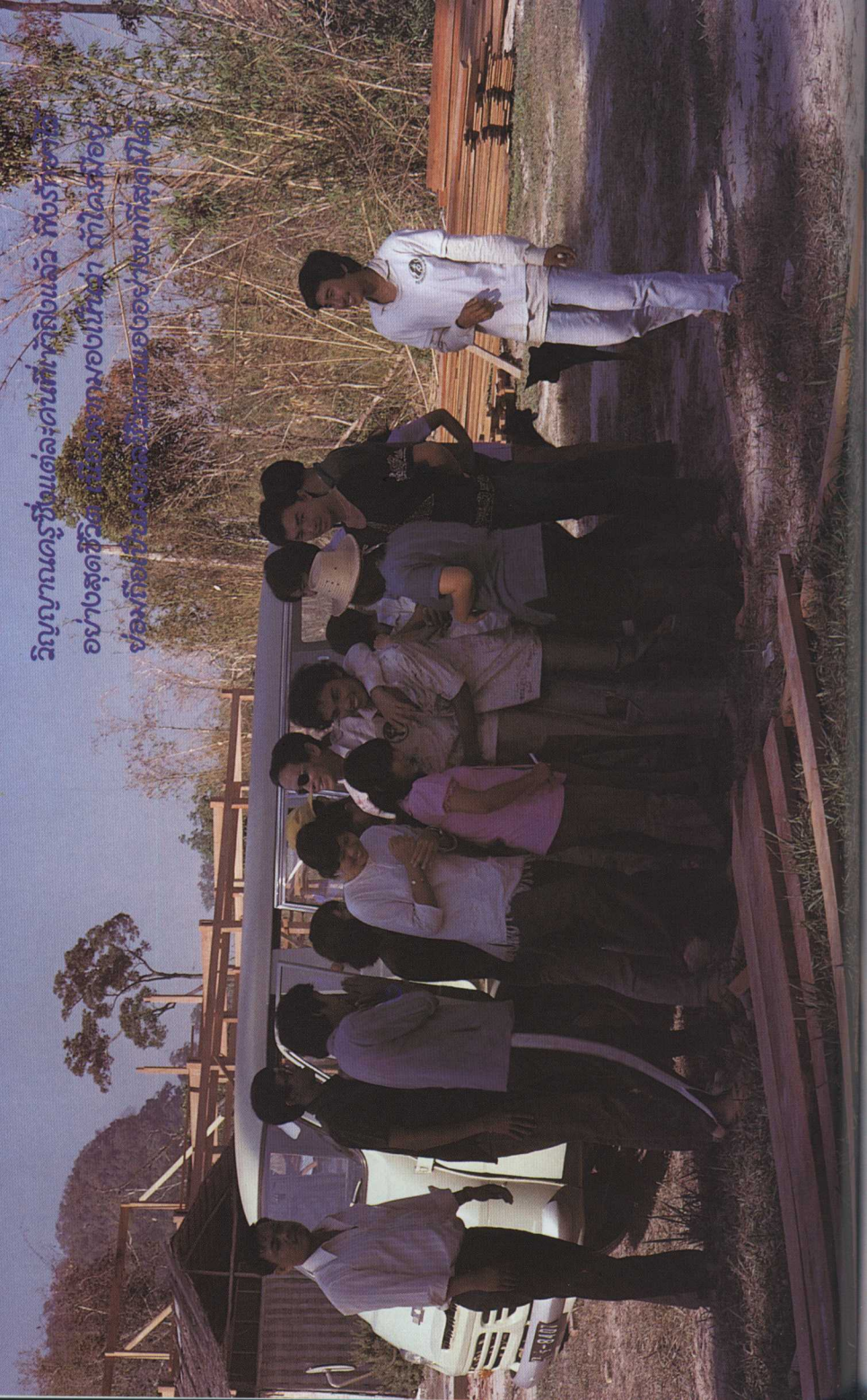
ถ้าสามารถมองเห็นความจริงซึ่งมีทั้งสองด้าน ย่อมพบคติธรรมได้ว่า ความเป็นธรรมชาติกับความอยากเป็นสิ่งร่วมกันอยู่ในวัฏจักรเดียวกัน โดยมีรากฐานจิตใจมนุษย์แต่ละคนเป็นแกน ดังนั้นถ้าบุคคลใดละลดความอยากลงไปได้ ความเป็นธรรมชาติย่อมเกิดขึ้นเอง ทำให้ทุกขั้นตอนซึ่งชีวิตตนพึงก้าวไปข้างหน้า มีความปลอดภัยมากขึ้น

ผมพบสังฆธรรมเท่าที่ได้นำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้จากที่นั่น อันเป็นที่ซึ่งมีศิษย์ชกัจจุ จิตใจให้ตนไปที่นั่น จนกระทั่งทำให้ภาพอันล้าลึกลับด้วยคุณค่าดังกล่าวเข้าไปปรากฏอยู่ในหัวใจ แม้เวลาผ่านพ้นมากกว่า ๒๐ ปีแล้ว ตนก็ยังไม่เคยลืมหรือเลือนรางลงไปแม้แต่น้อย

ขอได้โปรดเข้าใจว่า กลัวขงไม้กัันรู่นี้ นาใช้ธรรมชาติซึ่งแต่ละคนมี
โอกาสทบเนิ่นกันได้ทั่วไปในปัจจุบันไม่ หากเป็นพันธุ์ที่ฉั้นตึงชื่อ
ว่า “ความรัก” ซึ่งทนมุ่งมันอย่างแน่วแน่ ที่จะปลูกไว้
ในเทื่อร่วมโลกมีโอกาสนั้นหมอง่างทั่วถึงกันอย่างเป็ธรรมชาติ

วิถึนญานเดรัฐซึงแตละตะคนทีหัดถึถึงแล้ว กั๊งร่ำซำฮั้ว
อง่างสุดหิ่วิต ะมีนญานองนัันฉ่า ถ้าใดฮั้วอยู่
ซุ่มกั๊งนัันนญานองอย่างนากัฮั้วได้

นอกจากนั้นยังสืบสานความเชื่อมั่นต่อมาอีกว่า ถ้ามีความรักต้นไม้จริง ย่อมสะท้อนภาพการปฏิบัติให้เห็นได้ชัดเจนว่า มีความรักในเพื่อนมนุษย์ด้วย ดังนั้นบุคคลผู้เห็นแก่ตัว แม้จะพูดว่าตนรักต้นไม้ แต่แท้จริงแล้วสิ่งซึ่งแฝงเร้นอยู่ภายในรากฐานก็คือ ความต้องการผลประโยชน์ส่วนตนจากต้นไม้เท่านั้น

* **ตนได้สังสรรค์ซึ่งมีกระแสจิตวิญญานระหว่างครูกับศิษย์ที่เชื่อมโยง ถึงกันอีกครั้งหนึ่ง**

ผมนั่งเพลินอยู่กับการค้นหาความจริงจากธรรมชาติในยามตึกสงบ ณ จุดนั้น โดยไม่ละโอกาสที่จะใช้ทั้งสติปัญญาและความคิด จากพลังซึ่งมีความกระตือรือร้นที่ต้องการเรียนรู้ทุกรูปแบบอย่างไม่หยุดนิ่ง จนกระทั่งนำตนมาถึงจุดซึ่งมองเห็นส่วนที่เชื่อมโยงถึงกันระหว่างครูกับศิษย์อีกครั้งหนึ่ง

แล้วจึงนำทียบเพลงปากอันเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวที่สุดในขณะนั้น ขึ้นมาเป่าเพลงเย็นๆ เสมือนใช้เสียงเพลงเป็นสื่อธรรมชาติ ช่วยถ่ายทอดกระแสคุณธรรมและเมตตาธรรม ท่ามกลางความเจียบสงัดอีกครั้งหนึ่ง เสมือนช่วยผ่อนคลายความเครียดรวมทั้งความรู้สึกหวาดระแวงภัยอันตราย ให้เปลี่ยนมาเป็นความสุนทรีย์ลึกซึ้งยิ่งขึ้นกับทุกคน และคงหาใช่แต่เพียงบรรดาศิษย์ซึ่งเสมือนลูกหลานเราซึ่งอยู่ในรั้วค่ายครั้งนั้น ถ้ามองที่อุดมการณ์ก็น่าจะเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งว่า คือสื่อจากใจซึ่งสานถึงทุกคนซึ่งดำรงชีวิตอยู่ในโลกกว้างมากกว่า หากรากฐานจิตใจผู้ปฏิบัติเปิดกว้างจริง

อีกครั้งหนึ่ง โดยที่ตนไม่ได้คาดคิดมาก่อนเลยแม้แต่น้อย ท่ามกลางเสียงเพลงร่วมกับความเจียบสงัด โดยมีแสงจันทร์ซึ่งแม้ว่าจะคล้อยไปด้านหลังมากแล้วมีเงาของลูกศิษย์คนหนึ่งปรากฏออกมาจากหน้าเต็นท์หญิงซึ่งอยู่ไม่ห่างกันมากนัก เดินก้าวมุ่งมายังผมด้วยความเร็วมากขึ้น จนกระทั่งถึงตัวแล้วโผล่เข้ามาทอดไว้แน่น เขาร้องให้สะอึกสะอื้นจนกระทั่งน้ำตาไหลออกมาเปียกหน้าอกเสื้อผมจนชุ่ม

ผมวางทียบเพลงปากลงข้างๆ ตัว แล้วใช้มือขวาลูบหัวเขาเบาๆ จากความรู้สึกเมตตาเสมือนลูกคนหนึ่ง ซึ่งปกติก็มีความรู้สึกเช่นนั้นกับเยาวชนทุกคนอย่างเป็น

ธรรมชาติอยู่แล้ว จากประสบการณ์พื้นฐานเท่าที่มีโอกาสสัมผัสกับปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะของเยาวชนคนรุ่นหลัง และสนใจนำมาวิเคราะห์ค้นหาเหตุผลอย่างไม่ถึงเฉยช่วยให้คาดการณ์ได้ไม่ผิดว่า อะไรมันเกิดขึ้นกับลูกสาวผมคนนี้

ทั้งนี้และทั้งนั้น ตั้งแต่ก้าวเท้าเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในค่ายอาสาพัฒนาแห่งนี้ ตนก็ไม่ละเลยที่จะศึกษาหาความรู้จากทุกเรื่อง จึงทราบว่า เขาได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นำกลุ่มกิจกรรมสายหนึ่งบนพื้นฐานค่ายอาสาพัฒนาแห่งนี้โดยมีเพื่อนๆ กลุ่มหนึ่งร่วมกันทำ ผมทราบว่าเขาเป็นคนเอาจริงเอาจังมาก แต่ยังขาดประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติของแต่ละคน จึงทำให้รู้สึกผิดหวังค่อนข้างรุนแรง และต้องการผู้ใหญ่ซึ่งเป็นหลักทางใจที่จะช่วยหาทางออกให้ในขณะนั้น

ดังนั้นผมคิดว่าตนไม่พูดอะไรเลย การที่เขามีโอกาสเข้ามาหา ย่อมเป็นส่วนหนึ่งซึ่งมองเห็นทางออกและมีผลผ่อนคลายได้ระดับหนึ่ง เนื่องจาก **แรงศรัทธาร่วมกับการมีโอกาสปฏิบัติ มีผลผ่อนคลายความรู้สึกอย่างสำคัญ** หากความคิดดังกล่าวสามารถรู้สึกได้จากผู้ใหญ่ซึ่งทำหน้าที่เป็นร่วมโพธิ์ร่มไทรให้กับเยาวชน

ผมคิดว่าคืนวันนั้น คงเป็นช่วงที่เขาอ่อนหลับสนิทได้ยาก และเห็นว่ามันเป็นโอกาสที่เหมาะสมมากเนื่องจากเป็นช่วงซึ่งผมพักอยู่ในค่ายนั้นพอดี จากอีกด้านหนึ่งตนก็เห็นว่าเป็นจังหวะเหมาะสมสำหรับตัวเอง ที่จะช่วยให้ตนมีโอกาสเรียนรู้ปัญหาจากจิตวิญญาณของศิษย์ ดังเช่นที่เคยกล่าวว่า **ศิษย์สอนผมโดยไม่ได้สอน** แต่มีผลสอนถึงจิตใจและความคิดของคนเป็นครูอย่างสำคัญมาก

ท่ามกลางความเงียบสงบของบรรยากาศ ซึ่งช่วยให้เกิดสติร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยเริ่มต้นจากผู้ใหญ่ก่อน ผมพูดในแง่คิดแก่เขาอย่างเรียบๆ ว่า “**ลูกเอ๊ย มันไม่ใช่สิ่งเลวร้ายอะไรหรอกนะ หากเป็นครูอันล้ำค่าสำหรับชีวิตอนาคตของลูกเอง ซึ่งอาจหาเรียนจากครูคนไหนในท้องเรียนได้ยากมาก และนี่คือความคิดจากพ่อแม่ที่สนับสนุนให้ลูกๆ ทุกคนออกจากห้องเรียน ลงมาทำงานที่พื้นดินอย่างนี้ โดยที่ตัวพ่อแม่ก็มาร่วมด้วย และน่าจะได้มากกว่าลูกๆ เสียอีก** เนื่องจากพื้นฐานผ่านประสบการณ์มากกว่า”

ผมสังเกตเห็นเขานั่งสงบอยู่ใกล้ๆ อีกพักใหญ่ แล้วก็หันมากราบลงที่ตัก

เสร็จแล้วจึงเดินกลับไปยังเตียงอันเป็นที่พักอย่างเงียบๆ ผิดกันกับขาออกมาซึ่งเดินค่อนข้างรีบร้อน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้หาได้คลาดไปจากการนำมาคิดค้นหาเหตุผลจากตัวผมเองแม้แต่น้อย ช่วยให้ได้รับบทเรียนโดยมีศิษย์เป็นครูสอนอีกครั้งหนึ่ง

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว เป็นเพียงกรณีเดียวซึ่งหยิบมาเป็นตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้เท่านั้น ยังมีกรณีซึ่งให้บทเรียนแก่ชีวิตตัวเองอีกอย่างหลากหลาย ซึ่งหากใครถามขึ้นตนจะจำได้ทุกเรื่อง นี่คือการยืนยันคำพูดซึ่งช่วงหลังๆผมมักกล่าวไว้ในที่ต่างๆว่า ตนให้ลูกศิษย์และชนรุ่นหลังเป็นครูอย่างลึกซึ้ง ทำให้นึกถึงคำพูดของชนรุ่นก่อนที่ปรารภฝากไว้กับลูกหลานว่า **จงเป็นคนเห็นหัวคนกันเสียบ้าง** ผมขออนุญาตนำมาพูดต่อไปว่า บุคคลผู้ซึ่งตกอยู่ในสภาพ **“มองไม่เห็นคน”** เท่านั้น ที่ไม่อาจเข้าใจเหตุผลซึ่งนำมาแล้วได้

ผมรับสารภาพว่า ช่วงซึ่งทำหน้าที่บริหารงานในมหาวิทยาลัยฯ ตนเอาเวลาและสมองมาใช้คลุกคลีและเรียนรู้ความจริงจากศิษย์อย่างน่าสนใจ มากกว่าการนำไปใช้วางแผนก่อสร้างวัตถุและเน้นบทเรียนบนแผ่นกระดาษ แม้การคิดจัดงบประมาณการเงิน ตนก็หวังแต่เพียงขอให้เป็นไปตามเหตุผล โดยไม่นำตัวเองไปเกี่ยวข้องวิ่งเต้นแย่งชิงกับใคร

จึงพบความจริงว่า ในประเด็นสิ่งก่อสร้างจะเป็นไปตามปกติ แต่ในช่วงนั้นกลับมีบุคคลภายนอกเข้ามาแสดงน้ำใจบริจาคเครื่องมือและเครื่องใช้เป็นประจำ สิ่งเหล่านี้สอนให้รู้ว่า เราดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานศรัทธามากกว่าการคิดตะเกียกตะกายไปแสวงหาวัตถุ

ผมไม่เคยให้ความสนใจกับคำสรรเสริญเยินยอต่างๆ จึงช่วยให้มีสมาธิมุ่งมั่นอยู่กับการทำงานซึ่งมีอุดมการณ์อยู่กับบรรดาศิษย์ ซึ่งคงไม่เพียงภายในรั้วมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เท่านั้น ทำให้มองเห็นว่า มีนิสิตนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆเลยไปถึงนักเรียนบางโรงเรียนเข้ามาขอร่วมกิจกรรมด้วย

อยู่มาวันหนึ่ง มีอาจารย์ในมหาวิทยาลัยฯ บางคนมากระซิบถามว่า อาจารย์ทำอย่างไรครับ มหาวิทยาลัยเกษตรจึงตั้งยั้งกะพลู? ผมจึงตอบไปอย่างเรียบง่ายว่า **“ตนก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าทำไม”** แต่จริงๆ แล้วประเด็นคำถามเช่นนี้ น่าจะมีคำ

ตอบอยู่ในตัวของมันเอง เพียงแต่ใครสนใจหาความจริงย่อมพบได้เอง หากยังไม่สนใจเท่าที่ควร แม้ว่าบอกไปก็คงไม่เห็นอะไรชัดเจน

ในช่วงซึ่งตนได้รับการขอร้องให้เข้าไปรับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรกรีกเช่นกัน ถ้าเข้าใจเรื่องนี้ได้ก็คงไม่น่าแปลกใจอะไร ที่มีการนำตัวเองลงไปร่วมทำงานกับชาวนาชาวไร่อย่างต่อเนื่องกันมาโดยตลอด หลังจากถูกรัฐมนตรีคนอื่น ๆ แย่งชิงเงินงบประมาณกันไปจนแทบไม่มีอะไรเหลือไว้ให้ หากใครสนใจเรื่องนี้ อาจหาอ่านได้จากหนังสือ **เกษตรกรที่รัก** ซึ่งสำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดพิมพ์ขึ้นเมื่อช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๐

หลังจากพ้นตำแหน่งผู้บริหารออกมาแล้วพักหนึ่ง **ตนก็ตัดสินใจลาออกจากราชการก่อนเกษียณโดยไม่ขอรับเงินบำนาญ** และประกาศลี้จะไว้อย่างชัดเจนว่า **จะไม่ขอรับตำแหน่งใดๆที่มีอามิสอีกต่อไป** ซึ่งเวลาได้พิสูจน์ตัวเองมานานพอสมควรแล้ว

ประเด็นนี้ทำให้เข้าใจว่าเกิดจากผลกระทบซึ่งทำให้รู้สึกผิดหวังหรือน้อยใจอะไรไม่ หากรู้สึกว่ ชีวิตตนเรียนรู้มาจนถึงช่วง **ครบรอบวัญจักรภายในรากฐานจิตใจนานพอสมควรแล้ว** ดังนั้นหลังจากลาออกมาอยู่นอกระดานนอกหรืออาจกล่าวว่คือ **ด้านธรรมชาติ** ซึ่งช่วยให้มีโอกาสพึ่งพาตนเองมากขึ้น ทำให้มีคนมากหน้าหลายตา เข้าหา ช่วยให้ตนมีงานซึ่งต้องทำเพื่อเพื่อนมนุษย์กว้างขวางมากกว่าเก่า หรืออาจกล่าวว่คือ **งานที่ปราศจากรัฐสถาบันการศึกษาอันเป็นเพียงแค่งิ่งประดิษฐ์เท่านั้น**

ยิ่งช่วงหลังๆตนมีโอกาสมองเห็นภาพสะท้อนซึ่งมีเยาวชนเบียดเสียดเหยียดยัดกันเข้าไปสอบแข่งขันเข้ามหาวิทยาลัยกันอย่างเนืองแน่น ทำให้นึกถึงภาพซึ่งคนยุคก่อนเคยพูดไว้ให้คิดว่า **แมลงเม่าบินเข้ากองไฟ** ทำให้รู้สึกน่าสงสารชีวิตน้อยๆ เหล่านี้ กับอีกด้านหนึ่งก็มีผู้ใหญ่วิ่งเต้นตั้งมหาวิทยาลัย เพื่อเอาไว้ใช้เป็นเครื่องมือบริโภคนคุณค่าของชีวิตชนรุ่นหลัง อย่างโหดเหี้ยม ยิ่งกว่าการถูกระหารชีวิตด้วยคมอาวุธเสียอีก

ภาพเหล่านี้มันสอนให้ผมรู้สึกว่ **ตนต้องมุ่งมั่นรักษาลิ่งซึ่งรักษามานานแล้ว** ตลอดชีวิตไว้อย่างดีทีสุด มันคงไม่ใช่การเอาตัวรอด อย่างที่บางคนซึ่งมีรากฐานยึด

ติดอยู่กับวัตถุเข้าใจ หากเป็นภาพจากอีกด้านหนึ่งซึ่งคนลักษณะดังกล่าว สามารถเข้าใจได้ยาก

ทำให้นึกถึงแง่คิดซึ่งคนรุ่นก่อนเคยผูกไว้เป็นกลอนบทหนึ่งว่า **รู้อะไรไม่สู้รู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี** ซึ่งผู้ที่ยึดติดวัตถุมักมีแนวโน้มทำให้เข้าใจว่า คนรุ่นก่อนสอนให้คนเห็นแก่ตัว แต่ถ้าเข้าถึงความจริงย่อมมองเห็นว่า ความคิดดังกล่าวเกิดจากภาวะสับสน จึงนำเอาความหมายของคำว่า การเอาตัวรอดกับการรักษาตัวรอดมาปนกัน

ความจริงแล้ว การรักษาตัวรอดหมายถึงการรอดพ้นจากภาวะครอบงำทางวัตถุหรืออีกนัยหนึ่งคือ การมุ่งมั่นรักษารากฐานตนเองให้อิสระมาได้โดยตลอด ซึ่งคุณลักษณะนี้ย่อมมีแต่การให้แก่เพื่อนมนุษย์ มากกว่าการคิดเอาเปรียบคนอื่น

ส่วนความหมายของคำว่า **วิชา** น่าจะมีความลึกซึ้งและกว้างไกลมากกว่าเพียงภาพซึ่งมองไปยังสิ่งที่อยู่ในรั้วสถาบันการศึกษาเท่านั้น

หลังจากกล่าวมายาวถึงช่วงนี้ หากสามารถทวนกลับไปทบทวนทำให้มองเห็นความจริงได้ สิ่งนั้นคือวิญญานครูซึ่งแต่ละคนที่เข้าถึงแล้ว พึงรักษาไว้อย่างสุดชีวิต เนื่องจากมองเห็นว่า ถ้าใครมีอยู่ย่อมถือเป็นมงคลแก่ชีวิตตนเองอย่างหาที่สุดมิได้

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๒

* "ครูครับ" ไม่ว่าวิไลญาณครูจะไม่วางมือห่างหนีตึกก็ตาม
ที่ต่อเสียงหนึ่งจากศิษย์ ซึ่งยืนยันความจริงว่า
ถ้าไม่ได้หนีออกจากร่างตน" อย่างที่มีบางคนมองเห็น

เมื่อประมาณช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๐ วันหนึ่งฉันได้พบปะทวิจารย์
ในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งว่า ส.ธรรมยศ ซึ่งเคยเป็นนักประพันธ์
ชื่อดังที่มีบทบาททางคดีนี้แห่งยุคอย่างว่าศิษย์หนุ่ม ในที่สุดก็ต้อง
หนีออกจากร่างตน

มันทำให้ฉันต้องหวนกลับไปคิดถึงเรื่องราวเก่า ๆ ย้อนหลัง
ไปประมาณ ๕๐ กว่าปี ซึ่งช่วงนั้นตนยังเรียนหนังสืออยู่ชั้นมัธยม
ปีที่ ๗ ในชั้นเรียนภาษาภาษาอังกฤษ มีครูคนหนึ่ง และคนนั้นก็ชื่อ
"ครู" ส.ธรรมยศ"

ครูเส็น ธรรมยศ เป็นครูที่มาสอนพิเศษเฉพาะวิชา "มีคำ
เรียนอยู่ในชั้นนี้ แต่จากความรู้สึกทำในคิดว่า ครูท่านนี้คงไม่รู้
สักคำ เนื่องจากนักเรียนมีมาก นอกจากนั้นท่านมาสอนเสร็จแล้ว
ก็กลับ

ท่านได้มอบใ้ให้นักเรียนในชั้นไปท่องโคลงภาษาอังกฤษบท
หนึ่ง ช่วงนั้นฉันรู้สึกว่ามันท่องไม่ได้ สักท้วงด้วยรู้สึกว่ายาก
ท่องด้วย พอถึงเวลาครูมาสอนอีกครั้งหนึ่ง จึงใ้ให้นักเรียน
ออกมายืนพูดทีละคน

ฉันออกมายืนพูดคำว่า ๗ กลิ่น ๗ จนกระทั่งนึกว่าแปลเสีย
แล้ว! แต่ครูก็ไม่ว่าอะไร คงปล่อยให้ผ่านไป สักครู่ ๗ กับ
ว่าไม่ต้องตรึงใจโทษนักเรียนคนเดียว

ตานั้นมาไม่มากนัก เห็นก็ตัดสินใจเวลาออกจากโรงเรียน
นั้น ออกกลับไปเรียนชั้นมัธยม ๖ ใหม่ ที่โรงเรียนซึ่งเล็ก
กว่าโรงเรียนเดิมมาก แต่มองยังมีโรงเรียนภาษาของรัฐที่รัฐบาล
ยังไม่รับรองวิทยฐานะ: ทั่วโลก ถ้าใครสงสัยว่าทำไมในที่สุดดิฉัน
เธอได้ไปเรียนที่ต่างประเทศก็เรียนเหมือนกัน ปร: ราชการชีวิต ซึ่ง
มีอยู่ในที่ต่าง ๆ

เราตกกันมา ๕๐ ปีเต็ม ๆ พอมาทบทวนว่า "ครูแล่นตาบดด้วย
คนนอกตาบดทั้งคน" ทำให้ฉันต้องจับปากกาขึ้นมาเขียนถึงครุท่าน,
นี่ บั้นต้นความหวังว่า "ครูคนที่ไม่ได้หอนตาบดทั้งคนอย่างพี่
บางคนรู้สึกแน่" อย่างน้อยก็มีฉันซึ่งเมื่อก่อนมีคนเดียว ซึ่งนึก
ถึงครูอย่างลึกซึ้ง

ฉันยังจำได้ว่า วันหนึ่งท่านเรียกถึงครด้วยคำพูด "ฉันนึก
ถึงใจดวงตาอวดฤสมทนั้น บทกวีตรุษนี้ที่ท่องแต่ท่องไม่ได้
เพราะไม่สนใจ มาถึงช่วงนี้ ๕๐ ปีแล้ว ใจดวงตาที่มันปรกฏ
ออกมาจากหัวใจฉันอย่างเมื่อก่อนจริงๆ จึงมีคำคมฝาก
ไว้ในรุ่นหลังทำไมคิดค้นเอาความจริงๆ ว่า มันไปอยู่
ที่ไหน?

MAN OF SPIRIT MAN OF WILL
MAN OF MUSCLE BRAIN AND POWER
FIT TO COPE WITH EVERY THING
THIS'S A WANT OF EVERY WHERE

NOT A WASHES WORD OF I CAN'T
BUT A NOBLE ONE I WILL TRY
DO WHAT EVER YOU WANT TO DO
THIS'S A TRUE AN EARNEST YIELD

ฉันคงไม่อาจแปลออกมาเป็นภาษาไทยได้ตามที่คิด เพราะรากฐาน
วิธี ๆ ของตนก็ไม่รู้ฝังร่ำ แม้สิ่งซึ่งอาจหาญเขียนออกมาเป็นภาษา
อังกฤษ ก็อาจผิดมางถูกบ้าง จึงขออนุญาต ถอดความเข้าใจออก
มาจากหัวใจ หวังว่าดีกว่า ตั้งนั้นหากผิดไปบ้าง ก็คงต้อง ขออภัย
ผู้รู้ได้โปรดอภัย

บุรุษแห่งอุดมการณ์ บุรุษแห่งพลังจิต
บุรุษแห่งสุรภาพ แกะสลักมีปัญญา
มีความพร้อมเสมอ ทั้งทำงานได้ทุกเวลา
นี่คือบุคคลที่สังคมพึงปรารถนา

ก็มีไม่ทราบพูดว่า 'ตันท่าไม่ได้'
 แต่จะพูดอย่างสมัครใจคือว่า 'ฉันจะพยายามทำอย่างดีที่สุด'
 ฉันจะทำทุกอย่างที่ตันท่าจะทำ
 หัดอดวิงวอนซึ่งห่างไปสักการเรียนรู้อุทิศตัวโดยแท้

เท่าที่เวลาผ่านไปนานแล้ว ๕๐ ปี ฉันไม่เคยมีโอกาสพบครู
 แส่น ธรรมยศสักเลย แต่หลังจากได้ทราบข่าว ครูท่านนี้ตาย
 แล้ว ก็ยังมีคนวิจารณ์ว่า ท่านตายในสภาพคล้าย "ตันทอน
 ตายข้างถนน" ด้วย มันทำให้ภาพในอดีตตามกลับมาอีก
 ครั้นนี้

ครูรับ โทษให้ผมเอกราบคิดที่ดวงวิญญาณของครู
 อย่างมีความสุข เพราะสิ่งซึ่งตันท่ามองมันห่มขี้ขี้มาแล้วทั้งหมด
 แม้ว่าร่องนั้นดูแล้วเสียดทานไม่สนใจสิ่งทีละน้อยเลย มันปรากฏ
 เป็นความใคร่ ตรงกับที่ครูสอนไว้ทั้งหมด

ฉันขออุทิศ ถอดหัวใจ ซึ่งท่านเรียกว่า "สื่อถึงครูได้" ออก
 มาพูดปากไว้แต่ฉันรู้แล้ว ว่า "ครูไม่ได้หนีออกจากข้างถนนนี้"
 หากหนีออกมาอย่าง สมัครใจแล้วของผู้เขียนโดยแท้แล้ว

อย่างนั้นก็มีศิษย์คนนี้ และเชื่อว่า ยังมีอีกหลายคน แม้
 ฉันรู้แล้วซึ่งไม่มีโอกาสสัมผัสกับ ครูผู้มี สกนตัวมาเลย ใน
 คนเคารพยกย่องวิญญาณของครู ซึ่งเชื่อว่า ยังมีต่อมา โดยที่
 อยู่กับศิษย์ ซึ่งมีคนไหนก็ได้ทั้งนั้น และฉันเชื่อว่า "ตันท่า
 ไร่อกราบลงตรงนั้นได้ทุกโอกาส"

ขอให้ท่านจงไปส่ง สรรพดีด้วยเถิด สักคนผู้ที่ยังไว้ใจไว้จริง
 ฉันขอวิงวอนว่า ในรักมาไว้อย่างดีที่สุด จากกรมผู้เขียน
 แล้วเธอก็คงจะได้รับคุณค่า ดังเช่นที่ครูเคยสอนไว้แล้ว.

ระพี สาคริก
 ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖

จากธรรมชาติถึงความสุข

“เหนือเส้นทางชีวิตของแต่ละคน มีอิทธิพลจากธรรมชาติเป็นสิ่งกำหนดทุกอย่าง” แต่มนุษย์ผู้มีความอยากแฝงเป็นเงื่อนไข้อยู่ในรากฐาน มักสะท้อนภาพความจริงให้เห็นแนวโน้มที่มุ่งแสวงหาธรรมชาติจากที่อื่นเป็นลัทธิธรรมซึ่งฝันได้ยาก

“ธรรมชาติจึงถือเป็นแก่นแท้ของความชอบธรรมที่แท้จริง” แต่เนื่องจากทุกสิ่งมีเหตุสืบเนื่องมาจากความอยากของมนุษย์ จึงทำให้การปฏิบัติสวนทิศทางกับสิ่งซึ่งควรจะเป็นเหตุและผล แม้ต้องการค้นหาความจริงจากธรรมชาติ หรือต้องการแสวงหาธรรม จึงมีกระแสที่เรียกร้องจากที่อื่นแม้จากบุคคลอื่น ซึ่งเกิดขึ้นเพราะขาดความรู้จริง

บุคคลผู้ควรได้รับการยอมรับว่ารู้จริง ย่อมมุ่งความสนใจค้นหาจากรากฐานตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งก่อนที่จะค้นหาความจริงจากที่อื่น ไม่ว่าจะเป็ธรรมชาติที่โน่นป่า ในวัดวาอารามหรือแม้ที่อื่นใดซึ่งล้วนอยู่บนพื้นฐานความหลากหลาย โดยเหตุที่สิ่งเหล่านั้น เป็นเพียงสื่อที่สนองตอบเพื่อการเรียนรู้ของมนุษย์แต่ละคนจากแง่มุมซึ่งมุ่งสู่ทิศทาง เปิดกว้างยิ่งขึ้นและจบลงที่ตัวของมันเองโดยแท้

จากสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน ได้สะท้อนให้เห็นว่า มีคนมุ่งค้นหาธรรมจากสิ่ง

ซึ่งอยู่นอกตนเองมากขึ้น สะท้อนให้รู้ได้ว่า “รากฐานความเป็นมนุษย์ ซึ่งหมายถึง การพึ่งพาตนเองช่วยให้เป็นผู้รู้เหตุรู้ผล กำลังสูญหายไปมากขึ้น” ในเมื่อลัทธิธรรม กำหนดให้ทุกสิ่งซึ่งอยู่ร่วมกันมีสองด้าน ดังนั้นเมื่อคนจากด้านหนึ่งมีรากฐานขาด ความมั่นคง ย่อมตกเป็นเหยื่อให้คนจากอีกด้านหนึ่งซึ่งจับจ้อง ฉกฉวยโอกาส หลอก ใช้เป็นเครื่องมือสนองความอยากแห่งตนง่ายมากขึ้น

“รูปวัตถุกับธรรมชาติภายในรากฐานมนุษย์ เป็นสิ่งอยู่ร่วมกันโดยมีกระแส เชื่อมโยงถึงกันอย่างมีเหตุผล”

หากความคิดและการนำปฏิบัติที่สะท้อนความจริงออกมาปรากฏให้รู้สึกได้ว่า มีการเน้นความสำคัญด้านรูปวัตถุยอมอ่านได้ว่า บุคคลผู้คิดและปฏิบัติขาดการ เข้าถึงธรรมชาติไม่ว่ามากหรือน้อย แม้ดำรงชีวิตอยู่ในรูปพระสงฆ์ก็มักสะท้อนแนวโน้ม นำเอาธรรมในด้านรูปแบบออกมาใช้ครอบงำผู้อื่นให้หลงตามวิถีทางซึ่งตนเชื่อถือ อย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์

หากบุคคลเข้าถึงธรรมชาติจริง ย่อมมีความรู้ความเข้าใจในสรรพสิ่งทั้งหลาย ซึ่งปรากฏเปลี่ยนแปลงในกระบวนการสิ่งแวดล้อมได้ทุกเรื่อง จึงดำเนินชีวิตอย่างมี ความสุข ส่วนผู้ซึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจ หลังจากมีโอกาสสัมผัสผัสสรรพสิ่งต่างๆ ย่อมได้รับผลสองด้าน ซึ่งด้านหนึ่งคือความทุกข์ หรือไม่ก็อีกด้านหนึ่งคือความลุ่ม หลงทำให้ลืมหืมตาเพิ่มขึ้น

หากรากฐานจิตใจอิสระยอมมองทุกสิ่งได้ถึงพื้นฐานและเห็นได้สองด้านเสมอ โดยเฉพาะในสภาพปัจจุบัน ซึ่งด้านหนึ่งเน้นความสำคัญของวัตถุทำให้มุ่งกอบโกยไว้ เพื่อตนเองอย่างหยุดได้ยาก ส่วนอีกด้านหนึ่งมักมีการเรียกร้องต้องการความ ชอบธรรม

ซึ่งแท้จริงแล้ว ธรรมเป็นสิ่งมีอยู่ในรากฐานตนเองแล้ว ทำให้รู้ว่าการเรียกร้อง จากที่อื่นน่าจะเป็นเพราะขาดการรู้ความจริงว่าธรรมคืออะไรและมีอยู่ที่ไหน ทำให้ วิเคราะห์ได้ว่า ทั้งสองด้านถือความจริงอยู่บนพื้นฐานร่วมกัน เพียงแต่มุ่งสู่ทิศทาง ตรงข้ามกัน จึงยากที่จะเข้าใจซึ่งกันและกันได้ หากกลับสร้างช่องว่างห่างจากกัน ออกไป ทำให้วิถีชีวิตของทั้งสองด้าน ไกลจากการเข้าถึงความสุขมากขึ้น

ครั้งหนึ่งในอดีต หนังสือตำราลึ้มแวลล้อมซึ่งชนต่างชาติเคยเขียนเรื่องมนุษย์กับธรรมชาติแยกออกจากกันไว้ หลังจากนั้นมาถึงอีกช่วงหนึ่ง วิเคราะห์ได้ว่าน่าจะเป็นเพราะปัญหาที่เกิดกับมนุษย์มีมากขึ้น จึงทำให้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระในหนังสือตำราใหม่โดยรวมมนุษย์เข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ โดยที่เห็นว่าจะมีความลึกซึ้งมากกว่าเก่า

ประเด็นดังกล่าว ช่วยให้เห็นความจริงว่า “หนังสือต่างๆ แม้ตำราเรียนก็เป็นสิ่งทำขึ้นจากความคิดคน” คนผู้เขียนตำราคิดได้แคไหนย่อมทำให้ตำราเป็นความเป็นไปได้แค่นั้น อีกทั้งยังอาจมีความขาดตกบกพร่องไม่มากนักน้อย ทั้งนี้และทั้งนั้น หนังสือตำราก็คือด้านวัตถุ ดังนั้นการยึดตำราจึงมีผลปิดกั้นความคิด ร่วมกับวิถีทางซึ่งแต่ละคนควรมีโอกาสเจริญทางปัญญา ซึ่งจำเป็นต้องเกิดจากรากฐานจิตใจที่อิสระ ช่วยให้หยั่งลงลึกซึ้งยิ่งขึ้น

แม้ว่าถัดมาถึงช่วงหลังๆ ตำราจะชี้ถึงความจริงไว้ว่า “มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ” แต่สภาพที่เป็นจริงจากความคิดคนซึ่งยังยึดติดอยู่กับตำรา คงมองภาพรวมเห็นได้ยาก จึงคิดในลักษณะแยกตัวเองออกจากธรรมชาติโดยเงื่อนไขที่สร้างขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ดังตัวอย่างเช่น “เมื่อมองเห็นสัตว์กินต้นไม้ในป่าจะรู้สึกว่าเป็นธรรมชาติ ครั้นมองเห็นคนนำต้นไม้จากป่ามาใช้ประโยชน์กลับเห็นเป็นเรื่องทำลายธรรมชาติ จึงใช้โอกาสทำลายเพื่อนมนุษย์อีกชั้นหนึ่ง” ซึ่งความคิดที่มุ่งทำลายเพื่อนมนุษย์เช่นตน น่าจะถือวาคือวิถีการทำลายอันถือเป็นที่สุดแล้ว

อนึ่ง หากมองเห็นวิถีการเปลี่ยนแปลงโดยมีรากฐานปลอดจากภาวะยึดติดอยู่กับรูปแบบ ช่วยให้เห็นความจริง ย่อมเข้าใจได้ว่า “วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต เท่าที่เกิดมาสู่พื้นโลกร่วมกับวิถีการเปลี่ยนแปลงจนมาถึงช่วงซึ่งมีมนุษย์ น่าจะถือวาคือวัฏจักรที่เต็มรูปแบบแล้ว และกำลังปรับทิศทางวนกลับมาทำลายตัวเองรวมทั้งทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งอยู่ร่วมกันเป็นกระบวนการ อีกทั้งพึ่งพาซึ่งกันและกันเป็นสังขธรรม อย่างสอดคล้องกันกับกฎธรรมชาติที่ชี้ให้เห็นความจริงแล้วว่า “เมื่อมีการเกิดย่อมมีการดับเป็นธรรมดา”

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นเพียงด้านที่อยู่ภายนอก หากสามารถหวนกลับมาพิจารณาด้านที่มีความจริงปรากฏอยู่ในรากฐานตนเองซึ่งควรถือว่ามี ความสำคัญเหนือกว่า โดยเหตุที่มีหน้าที่เรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อป้องกันภาวะสูญเสีย ซึ่งหากรู้ได้ย่อมเห็นว่ามีค่าที่สุด น่าจะพบคำถามต่อไปอีกว่า “**ตนควรปฏิบัติอย่างไรต่อไป เพื่อให้ด้านนี้เจริญงอกงามได้อย่างอิสระจนถึงที่สุด**” เนื่องจากปัญหาทั้งหลายบนวิถีทางนี้ ขึ้นอยู่กับตนเองโดยแท้

ใครพบความจริงได้ย่อมถือเป็นบุญอันประเสริฐสุดแล้วสำหรับชีวิตหนึ่ง ส่วนผู้ที่ยังคิดในลักษณะแก้ตัว รวมทั้งมีนิสัยสร้างเงื่อนไขอ้างสิ่งซึ่งอยู่นอกตนเป็นเหตุ ย่อมถูกระบบชาติในตัวเองกำหนดให้จำต้องสร้างกรรมต่อไป เพื่อเพิ่มพูนพลังหวนกลับมาสนองผลแก่ตนหนักมากยิ่งขึ้นในอนาคต อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงพ้น

ตลอดช่วงเวลา ๓๖ ปีเท่าที่ชีวิตผู้เขียนเรื่องนี้ดำเนินมาโดยผ่านการเรียนรู้ความจริง และแสดงออกอย่างต่อเนื่องกันเป็นกระบวนการ จากการนำปฏิบัติ ซึ่งเชื่อมโยงมาจากความรู้สึกลึกซึ้งที่อิสระโดยที่มิความเป็นตัวของตัวเอง สานถึงการเขียนและการพูดอย่างเป็นธรรมชาติ หากนำทั้งหมดมาเชื่อมต่อกันเป็น กระแส ในที่สุดก็จะช่วยให้พบความจริงว่า ทุกสิ่งบรรจุอยู่ในข้อเขียนนี้ทั้งหมด แม้แนวความคิดซึ่งแทรกอยู่ในเรื่องกล้วยไม้ ดังเช่นที่กล่าวกันว่า “หากไม่มีวัน นั้น ย่อมไม่มีวันนี้”

๑๙ กันยายน ๒๕๔๑

(วันพระราชทานเพลิงศพ ขุนตำรวจเอก พระมหาเทพ กษัตริสมุท (เนื่อง สาคริก) บิดาบังเกิดเกล้าของผู้เขียนเรื่องนี้)

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

เกิดเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม ๒๔๖๕

เป็นบุตรคนโตของ ขุนตำรวจเอก พระมหาเทพกษัตรสมุห (เนื่อง สาคริก)

กับคุณแม่สนธิ ภมรสุต

จบปริญญาตรีศึกษาศาสตร์และสัตวบาลบัณฑิต สาขาปฐพีวิทยา

คณะเกษตรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. ๒๔๘๐ หลังจบการศึกษา สมรสกับนางสาวกัญญา มนตรีวัต และปฏิบัติราชการรับตำแหน่ง อาจารย์มหาวิทยาลัย ตัดสินใจไปทำงานค้นคว้าวิจัยที่สถานีวิจัยทดลองกสิกรรม ที่มีแม่โจ้ โดยมีฐานะเป็นลูกจ้างชั่วคราว

พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้รับการบรรจุเข้าเป็นข้าราชการในกรมกสิกรรมที่กรุงเทพฯ แต่ตัวยังคงทำงาน อยู่ที่เดิม

พ.ศ. ๒๔๘๓ ถูกย้ายเข้ากรุงเทพฯ ด้วยเหตุผลว่าต้องการนักวิจัยมือดีช่วยทำงานปูพื้นฐานการ วิจัยปรับปรุงพันธุ์ข้าวของไทย

พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นผู้ริเริ่มโครงการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทย โดยมีการค้นคว้าวิจัยและให้บริการ ฝึกอบรมเผยแพร่ความรู้

พ.ศ. ๒๕๐๐ ย้ายจากกรมการข้าวมาสังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เพื่อเปิดสอนวิชากล้วยไม้ จากวิชาชีพพื้นฐานทั่วไป จนถึงวิชาการจัดการและการค้ากล้วยไม้ โดยใช้วิธีการนำนิสิตลงทำงานให้บริการประชาชนร่วมกับอาจารย์ด้วย

พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้รับพระราชทาน “เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา” ซึ่งเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดในด้านวิชาการ

พ.ศ. ๒๕๑๒ จากปัญหาความสับสนรุนแรงในมหาวิทยาลัยจึงได้รับการร้องขอให้ดำรงตำแหน่ง “เลขาธิการมหาวิทยาลัย” และถัดมาได้ดำรงตำแหน่ง “รองอธิการบดี ฝ่ายธุรการ”

พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่ง “ศาสตราจารย์” โดย ไม่ต้องผ่านผู้ช่วยและรองศาสตราจารย์

พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้รับโปรดเกล้าฯ ได้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นประธานกรรมการจัดงานประมุขกล้วยไม้โลกครั้งที่ ๕

พ.ศ. ๒๕๒๒ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

พ.ศ. ๒๕๒๓ พ้นจากตำแหน่งอธิการบดีและรัฐมนตรี ใช้ชีวิตทำงานอยู่ที่ภาควิชาพืชสวน ตัดสินใจลาออกก่อนเกษียณอายุ

หลังจากนั้นเป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ได้รับเชิญร่วมกิจกรรมสัมมนา ประชุมวิชาการ เป็นผู้บรรยายพิเศษในที่ต่างๆ ทั้งจากสถาบันการศึกษา ราชการ เอกชน และองค์กรอาสาสมัคร ทั้งในและต่างประเทศรวมทั้งเป็นที่ปรึกษาโครงการพัฒนาซึ่งเน้นชนบทและเยาวชนที่เน้นคุณธรรม และจริยธรรม และยังได้นำเอาแนวคิดและข้อมูลต่างๆ ที่ได้พบเห็นจากการไปร่วมกิจกรรม ในต่างประเทศมาผสมผสานกับรากฐานความคิดของตนเองนำออกเผยแพร่สู่ประชาชน ทุกรูปลักษณะ รวมทั้งใช้ในโครงการซึ่งมีส่วนร่วม อีกทั้งให้ความสนใจใช้ชีวิตสัมผัสกับ ระดับพื้นดินอย่างต่อเนื่อง

คุณค่าของแผ่นดินถิ่นเกิด
กับชีวิตไทย

บุคคลที่เกิดบนแผ่นดินแห่งนี้แล้ว
เห็นความสำคัญของพระโอบน้ส่วนตน
อยู่เหนือกว่า ของแผ่นดินถิ่นเกิด ควรได้
ชื่อว่า เป็นเพียงผู้อาศัยแผ่นดินแห่งนี้
เท่านั้นที่^๒เกิดเท่านั้น.

ช.น. ลาครีก
๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๑